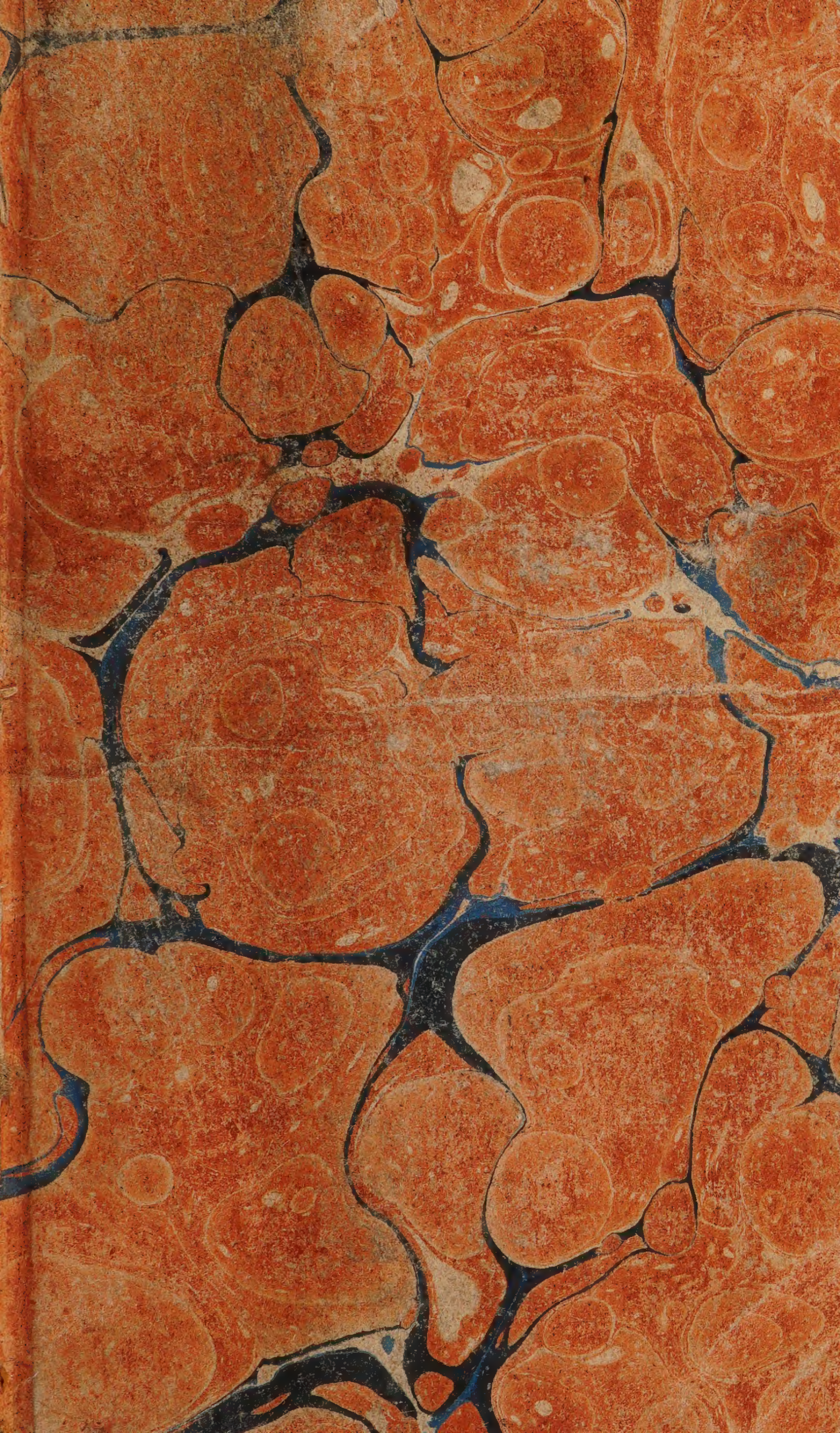

HADRIANI RELANDI

DISSERTATIONUM

MISCELLANEARUM

PARS PRIMA.

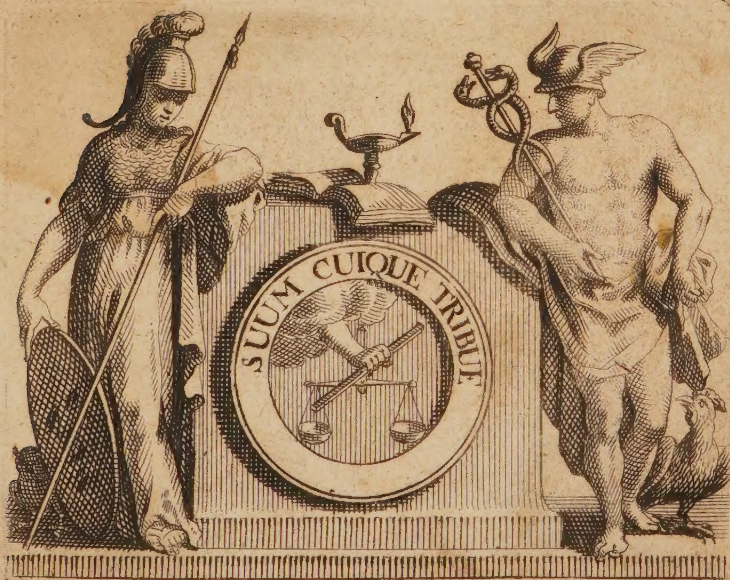

TRAJECTI AD RHENUM,
Ex Officina GULIELMI BROEDELET,
Bibliopolae. CIƆIƆCCVI.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

SUMMO. VIRO.

PETRO. DANIELI. HUETIO.

EPISCOPATU. DIOECESEOS.

ABRINCENSIS.

ALIISQUE. DIGNITATIBUS.

ILLUSTRI.

HADRIANUS. RELANDUS.

S

A eſt Tua inſignis eruditio, & fama per orbem diffuſa, Illuſtriſſime Praeſul, ut etiamſi nullus ante mihi patuiſſet ad amicitiam Tuam aditus, Tu praecipue deligendus eſſes, cui munuſculum

hoc literarium, ad consuetudinem nostrorum temporum, sacraretur. Nunc, quum & publico & privato nomine, hoc, quicquid est, officii, a me flagitari intelligam, est quod mihi gratuler, qui duplici illa ratione insigne mihi emolumentum ex suscepta hac opera promitto. Quod harum literarum omniumque bonarum artium & scientiarum, Tu cultor, Tu patronus, Tu decus eximium sis & ornamentum, quem ego Judicem peritiorem desiderare possem? quod idem me benevolentia tua privatim complecti volueris, quem benigniorem meorum conatuum arbitrum & interpretem exoptarem? Quibus & hoc addam, eadem studia, quae mihi in deliciis sunt: & argumentum huic opusculo praebuerunt, materiem Tuarum lucubrationum fuisse; quas viri eruditi, per universum terrarum orbem, qua literarum elegantiorum

amor

amor, & linguae Latinae usus aliquis propagatus est, summa cum admiratione exceperunt. Fateor equidem, haec cogitatio me ab incoepto deterrere potuisset, & illud praesertim, quod de situ Paradisi terrestris in schedas conjeceram, in aeternas tenebras deprimere, nisi magnam simul de humanitate Tua existimationem concepissem. Nemo Te melius novit, multa in hoc studiorum genere ita disputari, ut contrariis opinionibus, & sententiarum divortiis, obnoxia sint, & vix ultra probabiles conjecturas saepe progredi liceat. Nec tu ex illorum numero es, qui, si quis modeste a Te dissensum profiteatur, ferre illum nequeas, aut amice monere non velis, ut saniorem sententiam amplectatur: nec ego is sum, qui pro conjecturis meis tanquam pro aris & focis pugnare decreverim, & meliora edoctus opiniones meas mordi-

cus defendere. Quod uti tibi persuasum esse volo, ita nihil mihi gratius accidere posse profiteor, quam si tanti meas nugas esse duxeris, ut errores meos indicare digneris, atque ita indies magis magisque in literis proficiam. At vereor, ut tibi placere possit, ne alia memorem, stylus inconditus, nec ad nitorem Latini sermonis compositus: Tibi, qui praestantissimos Auctores, quos ob singularem dicendi scribendique facultatem vetus Latium aut Graecia celebravit, sive ligato, sive soluto sermone loquentes, ita imitari soles, ut qui Tua legunt in mediam sibi Romam vel Athenas delati videantur. Et limatius forte haec ipsa prodire potuissent, nisi magnam partem ex schedis, quae ornari & perpoliri non solent, collecta, aut in recitationibus Academicis fuissent effusa. Te vero, ut quicquid hoc mu-

nusculi

nuſculi eſt, Vir Illuſtriſſime, aequo animo accipias, rogo, & me Tui amantiſſimum amare perſeveres, diuque Gallia Tua Te ſoſpite fruatur. Scribebam Trajecti ad Rhenum. Kalendis Juliis. CIƆIƆCCVI.

SERIES

SERIES DISSERTATIONUM

QUAE

PARTE PRIMA

CONTINENTUR.

I.

DE SITU PARADISI TERRESTRIS.

II.

DE MARI RUBRO.

III.

DE MONTE GARIZIM.

IV.

DE OPHIR.

V.

DE DIIS CABIRIS.

VI.

DE VETERI LINGUA INDICA.

I. DIS

I.

DISSERTATIO

DE

SITU PARADISI

TERRESTRIS.

I.

DISSERTATIO

DE

SITU PARADISI

TERRESTRIS.

Licet multorum insignium virorum industria occupata fuerit in indagando situ Paradisi terrestris, quem descripsit Moses *Gen.* 2. *v.* 10. *&* *qq.* non tamen illorum omnium diversas circa hoc argumentum opiniones recensebo, nec quenquam eorum refutabo; quod & nonnulli ex iis amicitiae nexu mihi juncti sint, quam fovere omni ope adnitor, & contentus sim sententiam illam, quae mihi aut vera aut verae proxi- *§. I. Paradisus in Armenia quaerendus.*

proxima videtur, exponere, & idoneis, ut mihi a
parent, rationibus firmare, ne taedio sim lect
meo & in nimiam molem haec Dissertatio e
crescat. Quod si illa omni modo non satisfaci
& suis laboret difficultatibus, quod non n
go, existimo tamen eas pauciores numero
hac hypothesi quam in ulla alia inveniri. P
to itaque in Armenia fuisse olim Paradisu
terrestrem, & eo quidem loco, qui med
est inter fontes quatuor fluviorum, Phasid
Araxis, Tigridis & Euphratis, quos esse ill
credo qui a Mose describuntur nominibus P
sonis, Gihonis, Chiddekel, & Phrath; qui ol
ex uno fluvio, postea cum omnibus Parad
contentis deperdito, ortum traxerunt. Nu
rationes, quae mihi hanc sententiam proba
lem reddiderunt, accipe.

§. II. *Quatuor diversi fluvii, iique ex uno profluentes, indagandi.*

II. Quatuor *fluvios* נהרים memorat M
ses, a se invicem distinctos, unde & ראשי
ἀρχὰς unicuique adsignat, & primum,
cundum, &c. appellat. Quumque ea vox
textu Codicis Hebraei soleat fluvios integr
eosque naturales, significare, non video cu
simplici & consueta notione recederem,
ad exiguos quosdam ramos & arte humana
ctos Tigridis vel Euphratis hic attendere
qui ex ipso Euphrate & Tigri egrediunt
non ex communi cum iis origine, fluvio
lo uno Edenico. Ideoque fluvios ipsos

qu

uaero, quales Hiddekel & Phrat (quos inter
mnes fere constat esse flumina Tigridis &
Euphratis) eosque a Tigri & Euphrate distin-
ctos, uti ipse Moses distinguit, & ex uno
rofluentes. Et profecto, si quis liber a prae-
onceptis opinionibus verba Mosis, ut ex-
nt, legit, quae loquuntur de fluvio uno,
ui ex Edene profluit, & hortum irrigans, in-
e dividitur, ut ex eo fiant quatuor capita, vix
uidquam aliud inde potest colligere, quam ex
no illo fluvio quatuor alios procedere & elabi,
ui quatuor distinctos & a se, & ab flumine Ede-
co, fluvios efficiant. Adde quod voces ראשי
apita & נהרים *fluvii* idem hic notent:
uum *Gen. 2. v.* 11. dicatur, *Nomen pri-*
i sc. *Capitis*, quod proxime praecesserat, &
13. *nomen fluvii secundi.* Atque ita distin-
e recensentur nomina & cursus illorum qua-
or fluviorum, ut non possint non pro di-
nctis fluminibus haberi. Uti enim Euphra-
s flumen est, uti & Tigris, &, quando de
sermo est, integra flumina concipio, sic
uoque Phison & Gihon concipi debent, quae
odem nomine *fluvii* & ראש *Capitis* descri-
untur. Praeterea dicitur unus ille egredi
צא ex Edene, & inde משם dividi vel se-
rari aut abire (quod cum יצא junctum
rsum vel lapsum fluvii indicat) ita ut inde
nt 4 capita sive ἀρχαὶ, fluvii sc. inde pro-

 fluen-

fluentes: qui curſum ſuum continuantes di
cuntur הולכים & סובבים *euntes* verſus ha
vel illas, & *circumeuntes*, regiones, juxta flu
vii proceſſum, uti ſemper hae voces in S. S
accipi ſolent: quales 4 fluvios ex communi o
rigine procedentes in brachiis Tigridis au
Euphratis fruſtra quaeras. Nec deſcriptio ter
rarum, quas alluunt, כל ארץ החוילה *uni*
verſae terrae Chavilae & כל ארץ כוש *uni*
verſae terrae Cush videtur ramis quibusdam
Euphratis aut Tigridis, qui omnes admodum
exigui fuere, convenire poſſe. Et quidni Mo
ſes ſcripſiſſet, ſiquidem per Phiſonem aut Gi
honem innuere voluiſſet ramos Tigridis v
Euphratis; Phiſon & Gihon ſunt nomina a
veorum, qui ab Euphrate & Tigri, poſt
quam confluxerunt, abeuntibus a ſe invice
formantur & in mare ſe effundunt: vel; Gi
hon & Phiſon ſunt rami Euphratis Tigridi
que, qui inter utrumque flumen intercipiuntu
aut ſimili modo? Quorſum illa terrarum de
ſcriptio quas alluebant & mentio lapidum
quum multo brevius ea & clarius dicere p
tuiſſet, ſi mens Moſis fuiſſet ibi Paradiſum co
locare, ubi pleraeque Virorum Eruditoru
hypotheſes illum hodie in Meſopotamia v
Parapotamia deſcribunt? Erunt itaque ut em
phaſi verborum Moſis ſatis fiat Phiſon & Gih
flumina ab ipſo Euphrate & Tigri diſtin

& ex eodem cum iis loco profluentia a communi origine, fluvio Edenico. Quare ad fontes Euphratis & Tigridis adſcendendum eſt, ut ſciamus quis pro primo fluvio Phiſon ſit habendus.

III. Quum itaque quatuor diſtinctos fluvios invenire debeamus juxta ductum Moſis *Gen.* 2. *v.* 10. *&* *ſeqq.* & ad fontes eorum adſcendendum ſit, ubi primum prodierunt ex uno illo fluvio Edenico, qui ſe in quatuor capita diviſit, conſtetque inter omnes fere Eruditos Tigrim & Euphraten eſſe flumina ex illis a Moſe deſcriptis, nullumque ſit praeter Araxem (quem & ipſum inter fluvios Paradiſi cenſemus,) cujus fons propior ſit fontibus Euphratis & Tigridis, quam Phaſis, illum pro Phiſone habemus. Dudum enim explofa eſt fabula, Phaſin fontem non habere, ſed commiſceri Oceano qui terram ambit, quod Hecataeus Mileſius & alii volebant, recteque ſcripſit Artemidorus Epheſius id falſum eſſe: τὸν γὰρ Φᾶσιν μὴ συμβάλλειν τῷ Ὠκεανῷ, ἀλλ' ἐξ ὀρέων καταφέρεσθαι, *Phaſin enim non influere in Oceanum ſed ex montibus oriri*, uti & Eratoſthenes *lib.* III. *Geograph.* ſcriptum reliquit, obſervante Scholiaſta Apollonii Rhod. *lib.* IV. *v.* 259. Quod experientia confirmavit. Ipſum nomen quoque Phiſonis a Phaſide non abludit, niſi quod, ut illud Hebraeam terminationem ון habet, ita

§. III. Phiſon eſt Phaſis, Scythiae fluvius.

hoc Graecam ις: & reliqua, quae de regione adjacente narrat Moses, satis bene Colchidi, quam Phasis alluit, conveniunt. Atqui, dicet aliquis, exiguus fluvius est Phasis, nec cum Euphrate & Tigri comparandus, quare pro illo majus flumen videtur substituendum. Fateor longe majores esse Euphratem & Tigrim: verum id nostrae opinioni non obstat, quandoquidem Auctor Sacer nuspiam scriptum reliquit, omnes fluvios Paradisiacos ejusdem magnitudinis fuisse. Et praeterea notari meretur ipsum Phasin a scriptoribus profanis diserte magnum flumen appellari. Strabo *Geograph. lib.* x. de Colchide loquens διαῤῥεῖ δὲ αὐτὴν ὁ Φάσις μέγας ποταμὸς ἐξ ἀρμενίας τὰς ἀρχὰς ἔχων. *Hanc illabitur Phasis, ingens flumen, ex Armenia ortum ducens:* unde eadem opera videre est ex eadem regione, Armenia scilicet, unde & Tigris, & Euphrates, & Araxes, oriuntur, Phasin profluere. Quod & ipsum *Dionysius* in *Periegesi* testatur *v.*691.

—— ἔνθα δὲ Φᾶσις
Κιρκαίȣ κατὰ νῶτον ἑλισσόμενος πεδίοιο
Εὐξείνȣ ποτὶ χεῦμα θοὴν ἐπερεύγεται ἄχνην
Ἀρξάμενος τὸ πρῶτον ἀπ' ȣ̓́ρεος Ἀρμενίοιο.

—— *ubi Phasis*
Per dorsum Circaei campi se volvens
Rapidam spumam eructat ad undas Euxini,
Primum oriens ex monte Armenio.

Ubi

Ubi & θοὴν ἄχνην ei attribuit. Similiter Valerius Flaccus magnum eum appellat: cui epitheto quum mox subjungat poëta illum *spumanti ore* ruere, *Argon.* lib. 5.

Coeperat optatos jam lux ostendere Colchos,
Magnus ubi adversum spumanti Phasis in aequor
Ore ruit,

vitio ei id vertit Vir doctissimus Jacobus Nicolaus Loensis *Miscell. Epiphill. lib.* IV. c. 4. quia aliunde constat maxima flumina minimo sono labi, & Orpheus Phasidi ostium tranquille fluens in Argon. adscribit. Praeiverat Valerio Apollonius Rhodius, eum non tantum appellans *vers.* 1265. Φᾶσιν ἐυρυρέοντα *Phasin latifluum*, sed mox *vers.* 1269. de eodem

Εἰσέλασαν ποταμοῖο μέγαν ῥόον. Αὐτὰρ ὁ πάντη
Καγχλάζων ὑπόεικε.

Invehuntur magnum fluvii alveum, qui quaquaversum
Aestuans recessit.

Ne quis autem illa poëtice ita scripta existimet, ad haec Plinii verba attendat, *lib.* VI. *cap.* 4. *Hist. Nat.* qui vastos amnes in Phasin illabi & longe navigabilem quam libet magnis navigiis ita tradit: *Clarissimus Ponti Phasis oritur in Moschis: navigatur quamlibet magnis navigiis* XXXVIII. M. D. *pass. inde minoribus longo spatio pontibus* CXX. *pervius. Oppida in ripis habuit complura celeberrima Tyritacen,*

Cygnum & in faucibus Phasin. Maxime autem inclaruit Aea, XV. *mill. pass. a mari, ubi Hippos & Cyanos vasti amnes e diverso in eum confluunt.* & mox. *Et alios accipit fluvios magnitudine numeroque mirabiles, inter quos Glaucum.* Scylax quoque in Periplo χθονὸς Εὐρώπης μέγαν ἠδ' Ἀσίας τέρμονα Φᾶσιν, *magnum Europae & Asiae terminum Phasin* appellat, uti & ante ipsum Aeschylus in *Prometh. solut.* fecerat quod exiguo fluvio non convenit; & Procopius *lib. 2. de bell. Persico*, eum, si quem alium, profundum appellat: & hinc natum proverbium, *Nec Phasis malum eluat.* Si quis porro accuratiorem Phasidis descriptionem legere desiderat, legat Arriani Periplum Ponti Euxini, ubi & aquas ejus commendari a levitate & integritate, aliisque virtutibus, inveniet. Auctor Cosmographiae vulgo Aethico adscriptae currere Phasin scribit millia CCCV. In Excerptis Julii Honorii oratoris, id spatium augetur D. mill. ibi enim extat Phasin currere millia DCCCV. quod tamen nimium est.

§. IV. *Terra Chavila, quae.*

IV. Describit Phisonem Moses accuratius, quod alluat vel circumeat כל ארץ החוילה *universam terram Chavila, ubi aurum est*, &c. Videamus an & hoc Phasidi conveniat. Ut autem indagemus quae sit terra Chavila, obser-

ſervandum eſt, probabiliter admodum id nomen regioni inditum eſſe ab homine quodam ita dicto, qui vel ipſe, vel cujus progenies eam primo incoluit. Ita antiquiſſimis temporibus fieri conſueviſſe nomina terrae Aſſur, Canaan, Javan, Mizraim & multa alia evincunt. Durum enim mihi videtur, quod Cl. Bochartus vult in *Phaleg cap.6. Mizraim* e. g. notare Aegyptum ab *anguſtiis* ita dictam, &c. & quum Chami filii dicuntur fuiſſe Chus, Mizraim, &c. id tantundem valere, ac Chami filii, qui conditores fuere vel incolae regionis Chus, Mizraim, uti ſi quis dicat Agenorem genuiſſe Thebas, quia Thebarum conditorem Cadmum genuit. Nec obſtat He הידיעה ſive demonſtrativum, nominibus propriis hominum praeponi non ſolitum; unde illud הארונה 2 *Sam.* 24: 16. appellativum eſſe Judaei interpretes ſuſpicantur, (לא תבוא האהידיעה על שם האדם לפי שהשם הוא הידיעה ואין צריך ידיעת אחרת, *non componitur He demonſtrativum cum nomine hominis, quia id ipſi proprium eſt, nec alio indicio indiget*, ſcribit Grammaticorum Hebraeorum Princeps R. D. Kimchi in *Michlol pag.* 54. *ed. Ven.*) nam quum illa nomina hominum evaſerunt nomina gentium vel locorum, ſaepe ה praefigi Kimchi ipſe obſervat, uti *Ezech.* 38: 2. terram המגוג *Magog*, *Joſ.* 13: 7.

13:7. tribui המנשה *Menasse*. Quod si tamen Chavila חוילה a חול, ab arenis ita dictam velit, (quod etymon Κωλικοῖς genti Colchis vicinae aptius conveniret) nondeessent rationes, quae id illi regioni, quam nos per Chavilam intelligimus, tribui posse ostenderent. Sed lubentius credimus a viro ita dicto terram Chavila esse appellatam. In sacris autem literis duo Chavilae memorantur, unus nepos Chami *Gen.* 10: 7. alter nepos Heberi, frater Ophir. *Gen.* 10: 29. Legimus etiam nomen loci Chavila (incertum tamen an ab hoc vel illo Chavila ita dictus sit) bis in V. T. *Gen.* 25: 18. ubi Ismaelitae habitasse feruntur *a Chavila usque ad Sur*, e regione Aegypti & 1 *Sam.* 15: 7. ubi Saul traditur percussisse Amalekitas *inde a Chavila usque ad Sur.* E quibus nil certi potest colligi de situ Chavilae, nisi hoc solum, Sur & Chavila fuisse terminos oppositos & regionem Amalekitarum usque ad Chavila se extendisse. Ego autem non video quomodo de hac Chavila hic cogitari possit, quum nullus fluvius sit, qui hanc Chavilam cingat vel alluat. Illustris quidem Huetius, Pasitigrim, (ita appellat Euphratem post conjunctionem cum Tigri iterum secedentem & post non ita multa milliaria se in mare effundentem) pro illo fluvio habet, & Chavilam collocat ad lit-

tus

tus ſinus Perſici, uti ex ipſius diſſertatione & praefixa mappa Geographica videre eſt. At non eſt id flumen tantae magnitudinis (quod uno tantum gradu i. e. 15. milliaribus Germanicis ipſe Illuſtris Huetius in tabula Geographica definit) ut terram Chavilae & quidem emphatice כל ארץ החוילה *univerſam terram Chavilae* ambire poſſit dici. Et quis credat, qui contulit illa S. Scripturae loca in quibus mentio fit Amalekitarum, uti *Gen.* 14: 7. *Num.* 13: 29. 1 *Sam.* 30: 17. Amalekitas habitaſſe a Sur usque ad ſinum Perſicum, & Saulem eos perſecutum cum exercitu per tam vaſtum terrarum ſpatium, quod ad minimum par eſt univerſae Italiae, & per loca deſerta, ubi ipſe cum copiis ſuis ali nequaquam potuiſſet. Nec credibile eſt tam bellicoſam gentem tam inanes ſolitudines & eremos incolere aut voluiſſe aut potuiſſe. Debet itaque haec Chavila Amalekitica concipi, me judice, propior Aegypto, nec regio Amalekitarum extendi usque ad ſinum Perſicum, & ibi Chavila collocari. Adde, quod ſi illic Chavilam collocemus, vix apta ſit phraſis 1 *Sam.* 15: 7. percuſſit Saul Amalekitas מחוילה *a Chavila uſque ad Sur.* Num prius, ut caederet Amalekitas ſibi proximos, perrexit ad Chavila, i. e. uti ſupponitur, littora ſinus Perſici, deinde vero ad Sur? Quis hoc credat? Debuit ergo illa Chavila non

tam

tam remota a finibus Cananaeae fuisse, ut inde coeperit Amalekitas oppugnare, atque ita perrexerit ad Sur. Hic conceptus convenit cum descriptione terrae Amalekiticae tradita in Sacris literis. Non ergo de hac Chavila cogitandum est, quum Chavilam in descriptione Paradisi memoratam legimus, sed de alia quadam. Sunt enim plura loca & regiones distinctae, quae idem nomen habent, uti jam dudum viri docti duplicem terram Lydiam & Aethiopiam eodem nomine לוד dictam in sacris literis & כוש & alias invenerunt. Ita & *Tarsis* תרשיש, una ad quam per mare mediterraneum patebat iter *Jon.* 1: 3. altera quae ex sinu Arabico ejusque portu Eziongeber adibatur. 2 *Chron.* 9: 21. & 2 *Chron.* 20: 36, 37. Nam cum Judaeis quibusdam fingere velle naves ex Eziongeber per nescio quod Nili brachium in mare mediterraneum pervenire potuisse, contrarium est ipsi experientiae & historiae quae simias, pavones, &c. ex illa Tarsi relatos memorat, quae in locis mari mediterraneo adsitis non inveniuntur. Ita & duplex Aethiopia Homero *Odyss. lib.* 1. in initio. Quidni itaque, in aliam Chavilam quam illam, cujus meminit sacer scriptor *Gen.* 25. *v.* 18. & 1 *Sam.* 15. *v.* 7. hic oculos intendere liceat, maxime quum illa nullo fluvio ambiatur, quod de Chavila Paradisiaca di-

diserte Moses tradit: qui & ipse, quasi distinctionem innuere vellet hujus & illius Chaviae, in descriptione Paradisi ארץ החוילה terram Chavila eam appellat, quum illa alia Chavila, forte urbs non regio, simpliciter חוילה *Chavila* appelletur *Gen.* 25: 18. & 1 *Sam.* 15: 7. Uti hodieque multae urbes sunt, quae idem nomen gerunt cum regionibus maxime dissitis, uti E. G. in India Orientali, *Batavia urbs* longe alia est a nostra *regione Batavia*, & ארץ *Batavia*, non urbi sed nostrae regioni convenit. Praeterea, quum duo fuerint viri nomine Chavilae, uti dictum, quidni aliam quoque ab illa *Gen.* 25: 18. &c. licet concipere, quam, quia ignotior erat nec tam vicina Cananaeae, Moses accuratius describit (non simpliciter ut *Gen.* 25: 18. nominat) ab auri & aliarum rerum copia, quae ibi inveniuntur. Quod eo studiosius fecisse existimandus est, ne lectorem suum in confusionem induceret, ac si illa Chavila Paradisiaca eadem esset cum Amalekitica, quam satis noverant Israelitae, & quae nunquam ab auro celebratur, quod alias Amalekitae maxima copia habere debuissent. Ubi itaque haec Chavila quaeri debeat ex adjunctis criteriis optime edocebimur, ubi sc. aurum est, & quidem optimae notae, ubi crystallus & smaragdus. Quae quum in Scythia,

cu-

cujus pars Colchis eſt, inveniantur, & illa quoque, aurum ſc. cryſtallus & ſmaragdus a profanis ſcriptoribus tanquam ſingularia iſtius terrae decora recenſeri ſoleant, uti hic a Moſe fit, nec nomen Chavilae & Colchidis Hebraice ſcriptum multum differat, & eam regionem Phaſis i. e. Phiſon alluat, eo reſpiciendum arbitror, & a Chavila, fratre Ophir (cujus terra ſimiliter auro affluebat, quod magna copia ſibi Salomon comparavit, de quo nos alias) nepote Heberi, vel poſteris ejus, ita dictam ſuſpicor.

§. V. *Chavila non Colchis proprie dicta.*

V. Poſſumus autem per Chavilam intelligere Colchidem proprie dictam quae Phaſin flumen a meridie habet, & a ſeptentrione montes Scythicos, quos varie varii nominant, quamvis Diodorus Siculus *lib.* 1. *c.* 54. Colchos primitus etiam illa loca quae erant juxta paludem Maeotidem incoluiſſe ſcribat, atque ita latiſſimum Scythiae ſpatium Colchis tribuat, ſic ut dicamus in ea aurum praeſtantiſſimum & ſmaragdos & cryſtallos inveniri, quandoquidem generatim de Scythia (cujus partem eſſe Colchida demonſtravimus) affirmant veteres & aurum & reliqua Moſi memorata ibi reperiri, & optimae quidem notae fuiſſe. Verum ea nos tenet opinio, quod latior terrae tractus per Chavilam poſſit intelligi, ſi attendamus ad tempora Moſis, quum incogniti

eſſent

essent tractus septentrionales, nec tam distincti regionum termini, uti postea, quando Scythia in Europaeam & Asiaticam, & utraque in varias regiones, distingui coepit. Nam & saeculo Augustaeo quam exigua fuerit notitia terrarum ultra Phasin & Colchida sitarum, monumenta veterum Geographorum satis ostendunt. Quae cum ita sint, non puto nos nimis religiosos esse debere & terram Chavilah praecise definire iisdem terminis, quibus Colchis vulgo definiri solet, sed latius licere nobis excurrere in Septentrionalem Asiam, ne videamur nos praecise Colchidi illa velle vindicare, quae Scythiae generatim, aut illis Scythiae partibus, quae mari Caspio propius adjacent, veteres videntur attribuisse.

VI. At quomodo, dicet aliquis, ex Chavila potest fieri Colchis? Ea difficultas facilis superatu est, si attendamus ad scriptionem utriusque vocis orientalem: nam aut easdem literas radicales aut literas ejusdem organi inter se mutatas continent. Qui enim sine praejudicio vocem חולח *Cholch* (unde addita terminatione is, *Cholchis*) confert cum חוילה *Chavila*, facile videt non adeo magnam esse inter has duas differentiam, quin longe majores admittere debeamus in aliis regionum & urbium nominibus, quae aut ab incolis, aut ab exteris, prima pronunciatione detorta sunt. Quam

§. VI. Ex Chavila nata vox Colchis.

levis est mutatio ה in ח? Sunt literae ejusdem organi, & ה in fine a Graecis legi non poterat: debuit itaque mutari. In quam convenientius quam ח? Inter ה enim & ח ni est, nisi differens gradus aspirationis. Illa minor, haec major est. Dein Κόλχις dixere per Κ, quod durum Graecis auribus esset Χόλχις, ad vitandam κακοφωνίαν, uti φασὲκ pro פסח, 2 *Chron.* 30: 15. & 2 *Chron.* 35: 1. 6 13. 17. scripsere Graeci Interpretes, & κά-βιλ@ a חבל ductum, & Ἄνναχ@ a חנוך & 1 *Reg.* XI: 20. θεκεμίνης ex תחפנים. Jod excidit: at quot non literae ex nominibus regionum saepe exciderunt, & quae potuit facilius perire hac ipsa litera, ob exilitatem suam? In ipsis sacrarum tabularum versionibus non desunt eju rei exempla. Quod Hebraice מחזיאת legitur 1 *Chron.* 25: 4. Graeci Jod extruso μεαζὼθ reddidere, אריסי *Esth.* 9. 8. Graece redditur ἀρσαῖ@, בארי *Gen.* 26: 34. βεώρ. Adde, quod si חוילה a חול, *arenis*, dicatur, uti suspicatur CL. Bochartus, vix ulla sit difficultas. Et quid si adhuc majus esset discrimen inter voces *Colchis* & *Chavilah*, non tamen tota hypothesis ideo esset deserenda, quum notissimum sit, nil facilius corrumpi, quam nomina propria locorum, & saepe nonnisi tenue vestigium prisci nominis remanere. Dissimulare tamen hoc loco non possum me & aliud no-

min

minis antiqui *Chavila* vestigium, in eodem hoc Isthmo, in quo Chavilam & Phisonem collocamus, invenisse, in urbe sc. Χάβαλα, *Chabala*, quae & ipsa praecipua Albaniae civitas, & in ea regione, quam nos pro Chavila habemus, sita fuit. Quod nomen ita plane exprimit vocem *Chavila*, ut vix major convenientia optari possit.

VII. Nunc de singulis paulo accuratius agamus. Scythiae partem Colchida esse diximus. Quod licet demonstrari posset ex eo, quod nonnunquam omnes accolae Ponti Euxini Scythae appellentur, non tamen necesse est, ut latissimo sensu hic Scythiam accipiamus, sed eo, quo vulgo fieri solet. Justinus *lib.* 2. *Scythia includitur Phasi flumine.* Phasis autem flumen est Colchidis, ut vel tyronibus notum. Idem vero flumen Scythiae appellatur. Plutarchus, seu quisquis autor libelli *de fluminibus*, Φάσις ποταμός ἐστι τῆς Σκυθίας. *Phasis fluvius est Scythiae.* Ita & Phavorinus ex veteribus Lexicis, & illa ex Scholiis. Inter quae hoc Scholiastae Pindari in *Pythiis Od.* IV. ad haec verba. §.VII. *Colchis pars Scythiae.*

— ἐς Φᾶσιν δ' ἔπειτ' ἐνή-
λυθον. — *Phasin deinde ingressi sunt.*

Φᾶσις δὲ ποταμός ἐστι Σκυθίας τῆς κατὰ τὴν Ἀσίαν. *Phasis fluvius est Scythiae Asiaticae.*

 Sub-

Subdit idem ἔστι καὶ ἕτερος Εὐρώπης πλησίο[n] τῆς Μαιώτιδος λίμνης καὶ τοῦ Ταναΐδος ποταμο[ῦ]. *Est & alter in Europa prope paludem Maeoti[-] dem & Tanaïm fluvium.* Ita & Orpheus in *Ar[-] gon. v.* 1050. An forte is Ψάθις *Psatis* est Ptolo[-] maei? Situs aliquo modo convenit. An Hypa[-] nis potius, ut Holstenius vult in *Not. ad St[e-] ph. de Urb. p.* 143. Scholiastes Lycophronis *a[d] v.* 887. similiter λέγονται δὲ οἱ Κόλχοι καὶ Σκύ[-] θαι Ἀσιανοί. *Appellantur autem Colchi & Scy[-] thae Asiatici.* Valerius Flaccus in init. *Argon*

—— Scythici quae Phasidis oras
Ausa sequi ——

& *lib.* II. 596.

—— Scythicum gens quaeritis amnem.

& *lib.* VI. *v.* 319.

Jam Scythicos miserande sinus, jam Pha[si-]
dis amnem
Contigeras ——

Sic Ovidius Medeae patriam in Scythia loc[at] *Metam. l.* 7. 195.

Attulerat secum Scythicis aconiton ab oris.

Quod forte idem fuit cum veneno illo Sc[y-] thico cujus parandi modum tradit Aristot. *mirab. audit.* Urbs regia Aeetae, regis C[ol-] chorum, Scythica urbs dicitur Valerio Flac[co] *Argon. l.* V. *v.* 225. & 326. comites Mede[ae] Scythides *ib.* 343. Colchis ipsa, orae Scyt[hi-] cae *lib.* III. *v.* 653.

Ja[m]

Jamque ratem Scythicis forſan ſtatuiſſet in oris,

& Scythia *lib.* 1. *v.* 745.

—— *Mox Scythiae ſpoliis nuribuſque ſuperbus*
Adveniet.

VIII. Imo, ne quis putet minus proprie hanc regionem Scythiam appellari, obſervandum eſt primos Scythas in hoc Iſthmo, ſive iis terrarum anguſtiis, quae ſunt inter Pontum Euxinum & mare Caſpium, ubi Phaſis & Araxes fluunt, habitaſſe, & deinde demum ſe effudiſſe in tractus magis ſeptentrionales. En verba Diodori Siculi *lib.* 2. 43. Οὗτοι γὰρ (Σκύθαι) τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ὀλίγην ἐνέμοντο χώραν, ὕστερον δὲ κατ' ὀλίγον αὐξηθέντες διὰ τὰς ἀλκὰς καὶ τὴν ἀνδρείαν πολλὴν μὲν κατεκτήσαντο χώραν τὸ δὲ ἔθνος εἰς μεγάλην ἡγεμονίαν καὶ δόξαν προήγαγον. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον παρὰ τὸν Ἀράξην ποταμὸν ὀλίγοι κατώκουν παντελῶς καὶ διὰ τὴν ἀδοξίαν καταφρονούμενοι. *Hi quidem (Scythae) in initio parvam regionem poſſidebant, poſtea vero paulatim aucti per virtutem vireſque multas regiones occuparunt, & ad magnam potentiam gloriamque pervenerunt. Antiquitus vero pauci admodum numero & ob ignobilitatem contemti juxta flumen Araxis conſederant.* Quae quum primae ſedes Scytharum fuerint, & ea regio aut Paradiſum

§. VIII. *Primae Scytharum ſedes circa Colchidem.*

disum ipsum complexa olim, aut ei admodum fuerit vicina, (juxta hypothesin nostram) & ibidem genus humanum per Noachum, quasi alterum Adamum, fuerit restauratum; Scythis, cum Aegyptiis quondam de antiquitate contendentibus, (quam disputationem Justinus fuse narrat *init. lib.* II.) palmam tribuendam esse existimarem. Sine dubio enim illa regio prope Araxen, ubi Scythae primo consederunt, prius incoli coepta est, quippe vicinior descensui familiae Noachicae ex arca, quam remota Aegyptus.

§. IX. Chavilae aurum, idque praestans.

IX. In Colchide, & Scythia aurum provenire non est quod operose probemus, quandoquidem aurei velleris inde rapti ab Jasone fabula neminem latet. Notatu digna sunt in hanc rem verba Strabonis Geogr. *lib.* X. Παρὰ τούτοις δὲ λέγεται καὶ χρυσὸν καταφέρειν τοὺς χειμάῤῥους. Ὑποδέχεσθαι δὲ αὐτὸν τοὺς βαρβάρους φάτναις κατατετρημέναις καὶ μαλλωταῖς δοραῖς, ἀφ᾽ οὗ δὴ μεμυθεῦσθαι καὶ τὸ χρυσόμαλλον δέρας. Εἰ μὴ καὶ Ἴβηρας ὁμωνύμως τοῖς ἑσπερίοις καλοῦσιν ἀπὸ τῶν ἑκατέρωθι χρυσείων. *Apud illos dicuntur torrentes aurum deferre, quod barbari excipiunt tabulis perforatis & lanosis pellibus, unde ficta est aurei velleris fabula. Et fortasse Iberes eodem nomine appellantur, quo occidentales, quod apud utrosque aurum inveniatur.* Quibus adde testimonium

monium Appiani, *de bell. Mithrid. pag.* 242. *edit. Steph.* qui Pompejum ſuo tempore in Colchide vidiſſe hos auriferos rivos refert, in quos vellera villoſa demergebant accolae, quibus ramenta auri minutiſſima facile adhaerebant, atque ita extrahebantur. Et tale fuiſſe vellus illud aureum, quod Jaſon rapuit, idem opinatur. Sed ipſa verba Graeca habe. χρυσοφοροῦσι δ' ἐκ τοῦ Καυκάσου πολλαὶ πηγαὶ ψῆγμα ἀφανές. Καὶ οἱ περίοικοι καταθέντες ἐς τὸ ῥεῦμα βαθὺ μάλα τὸ ψῆγμα ἐνισχόμενον αὐτοῖς ἐκλέγουσι. Καὶ τοιοῦτον ἦν ἴσως τὸ χρυσόμαλλον Αἰήτου δέρας. De Scythis Aſiaticis in genere Solinus, *c.* 15. *auro & gemmis affluunt.* Ita & Euſtathius in Dionyſ. περιήγ. Χρυσὸν παρ' αὐτοῖς οἱ χείμαῤῥοι καταφέρουσι. *Aurum apud illos torrentes deferunt.* Quin & aureas regis Colchici cameras & argenteas trabes Plinius memorat *lib.* 33. 3. Non parum hoc facit ad auri Colchici commendationem, quod e fluminibus colligatur, atque eo magis convenit cum verbis Moſis וזהב הארץ ההוא טוב *& aurum iſtius terrae bonum eſt.* Ita de illo auro, quod e fluminum ramentis eruitur, Plinius *lib* XXXIII. *cap.* 4. *nec abſolutius aurum eſt, curſu ipſo tritu que perpolitum.* Quod eo magis ad rem faciet, ſi conſideremus Phaſin flumium fuiſſe rapidiſſimum & profundiſſimum. Oportet ergo optimae notae id aurum fuiſſe.

Strabo lib. I. Ἦπε Μήδεια φαρμακὶς ἱστορεῖται, καὶ ὁ πλοῦτος τῆς ἐκεῖ χώρας ἐκ τῶν χρυσείων, &c. *Medea autem venefica & divitiae ejus regionis ex auro, &c. memoriae proditae sunt.* Quin & de suis temporibus testatur Agathias *lib.* III. *histor. p.* 72. se nullam gentem vidisse adeo celebrem, πλούτου τε ὑπερβολῇ καὶ πλήθει, *opum excellentia & multitudine*, locorum opportunitate & abundantia rerum necessariarum & morum elegantia praestantem. Nunc secus se habent omnia.

Tantum aevi longinqua valet mutare vetustas.

§. X. *Aurum quomodo ex aquilone veniat.* *Job.* 37.

X. Ad aurum hoc Colchicum non attenderunt, qui crucem sibi & aliis fixerunt in his verbis Jobi, *cap.* 37. 22. מצפון זהב יאתה *ex Aquilone aurum venit.* Quae verba simpliciter ita reddita & intellecta sensum fundunt aptissimum. Sive enim in Arabia sive Palaestina haec dixerit Elihu, Colchicam regionem ab Aquilone utriusque sitam fuisse nemo dubitat: quumque aurum Colchicum adeo celebratum inter veteres fuerit, & idem illud sub nomine auri Chavilaei tanquam excellens depraedicet Moses; non video cur a simplici sensu haec verba detorqueri debuerint, ut vulgo faciunt & Judaei & Christiani Interpretes, qui per aurum intelligunt *tempestates claras ut aurum*, vel *nubes coloris aurei*, vel *serenitatem aureamve lucem*

quae

quae oriantur ubi aquilo nubes dispulit. Fuerunt, fateor, qui aurum ipsum hic intellexerunt, sed per Aquilonarem plagam, e qua aurum venit, fodinas Pannoniae & Austriae innui censuerunt. At tunc ex occidente potius aurum venire dicendum fuisset, & illas fodinas Jobi tempore notas fuisse non potest ostendi: nec videtur probabile. Verum, quid opus erat omni ista ambage, quum Colchis in plaga septentrionali, respectu Arabiae & Palaestinae sita, imo & respectu Graeciae (quo sensu Jason apud Valerium Flaccum *lib.* v. de Colchide.

— Nec fama fefellit
Soligenam Aeeten media regnare sub arcto)

regio olim fuerit auri feracissima, uti docuimus. Quod si Moses ipse auctor libri Jobi fuit, minus mirum est, illum qui *Gen.* 2. aurum Chavilae, i. e. Colchidis celebravit, hic scribere, aurum ex Aquilonari tractu venire. Et credibile est aurum Colchicum, utpote loco descensus familiae Noachicae ex arca, & restituti generis humani, proximum, prius innotuisse, quam illud quod ex aliis terris remotioribus petebatur.

XI. At de auro in Colchide vel Scythia, cujus ea pars est, inveniendo non adeo videtur laborandum, quam de ברלח & אבן השהם quae

§. XI *Difficultas in interpretandis la-*

pidum pre-tiosorum nominibus.

quae ibi quoque inveniri tradit Moſes. V deamus quid per בדלח intelligere liceat, dein quid per שהם. Antequam vero in hae inquiramus, juvat obſervaſſe pleroſque Viro eruditos fateri, incertum eſſe quid per gemma in V. T. memoratas, & ſpeciatim *Bedolach* & *Schoham* debeamus intelligere. Cl. Huetius de hoc argumento ſcripturus in lib. ſuo de *ſitu Paradiſi cap.* XI. haec fateri non dubitat. *Conſentiunt in eo homines eruditi nominum Hebraeorum gemmis impoſitorum ignorari hodie ſignificationem, obſervatumque eſt ex gemmis quae in rationali ſummi ſacerdotis erant, non niſi Sapphirum & Jaſpidem fuiſſe ſua nomina retinentes. Sed aſſeveraverim non ſatis nobis certos eſſe gemmas quas Hebraei Sapphirum & Jaſpidem nominant illas ipſas eſſe, quae hoc nomine hodie veniunt.* Ludovicus Capellus in not. Crit. ad Gen. 2. agens de lapide *Schoham*: *Cujuſmodi fuerit lapis ille certo non ſcitur. ...* LXX. *interpretes transferunt*, βηρύλλιον, σμάραγδον. .... *quae mira eſt hominum illorum inconſtantia & inſcitiae hac in parte apertiſſimum argumentum.* Salmaſius in Exerc. Plin. ad Solinum *pag.* 763. *Illud ſcio incerta illa omnia lapidum nomina eſſe, nec ſatis nota magiſtris ipſis.* Cl. Braunius in *lib. de Veſt. Sacerd. Hebr. lib.* II. *cap.* VIII. de gemmis veſti Pontificis inſertis acturus, *non eſt mirum,*

rum, inquit, *si inter res S. Scripturae quae explicari nequeunt, lapides pretiosi ponantur ab auctoribus*, & Hieronymum citat ad *Ezech. c.* 28. ſcribentem lapides illos magnam & legenti & differenti facere quaeſtionem & Aben Ezram ad *Exod.* 28. fatentem, nullam ſibi eſſe certam rationem interpretandi illas gemmas, & Saadiam eas tranſtuliſſe pro lubitu.

XII. Quum itaque in partes abeant & Interpretes & alii Viri Eruditi quorum interpretationes congeſſit Cl. Braunius *lib. mox citat. p.* 575. quo Lectorem remittimus, ne actum agamus, liberum nobis erit, uti alii ante nos fecerunt, aliquam ex iis eligere, ſed nec quamlibet (ne videamur hypotheſeos firmandae gratia ſolum modo eam amplecti) ſed probabiliſſimam. Communis Judaeorum opinio eſt (ita ſcribit in Lexico ſuo Cl. Buxtorfius) בדלח eſſe Cryſtallum. Ita Raſchi ad *Num.* XI. 7. ברולח שם אבן טובה קריסטל *Bedolach eſt nomen lapidis pretioſi, Cryſtalli.* Ita & Elias de Pomis in Lexico. Graeci Interpretes Alexandrini *Num.* XI. 7. tranſtulerunt quoque κρύσταλλον, quamvis altero loco (non enim niſi bis in V. T. legitur) ἄνθραξ. Non placet tamen ea verſio Cl. Bocharto, qui per בדלח *margaritas*, non *cryſtallum* vult intelligi, Hierozoic. P. I. pag. 674. ob duplicem rationem, quarum prima eſt, quod

§. XII. *Bedolach videtur eſſe Cryſtallus.*

quod terra Chavilae, in qua Bedolach inve-
nitur, ſit pars Arabiae ad Catipham & Bachrain
ubi non cryſtalli ſed margaritae eruuntur. A
qui negamus terram Chavilae ibi ſitam fuiſſe
quod ſupponit Vir Eruditiſſimus: & rationem
ante dedimus. Altera eſt, quod Manna di-
catur ſimilis colore fuiſſe τῷ בדלח, ergo
ait, Bedolach non eſt cryſtallus, nam Manna co-
lorem cryſtalli non habet. Ego vero non vi-
deo cur Mannae color dici non poſſit conve-
niſſe cum colore cryſtalli. Nec enim licet ar-
gumentari hoc modo; quia hodierna Manna
(licet & hujus plures ſpecies ſint & nonnul-
lae ſatis ad cryſtalli ſplendorem accedant) mar-
garitis ſimilior eſt quam cryſtallo, ergo illa
quoque coeleſtis Manna ita ſe habuit. Nam
illa erat miraculoſa & longe alterius naturae:
quippe non ex plantis ſed humo legebatur,
radiis ſolis liquefiebat, maxima copia deſcen-
debat, ut tot hominum millibus in cibum
ſufficeret) & die Sabbathi non deſcendebat, &
mola tundi poterat, ſic ut plane fuerit illa
Manna a noſtra diverſa. Atque ideo tam ac-
curate deſcribitur quia differebat a vulgari.
Quidni itaque & illi cibo coeleſti major ſplen-
dor & convenientia cum cryſtallo poterit tri-
bui? Non video quid obſtet.

§. VIII. *Cryſtallus* XIII. Reſtat, ut Scythiae noſtrae Cryſtal-
lum vindicemus, oſtendamuſque illum & ibi

inve-

inveniri. Scythiam Asiaticam describens Solinus *cap.* XV. inter alia haec habet. *Istic & crystallus, quem licet pars major Europae & particula Asiae subministret, pretiosissimum tamen Scythia edit.* Cujus rei ratio datur, quod ibi optimi sint, ubi maxime hibernae nives rigent, quod de Caucaseis Colchidi vicinis aliisque supra Pontum Euxinum & mare Caspium optime potest intelligi. Ne quis autem putet, quum Crystallus in Scythia Asiatica inveniri dicitur, Scythiae illam partem, quae Bactrianae propior est & orientalior, debere semper intelligi, sciat etiam ad Thermodontem, fluvium Scythiae, & ipsum Phasidi proximum, quique se, perinde ut Phasis, in Pontum Euxinum exonerat, crystallum magna copia inveniri. Ita Dionysius *in Pereg. v.* 781. de Thermodonte. *Scythiae optimus.*

Κείνου δ' ἂν ποταμοῖο περὶ κρυμώδεας ὄχθας
Τέμνοις κρυστάλλου καθαρὸν λίθον, οἷά τε πάχνην
Χειμερίην.

Illius autem fluvii circa frigidas ripas]
Secabis crystalli purum lapidem veluti glaciem
Hibernam.

Unde & ipse Thermodon κρύσταλλος olim dictus est. Licet Auctor libelli *de Flumin.* & Eustathius *in Schol. in Dionys.* aliam rationem

nem proferant, quod sc. ἐν θέρει πήσσεται *ipsa aestate congeletur*.

§. XIV. *Lapis Schoham est Smaragdus.*

XIV. Denique & circa Phisonem inveniri אבן השהם *lapidem Schoham* Mose tradit. De quo multa disputatio est. Qui varias Interpretum sententias conferre vult, C. Braunium *lib. cit.* adeat. Hieronymus *in Epist. ad Fabiol.* שהם scribit ab Aquila & Symmacho & Theodotione Onychinos, a Septuaginta Smaragdos transferi. In nostra autem versione τῶν LXX. quae non plane eadem est cum antiqua illa sed ex multis consarcinata, *Exod.* 28: 10. 27. & 39. 6. σμάραγδον vertunt, & *Gen.* 2: 12. λίθον πράσινον, gemmam viridem (est autem Smaragdus viridis & per excellentiam λίθος πράσινος dicitur) sed alibi aliter. Epiphanius quoque *in tract. de* XII. *Gemm.* verba Mosis *Gen.* 2: 12. citans השהם transfert λίθον τὸν πράσινον. Quibus adde, quos Vir Summus, P. D. Huetius, in tractatu suo *de Situ Paradisi p.* 122. citat, auctorem versionis antiquae Italicae, Eusebium, Severianum, Ambrosium, Augustinum & plures Ecclesiae patres, qui lapidem prasinum vertunt, licet ipse fateatur nihil certi de lapide Schoham proferri posse.. Atqui שהם, unde שהם *Schoham* videtur duci, *nigrum*, uti سحم Arabibus *nigrum*, *fuscum*,

tene-

enebrosum notat: quomodo hoc convenit Smaragdo, quem virere in confesso est? Fateor: at notari meretur optimos Smaragdos esse, qui maxime ad nigredinem accedunt, quum scilicet viriditas eorum nigro obfuscatur & tam sature virides sunt, ut fere nigri appareant. Ita Isidorus. *Smaragdus a nimia viriditate dicitur: omne enim satis viride amarum dicitur.* Nullis enim gemmis vel herbis major hoc austeritas est.

XV. Et optimos hosce, sive austeros Smaragdos in Scythia, non secus ac ברלח, crystallum, inveniri Plinius docet, *lib.* XXXVII. *cap.* V. *Nobilissimi Scythici, ab ea gente in qua reperiuntur, appellati: nullis major austeritas, nec minus vitii: & quantum Smaragdi a ceteris gemmis distant, tantum Scythici a ceteris Smaragdis.* Solinus de Scythia Asiatica loquins, quam apposite? cap. XV. *Smaragdis hic locus patria est, quibus tertiam inter lapides dignitatem Theophrastus dedit: nam licet sint & Aegyptii & Chalcedonii & Medici & Laconici, praecipuus est honor Scythicis. Nihil his jucundius nihil utilius vident oculi.* Tertullianus in *lib. de resurr. carnis* propterea Scythicas & Indicas gemmas solas celebrat, quod optimae essent *pag.* 378. *ed. Rigalt.* Atque ita putamus liquere, quis sit Phison, Phasis nimirum, fluvius Scythiae, regionis, in qua opti-

§. XV. *Smaragdi Scythici optimi.*

optimum aurum & cryſtallus pretioſiſſimus & Smaragdi praeſtantiſſimi, uti probatu dedimus; ſimulque nos voces ברלח et שהם non ſine exemplo, imo juxta opinionem Eruditiſſimorum Interpretum, tranſtuliſſ

§. XVI. *Fluvius Gihon eſt Araxes.*

XVI. Pergamus ad alterum Paradiſi fluvium, quem his verbis deſcribit ושם הנהר השני גיחון הוא הסובב את כל ארץ כוש *Et nomen ſecundi fluvii eſt Gihon. Hic e qui alluit totam terram Cush.* Nomen hujus fluvii גיחון derivari a גוח *erumpere, prodir* a Cl. Huetio *cap.* XII. libri laudati & ali obſervatum eſt, ſic ut גיחון notet fluvium *qui prodit, qui erumpit.* Unde a Jonathan I *Reg.* I: 33. per שלוח i.e. *emiſſum* transfer tur. Utuntur eadem voce גיחון جيحون Perſae pro fluvio majore & dicunt e. g. גיחון אלרס גיחון קנק *flumen Araxes flumen Gan ges*, quamvis hodie pro ſolo Oxo, fluvio celebri Chouaresmiae, vulgo accipi ſoleat. Hic autem Gihon nobis idem fluvius eſt, qui Araxe Graecis & Latinis dictus, hodie الرس *Arra* accolis, modo Armeniae, modo Scythiae, fluviu appellatur, & Cyro mixtus ſe effundit circa grad latitud. 40. & long. 85. in mare Caſpium Quemque Arrianus lib. VII. de exped. Alex inter maximos Aſiae fluvios recenſet. U

pro

hoc ſtatuamus facit non tantum ipſa Syſtematis noſtri ratio, quod fontes alicujus fluminis propiores fontibus Tigridis, Euphratis & Phaſidis nuſpiam invenit, ſed mira convenientia nominis גיחון cum Araxe. Quod enim Gihon Hebraeis ſonat, idem الرس *Arras* vel ارس *Aras* (nam & ita ſcribitur in M.S. mea Geographia Perſice conſcripta ab Abulhaſen Saad Ibn Ali, ex provincia Sjursjan oriundo, & aliis) accolis, ſc. prodeuntem, profluentem. Eſt enim vox Perſica ducta a رسيدن *provenire*, *profluere*, notatque in genere *fluvium*, ſed uſus id nomen huic fluvio per eminentiam attribuit.

XVII. Hoc obſervaſſe utile eſt ut intelligamus cur multos Araxes memoraverint veteres, & quomodo nata ſit illorum confuſio, de qua omnes fere Critici & Geographi conqueruntur. Sc. *Araxes* nomen generale eſt, quod quemvis fluvium notare poteſt, & omne quod profluit. Hinc Veteres Graeci quum viderent flumen, rogantes, quomodo id appellarent, reſponſum tulere ab accolis الرس *Arras* (Graeca terminatione ἀράξης vel Ἀρόσης, nam & ita ſcribitur) i. e. *flumen*. Quod quum illi putarent eſſe nomen proprium

§. VXII. *Plures Araxes, unde?*

C ejus

ejus fluvii, multos Araxes in Armenia & Per-
sia finxere. Ita praeter hunc Araxen Ther-
modonta, qui se in Pontum Euxinum effun-
dit, etiam Araxem dictum tradunt Graeci.
Ita Scholiastes Apollonii *ad Argon. l.* 4. Ἀ-
ράξης ποταμὸς Σκυθίας. Μητρόδωρος δὲ ἐν
πρώτῳ τῶν περὶ Τιγράνην τὸν Θερμώδοντα ἀράξι
φησὶ λέγεσθαι. *Araxes fluvius est Scythiae.*
Metrodorus autem de reb. Tigranis Thermodon-
ta etiam Araxem dici tradit. Idem, vel iidem
ad lib. 2. Ἀράξης ἐκαλεῖτο τὸ πρότερον ὁμωνύ-
μως τῷ ἐκ τῆς Ἀρμενίας ῥέοντι. (Thermodon
olim Araxes appellabatur eodem nomine qu
flumen illud quod ex Armenia fluit. Curtiu
fluvium بندامير *Bendemir*, qui Ista-
chram (ubi olim Persepolis) praeterlabitur, A-
raxen quoque appellat. *lib.* v. *Hujus (Perse-*
polis) vestigium non inveniretur nisi Araxe
amnis ostenderet. Haud procul moenibus flu-
xerat. Ita & Strabo lib. xv. πρὸς αὐτῇ περ-
σαιπόλει τὸν Ἀράξην διέβη, *prope Persepolin A-*
raxen transiit (Alexander): & Diodorus Si-
culus fere iisdem verbis. Herodotus *lib.* 1
Oxo Massagetarum termino hodie جيحون
Sjihoun, Araxis nomen dat. Ita & Dionysiu
in Περιηγ. *v.* 739.

Τῶ

Τὺς δὲ μετ' ἀντολίην δὲ πέρην κελάδοντος
'Αράξυ
Μασσαγέται ναίυσι, θοῶν ῥυτῆρες ὀϊςῶν.
Post hos, (Bactros) *orientem versus, trans-*
frementem Araxen
Massagetae degunt, qui veloces emittunt sa-
gittas.
Ieminit & Scymnus Chius cujusdam Araxis,
quo Tanais ortum habet, quem diversum
Araxe Armenico credidit his verbis.

'Εις ἣν ὁ Ταναὶς ἀπὸ τῦ ποταμῦ λαβὼν
Τὸ ῥεῦμ' 'Αράξεως ἐπιμισγεται ——

a metrum disponit, qui primum λείψανα
ymni edidit, Lucas Holstenius,
Miscetur illi (sc. paludi Maeotidi) *Tanais*
amnis, & capit
Originem suam ex Araxe flumine.
d cujus loci intellectum haec verba Aristo-
lis in *Meteorol. lib.* 1. *c.* 13. multum faciunt.
μὲν ὖν (Παρπαμισῦ) ῥέυσιν ἄλλοι τε ποτα-
ὶ καὶ ὁ Βάκτρος καὶ ὁ Χοάσπης καὶ ὁ 'Αρά-
. Τύτυ δ' ὁ Τάναϊς ἀποσχίζεται μέρος
, εἰς τὴν Μαιῶτιν λίμνην. *Ex hoc* (*mon-*
Paropamiso) *fluunt & alii fluvii, Bactrus*
Choaspes & Araxes. Ab hoc autem Ta-
is, pars ejus existens, in Maeotin lacum ef-
ditur. Error inde natus videtur, quod
artem (qui & Araxes nonnullis dictus

 est,

eſt, quemque Scythae *Silun* appellant, te
Plinio *lib.*VI. *c.* 16. ubi lege *Sihun*, سيحون
Alexander & milites ejus Tanain eſſe puta
rint, uti Plinius *ibid.* & Plutarchus. Nec aliu
videtur Alexander innuere, quum apud Pl
tarch. *orat. poſt. de virtut. Alexandr.* p
335. artifici, qui montem Athon in ſ
tuam ejus formare volebat, reſpondit,
δὲ ὁ Καύκασος δείξει καὶ τὰ Ἠμωδὰ, καὶ Τ
ναΐς, καὶ τὸ Κάσπιον πέλαγος, αὗται τῶν ἐμ
ἔργων εἰκόνες. *Me & Caucaſus monſtrabit*
Tanais & Caſpium mare. Hae ſunt meor
operum imagines. Nam verum Tanain n
vidit, licet Plutarchus ibidem *pag.* 341. ſcri
contrarium, ut & Curtius 7. 5. & *lib.* 6. *c*
quoſdam eſſe qui Maeotim paludem in m
Caſpium cadere putent. Sed confunditur
Jaxartes vel Orxantes vel Orexartes (n
Sihoun) cum Tanai, quos recte diſtinxit
rianus *lib.* III. Sic paſſi ſunt ſe decipi
teres, nomen *Arras*, quod *fluvium* in ge
re notat, accipientes pro nomine hujus
uſve fluvii. Araxen Armenicum excipio,
κατ᾽ ἐξοχὴν ita dictus eſt. Eodem mod
aliis nominibus decepti ſunt: nam cum
رود خانه ῥουδγάνη, *fluvium* Perſis nota
quidam fluvium nomine proprio ῥωγάνιν
Perſis (ita paulum flexerunt vocem Perſi

d morem Graecum & abjecere D, uti Azotum
x Asdod אשדוד, &c.) memoriae prodide-
unt. Est autem hoc idem cum الارس
Araxes, i. e. *fluvius*. Vide Arrianum *in*
Exp. Alex. & Illustrem Salmasium *in Exerc.*
Plinian. pag. 846. qui sagacissime odoratus est
undem esse fluvium Araxen & Rhoganin, sed
x lingua Graeca explicare convenientiam co-
ntus est, eo quod ἀράξαι, *perfringere*, *per-*
umpere idem notaret ac ῥωγὴ *ruptura*. Sed
omina fluviorum Persicorum tutius meo ju-
cio ex lingua Persica petuntur. Ibi autem
raxes, & *Rogan* notissimae voces sunt, quae
uvium notant.

XVIII. Dum hunc errorem castigamus in §. XVIII. *Plures Cyri unde?*
oce Araxis commissum, & veterem Geo-
raphiam hac confusione Araxium libera-
ius, idem de fluvio Cyro, qui Araxi Ar-
enico mixtus se cum eo exonerat in mare Cas-
ium monere consultum ducimus. Scilicet
ur, (ita jam Texeira monuit in Itin. sed
ium ejus observationis non ostendit) addita
raeca terminatione κόρος (ita Dionys. scribit
περιηγ. Et Strabo κῦρον quidem appel-
: sed & olim κόρον dictum memorat lib.
.) vel κῦρος, aut κῦρος, similiter *flu-*
um notat & quidem ordinario minorem,
uamvis per eminentiam Cyro Armenico de-

 tur,

tur, qui Araxi eſt proximus. Hoc quoc
quum non attenderent veteres, plures fl
vios nomine Cyros prodidere, ſimili err
ac in Araxe commiſerant. Pari modo
Perſia nomen proprium fluvii Oaten fecerunt
quod audirent fluvium aliquem ibi
Ουὰδ dici, quod flumen quodvis notat,
unde Baetis وادالكبير *Wâd*, ſive ut H
ſpani ſcribunt, *Guad Alkebir*, *fluvius mag*
dictus eſt. Meminit Oatis Ammianus Marc
linus *lib.* XXIII. *Fluvii vero multi per haec lo*
(Suſianorum) *diſcurrunt*, *quibus praeſtant*
Oates, & *Harax* (qui aliis addita termi
tione Graeca Araxes) & *Meſeus* (nom
fortaſſe ductum ex مشرقان *Meſcher*
qui fluvius eſt Suſianae praeterfluens urbe
Asker macroum) *per arenoſas anguſtias*, *qu*
a rubro prohibent Caſpium mare, *aequorea*
multitudinem inundantes.

§. XIX. *Terra Cus, regio Cuſſaeorum.*

XIX. Deſcribitur porro Gihon a Mo
quod alluat vel cingat, (ex parte ſcilicet,
lias enim oporteret & terram Chavila quae
Phiſone cingitur, & hanc terram inſulas fu
ſe) *terram Cus* ארץ כוש.... Quod nom
mihi videtur idem eſſe hoc loco (in V. T
libris etiam aliter accipi non nego) cum r
gione Coſſaeorum aut Cuſſaeorum, quae no
long

longe fuit ab Araxe, ie. e. Gihone juxta nostram opinionem, Ut autem clarius id liqueat, videamus ubi Cossaei collocentur a veteribus historicis & Geographis. Polybius quidem Histor. lib. v. eos in colere loca campestria & plana Mediae tradit. Cingi autem Araxe ab una parte Mediam, quae hodie fere Adherbezjan appellatur, manifestum est ex Mappis Geographicis, & testimonio Appiani Alexandrini *de Bell. Parth.* ita scribentis circa finem, pag. 168. *edit. Steph.* ἕκτῃ ἡμέρᾳ ἐπὶ τὸν Ἀράξην ποταμὸν ἧκον ὁρίζοντα Μηδίαν καὶ Ἀρμενίαν. *Sexto die pervenerunt ad fluvium Araxem, qui Mediam disterminat ab Armenia.* Strabo *lib.* XI. Cossaeos Mediae proximos esse, & quidem ab oriente, scribit, sic ut videatur eos in montibus collocare, qui in provincia Deilem prope mare Caspium inveniuntur, & refugia gentium latrociniis & excursibus deditarum diu fuerunt, uti historiae Persicae testantur. Ὁρίζεται δ' ἀπὸ μὲν τῆς ἕω τῇ τε Παρθυαίων καὶ τοῖς Κοσσαίων ὄρεσι λῃστρικῶν ἀνθρώπων. *Terminatur (Media) ab oriente Parthia & montibus Cossaeorum, hominum latrociniis assuetorum:* paulo ante scripserat ὑπὲρ τῆς Μηδίας ἡ τῶν Κοσσαίων. *Supra Mediam est Cossaeorum regio.* Quumque etiam referat Cossaeos dona accepisse quum Rex Persarum Ecbatanis (quae urbs creditur nunc Tabriz

 dici)

dici) Babylonem descenderet, videntur etiam incoluisse eos montes, qui in confiniis sunt Adherbezjanae & Iracae Persarum (loquor uti nunc Persae) solent quae کو هستان *regio montana* hodieque appellatur. Diodorus Siculus *lib.* XVII. *cap.* CXI. expresse Cossaeos incolere montanos Mediae tractus scribit his verbis. Ὁ δ' Ἀλέξανδρος τῶν Κοσσαίων ἀπειθούντων ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτοὺς εὐζώνῳ τῇ δυνάμει. Τοῦτο δὲ τὸ ἔθνος ἀλκῇ διαφέρον κατοικεῖ μὲν τῆς Μηδίας τὴν ὀρεινὴν, πεποιθὸς δὲ τῇ τῶν τόπων δυσχωρίᾳ, &c. *Alexander autem cum expedito exercitu Cossaeos ipsi parere negantes, aggressus est. Gens haec fortitudine praestans montana loca Mediae inhabitat, confidens locorum difficultate*, &c. Arrianus in Hist. Ind. Μάρδοι μὲν Πέρσῃσι προσεχέες οἰκέουσι λῃσταὶ καὶ οὗτοι, Κοσσαῖοι δὲ Μήδοισι. *Mardi quidem, latrones etiam ipsi Persas accolunt, Cossaei Medos.* Idem lib. VII. de expeditione Alex. Cossaeos vocat προσχώρους τῇ Περσίδι, *finitimos Persidi*, & μαχιμωτάτους, *bellicosissimos.* Stephanus Cossaeos in Perside locat, sed nullo veterum, quod sciam, praeeunte. Κοσσέα μέρος Περσίδος. Στράβων ιε. οἱ οἰκοῦντες Κοσσαῖοι. *Cossea, pars Persidis. Strabo lib.* 15. *Incolae Cossaei.* At Strabo Cossaeos non collocat in

Per

Perside, sed in confiniis Mediae & quidem ad orientem. Hos Plutarchus, ipsum nomen כוש *Cus*, quo Moses usus est, exprimens, Κουσσαίους, (quod ibi male scriptum esse, pro Κοσσαίους, opinatur Cl. Blancardus in not. ad Arrianum de exped. Alexandr. lib. VII. pag. 475. ego non mutandum censeo) appellat in vita Alexandri. Postquam enim retulisset Hephaestionem obiisse quum Ecbatanis esset Alexander, ait hunc Cussaeos esse aggressum, τοῦ πένθους παρηγορίᾳ τῷ πολέμῳ χρώμενος ἐπὶ θήραν καὶ κυνηγεσίαν ἀνθρώπων ἐξῆλθεν καὶ τὸ Κουσσαίων ἔθνος κατεστρέφετο πάντας ἡβηδὸν ἀποσφάττων, *bello usus ut dolorem levaret, sicut ad venationem hominum egressus, Cussaeorum gentem excidit & omnem internecione delevit.* Quum enim Cossaei Ecbatanis essent proximi, cur Cussaeos quosdam a Cossaeis distinctos fingeremus? Et diserte eandem hanc expeditionem Alexandri post mortem Hephaestionis narrans Arrianus *lib.* VII. κοσσαίους *Cossaeos* illos vocat, ne quis dubitet eosdem esse κουσσαίους & κοσσαίους: & ita eorum regionem & mores describit. Ἔνθα δὴ ἐξέλασιν ποιεῖται ἐπὶ Κοσσαίους, ἔθνος πολεμικὸν, ὅμορον τῷ Οὐξίων. Εἰσὶ δὲ ὄρειοι οἱ Κοσσαῖοι, καὶ χωρία ὀχυρὰ κατὰ χώρας νέμονται. Ὁπότε προσάγοι δύναμις ἐς τὰ ἄκρα τῶν ὀρῶν ἀποχωροῦντες ἀθρόοι, ἢ ὅπως ἂν προχωρῇ ἑκάστοις, οὕ-

τω διαφεύγουσιν, ἐς ἀπορίαν βάλλοντες τοὺς ξὺν δυνάμει σφίσιν ἐπιχειροῦντας. Ἀπελθόντ... δὲ αὖθις εἰς τὸ λῃστεύειν τρεπόμενοι ἀπὸ τούτου ... βίον ποιοῦνται. Ἀλέξανδρος δὲ ἐξεῖλεν αὐτ... τὸ ἔθνος, καίπερ χειμῶνος στρατεύσας. D... *expeditionem suscipit in Cossaeos, gentem b... licosam & finitimam Uxiis. Hi montes i... colunt & loca munita: quum vis externa eos a... greditur statim se in summa montium recipiu... aut diffugiunt, qua cuique integrum est in lo... quae ab exercitu nequeunt adiri. Ubi aute... bustes recesserunt ad latrocinia revertuntu... & vitam hac ratione tuentur. Alexander a... tem illos, non obstante hyeme, sedibus suis e... cit.* Similia fere habet Diodorus *Histor. l.* XVII. *c.* CXI. Ex quibus omnibus testimon... inter se collatis liquere existimo, Cussaeos v... Cossaeos gentem latrociniis & excursionib... assuetam tractus montanos & ipsius Mediae, ... Mediae vicinos, incoluisse. Atque ita Arax... i. e. Gihon noster, proximus & celeberrim... fluvius est, qui illa loca montana Mediae ci... cumit: sic ut merito describatur, quod ci... gat terram כוש *Cus*, vel *Cussaeorum*, Κυσ... σαίων. Nec ulla, qvod sciam, in tota As... gens est, quae nomen Mosaicum כוש *C*... tam clare exprimit. Quare ipsi huc quasi ma... nu ducimur ut hanc, & non aliam, regione... per terram Cus intelligamus.

XX...

XX. Tertium fluvium his verbis describit Moses *Gen.* 2: 14. ושם הנהר השלישי חדקל וגו' *& nomen tertii fluvii est Chiddekel &c.* de quo, uti & de sequente, non tot dicenda sunt, quot de Phisone & Gihone, quandoquidem inter omnes fere constat, per *Hiddekel* indicari Tigrim, per *Frat* Euphratem. Nomen hodiernum دجلة *Dizjelat* non multum ab antiquo חדקל recedit: modo adspirationem fortissimam ח tollamus: literae enim reliquae דקל quam conveniant cum دجل unusquisque facile videt. Et ipsum nomen Tigris ex Chiddekel ductum esse (quamvis hoc mirum videatur hominibus qui in vocum etymologiis indagandis rudes sunt) sagacissime deprehendit Cl. Huetius, quum ablato ח (quam adspirationem pronuntiare non poterant Graeci, quare solebant abjicere) & mutato L in R cujus rei sexcenta exempla sunt, & D in T, habeamus ex דקל formatum תקר *Ticr*, & addita terminatione *Ticris* & mollius *Tigris*. Arabes tamen, revelatione Divina destituti, quae nobis veras prodit rerum antiquissimarum origines, & nomina دجلة a دجل *Dazjala*, *operire* derivant, Tigrimque ita dici volunt quod terras nonnunquam aquis suis operiat. Graeci & Romani Tigrin Persis sagittam dici, & fluvium hunc

§. XX. *Fluvius Hiddekel Tigris.*

hunc a rapiditate cursus hoc nomen adeptum esse scribunt. Curtius *lib.* IV. *c.* 9. *A celeritate qua defluit Tigris nomen est inditum quia Persica lingua Tigrim sagittam appellant.* Marcus Terentius Varro Armenicum vocabulum esse scribit *lib.* 4. *de ling. Latin.* §. 20. *Tigris qui est ut leo, qui vivus capi adhuc non potuit. Vocabulum e lingua Armenia. Nam ibi & sagitta, & quod vehementissimum flumen, dicitur Tigris.* Strabo Medicum esse nomen scribit *lib.* XI. تير *Tir* sagittam Persice notat, & inde vox Tigris non multum recedit. Hesychius autem Tigrin Judaeis dici Φοράδει narrat, confundens cum Tigride Euphraten, in voce Τίγρης, & in voce Εὐφράτης Euphraten Judaeis appellari ἐδδεκὴλ חדקל scribit, pudendo errore. Hic describitur *tendens versus Assyriam*, הולך קדמת אשור, quod optime cum nostra hypothesi convenit. Ex fluvio enim Paradisiaco ortus הולך *vadit, fluit,* versus Assyriam, vel ad ejus orientem. At juxta opinionem maximorum virorum, qui in Mesopotamia Paradisum locant, non potest dici הלוך *fluere* ex vicinia Paradisi versus, vel ad orientem Assyriae, nisi illum fluere retrogrado ordine versus fontem suum concipiamus. Non satisfacit, qui dicit הלוך ita debere accipi uti nos vulgo dicimus, sed vulgari tantum non accurato sermone, de Rhijn loopt van hier na Ceulen/

licet

icet proprie a Colonia Agrippina huc fluat: nam ta non ſolet הלך unquam in ſacris literis ſumi: & haec quoque difficultas eſt quam Cl. Gouſſetus in Lexico ſuo jam propoſuit, *p.* 585.

XXI. Quarti fluvii nomen his verbis indicat Moſes, והנהר הרביעי הוא פרת *Et flumen quartum eſt Frat.* Nec de hoc notiſſimo flumine multa dicam, quum nemini dubium ſit, quin Euphrates innuatur. At unde praefixa Syllaba Eυ ortum habeat, non puto quenquam docuiſſe. Multi ex male conjunctis verbis Moſis הוא פרת ὁ φρὰτ, τὸ ἐυφράτης derivant. At illi fingunt, quod demonſtrare nunquam poterunt, illos, qui fluvium hunc primo Euphraten appellarunt, legiſſe ſacras literas. Et ſi legerunt, an adeo rudes fuere, ut neſciverint הוא eſſe pronomen? Inutilis itaque talis lectio eſt. Et ſi vel unus ita deceptus eſſet, num credibile eſt omnibus Graecis & Romanis id nomen potuiſſe obtrudi pro Frath? Dicamus quod res eſt. اب *Ab* & او *Au* vel *Eu*, *aquam* notat Perſice, & ſolent Perſae nominibus propriis fluminum eam vocem addere. Sic Nilum appellant, *aquam Nili* نيلاب *Nilâb*, Indum هندواب *Hindab*, *aquam Indi*, & ſimiliter dixere, *aquam Frat*, ἐυφράθ. Non eſt quod quis mihi objiciat, ergo ευ debuiſſe

§. XXI. Fluvius Frat, unde dictus Euphrates.

buisse postponi, & dici φραθαὶβ vel φραθεῦ quia in exemplis a me productis vox *aquae* اب vel او ubique postponitur : nam & alia exempla sunt in quibus *ab* praeponitur, quod docent nomina duorum fluviorum Armeniae, *ab Uzjân*, & *ab Serab*, qui circa Urbem Tabriz unum alveum formant, qui illam urbem praeterit, *ab Azji* dictus, & in lacum Sjahi se effundit, a cujus fluvii ostio duarum parasangarum spatio abest ostium fluvii dicti *ab Hazji Harami*. Praeterea deprehendi veteres Persas, quum duo nomina substantiva in regimine sunt (loquor cum Grammaticis) nomen regens saepius praeposuisse, contra ac hodierni Persae qui illud postponere solent. Sic *Gangamela* οἶκον Καμήλε Persae olim dixerunt, teste Plutarcho in Alexandro, & Strabone *lib.* xv. ubi خانه *domus* praecedit, & τὸ *Cameli* subsequitur. Hodie autem خانه *domus* esset vox posterior, & جمل *Camelus*, prior. Ex eadem origine videtur petenda explicatio vocis *Hyparchos*, quod nomen est fluvii in Ctesiae Indicis. Quae autem ille pro Indicis habet pleraque Persica sunt, ut pluribus exemplis possem demonstrare. Ὑπάρχος autem Graece, ut ille transfert, notat φέρων πάντα τὰ ἀγαθὰ, *ferens omnia bona*. پرخ *Parch* Per-

ersis significat *commodum*, *utilitatem*. Prae-
ne vocem او *Eu*, aquam, aptissimum erit
omen fluvii اودرخ *aqua utilissima*, quod
em fere est cum φέρων πάντα τὰ ἀγαθά.
ec aliunde *Eu* in voce εὐλαῖος quod alte-
m fluvii Choaspis nomen est, qui Susa
aeterlabitur & se exonerat in sinum Persi-
m, videtur petitum quam ex او *Au* vel *Eu*,
ua & لاي *lutum*, quod & sono & significatio-
nvenit cum nostro *Kley*, sic ut notet flu-
um, qui per solum lutosum, *Kleygront*, de-
rrit. Sunt enim loca Susianae & ipsa Per-
is litora ibi palustria teste Strab. *l.* 24. Nec
ostat, quod aqua ejus tanto opere celebre-
r, ut Persarum regibus unice in potum fue-
electa, uti Herodotus, Strabo *lib.* XV.
elianus *lib.* XII. 40. & multi alii tradide-
nt. Nam & Nili aquam lutosam & turbi-
m fuisse constat, unde μέλας & Αἴγυπτος
raecis, Melo primis Latinis, Hebraeis שחור
ger, turbidus, Jerem. 2: 18. dictus est, & ut
uibusdam videtur Νεῖλος παρὰ τὸ νέαν ἴλυν
ειν, ab novo limo, quem quotannis defert.
de Heliodor. *Aeth. lib.* IX. *p.* 456. Attamen
a dulcissima fuit & in deliciis Regum Ae-
ptiorum, qui illam omnibus aliis aquis prae-
rebant, sic ut & in Assyriam usque ad Bere-
nicen

nicen aquam Niloticam in vasis deferri cur
verit Rex Aegypti Ptolomaeus Philadelph
teste Athenaeo *lib.* II. *c.* 2. Sic & aqua Ph
sidis tantopere celebrata ob levitatem & du
cedinem suam, apparet quasi stanno aut plum
bo tincta, sed ubi subsedit, purissima est, tes
Arriano in periplo Ponti Euxini. Et nos ip
experimur in his regionibus aquas, quae pe
solum lutosum fluunt, maxime si coquantu
quod factum esse aquis Choaspis sive Eula
antequam in vasa diffunderentur, narrat Hero
dotus *lib.* I. saepe dulciores, & salubrior
esse iis, quae per solum arenosum decurrun
licet videantur purissimae. Nec est, quod qu
urgeat Choaspis sive Eulaei (quem pro e
dem habeo Cl. Salmasium secutus in *Exer*
Plinian. *p.* 492. & ipsum nomen Choasp
mihi ex شاه اب *Schoab*, *Regis aqua*, vide
tur factum, unde Tibullo dicitur

—— *regia lympha Choaspes.*

ad imitationem vocum Loraspes, Hyda
pes, &c.) aquam a levitate commendar
quum si partes terrestres & lutosas habu
rit permixtas, gravior esse debuerit aliis a
quis puris. Nam saepe pondus ad bonit
tem aquae nil facit, uti luculento exemplo pro
bat Athenaeus *loc. cit.* & aqua haec Choaspis
luto suo purgabatur in decoctione, uti & il

N

Nili & Phasidis quae similiter a tenuitate & claritate commendatur, sed a limo & luto suo purgata. Ipsa enim Nili aqua limosa & turbida varios morbos efficit, ut Hirtius de bello Alex. scribit, sed ideo Galenus monet *lib.* I. *de simpl.* eam limo suo per decolationem esse liberandam: & hodieque Aegyptii antequam Nili aquam bibunt, eam limo suo liberant. Est & aliud Euphratis nomen ποταμὸς Σοὺδ, quo appellatur in libro Baruchi c. I. v. 4. nam Σοὺδ سوا est nomen territorii Babylonici.

XXII. Restat ut ostendam fontes quatuor orum insignium fluviorum sibi mutuo vicinos admodum fuisse, ut ita commodissime uum floreret Paradisus, ex uno illo fluvio ui Paradisum olim rigavit, ortum trahere otuerint. Generatim quidem observare li-et in Armenia omnes collocari. Phasidis fon-es ibi locat Strabo lib. 10. Ὁ Φάσις μέγας οταμὸς ἐξ Ἀρμενίας τὰς ἀρχὰς ἔχων. *Phasis agnum flumen, ex Armenia originem ducens.* l. lib. 11. Ποταμοὶ δὲ πλείους εἰσὶ ἐν τῇ χώρᾳ· νωριμώτατοι δὲ Φάσις μὲν καὶ Λύκος. *Fluvii ures sunt in illa regione (Armenia): celeberimi autem Phasis & Lycus.* De eodem Dionys. §. XXII. *Fontes horum fluminum vicini.*

Ἀρξάμενος τὸ πρῶτον ἀπ' οὔρεος Ἀρμενίοιο.

Primum ortum trahens ex montibus Armeniis.

Araxes quoque in Armenia oritur. Plinius lib. VI. c. 9. ubi ſcripſerat Armeniam fundere Euphraten & Tigrin, pergit. *Araxes eodem monte oritur quo Euphrates* VI. *mill. paſſuum intervallo.* Strabo illum montem Ἄβον nominat lib. XII. Ὁ Ἄβος, ἀφ' οὗ καὶ ὁ Εὐφράτης ῥεῖ καὶ ὁ Ἀράξης. *Abus, a quo Euphrates fluit & Araxes.* Plutarchus in Pompejo ſimiliter: Ἀράξης ἀνίσχει ἐκ τῶν αὐτῶν οὗ Εὐφράτου τόπων. *Araxes ex iiſdem cum Euphrate locis oritur.* Arrianus lib. VII. Ἀράξην τὸν ἐξ Ἀρμενίων ῥέοντα, *Araxen ex Armenia fluentem.* Ita Perſa quoque Geographus recentior. Sed inſpectio tabularum Ptolomaei, & aliarum id ſatis edocet. Si quis vero de vicinia fontium Euphratis & Araxis ex uno monte orientium ſpeciatim aliqua legere vult Cl. Golium adeat in eruditiſſ. notis ad Alfragan. p. 247. Fontes autem Euphratis & Tigris in Armenia eſſe ex teſtimonio Plinii, quod modo indicavimus, & Diodori Siculi lib. 2. Hiſt. cap. XI. liquet, nec operae pretium eſt ei rei immorari.

§. XXIII. *Num idem fons Tigridis & Euphratis.*

XXIII. Vicini ſunt, non tamen idem fons, Tigridis & Euphratis, uti veterum Geographorum praeſtantiſſimi teſtantur quamvis Lucanus & Boethius contrarium ſcribere videantur, & unum fontem duobus fluminibus adſignent. Ita ille lib. III. v. 256.

Qua

Quaque caput rapido tollit cum Tigride magnus
Euphrates, quos non diversis fontibus edit
Persis, & incertum tellus si misceat amnes
Quod potius sit nomen aquis. ——

Hic autem *lib.* v. *de consol. Philos.* met. I.

Tigris & Euphrates uno se fonte resolvunt,
Et mox abjunctis dissociantur aquis.

quae illi tempori, quo Paradisus floruit, conveniunt, quum ex uno illo fluvio Edenico uterque ortus est, non saeculis sequentibus. Quamvis Lucanus non videatur dixisse, unum esse fontem Tigridis & Euphratis, sed fontes utriusque non esse diversos, id est, non longe a se remotos, vel disjunctos, in eadem regione, Armenia sc., existentes. Ita utitur illa voce Ovidius in Epist. Herus,

At nos diversi medium coeamus in aequor.

Diversi flebant servi ——

Propert. *l.* I. *Eleg.* 3.

Donec diversas percurrens Luna fenestras.

II. 10.

—— *diversos possum conjungere amantes.*

XXIV. Hactenus puto me satis clare mentem meam explicuisse circa quatuor flu- a Mose in Paradisi descriptione memora- §. XXIV. *Fluvius unus unde olim bi*

D 2 tos.

quatuor profluxerunt.

tos. At si quis me roget, ut porro indicem ubi unus ille fluvius sit, qui Paradisum rigabat, & unde hi quatuor ortum duxerunt, hunc ego vicissim rogatum volo, ut me ex aliqua illarum hypothesium, quas de Situ Paradisi formarunt Viri Eruditi, doceat, ubi illi unum fluvium ostendant, e quo quatuor distincti orti sunt: quem ego fateor me hactenus non reperisse. Nam aut eundem illum faciunt cum Tigri & Euphrate, quum Moses illum distinguat, aut fingunt unum illum olim fuisse, nunc frustra quaerendum. Vel peto, ut mihi ipsum Paradisum ostendat: tunc ego, ubi ille fluvius sit, indicabo. Quum enim Paradisum cum arboribus & omni elegantia sua deletum esse post expulsionem primorum nostrorum Parentum inter omnes constet, etiam fluvium illum frustra quaeri, quippe qui nuspiam hodie existat, nisi forte in locis subterraneis, fatendum est. Jam tempore Mosis fluvium illum unum Paradisiacum evanuisse videtur satis posse colligi ex ipsa descriptione Sacri Auctoris. Nam nomen illius fluvii nullum tradit, uti reliquorum fluviorum; nec quibusdam κριτηρίοις describit, quum tamen, si ille fluvius eo tempore in rerum natura extitisset, id fieri potuisset & debuisset, quia magis ad Lectorem pertinebat nosse ipsum illum fluvium, qui Paradisum rigabat, quam qua-

los qui ex eo oriebantur. Certo utique in-
icio, illud flumen deſcribi non potuiſſe, cum
on entis, ut loquuntur Philoſophi, nullae
nt affectiones. Sapientiſſimae autem ſine du-
io rationes Dei fuerunt, qui ſupereſſe ipſum
aradiſum diutius noluit, & eaedem, ob quas
um Paradiſo ille fluvius ſublatus eſt. Lubet
ic ſubjungere verba Theodoreti εἰς τὰ ἄπο-
α τῆς θείας γραφῆς, qui ſcribit Deum no-
iſſe omnes meatus horum fluviorum patere
que ad ipſum locum Paradiſi, τὴν περιττὴν
ἀνθρώπων πολυπραγμοσύνην ἀγνοῶν τῶν εἰ
ρ δῆλος ἦν αὐτῶν πᾶς ὁ πόρος ἐπεφράσθη-
ν μὲν ἄν τινες παρὰ τὰς τούτων ὄχθας ὁδεύον-
ς τὸ τοῦ Παραδείσου κατοπτεῦσαι χωρίον. *Ut
aecideret nimiam hominum curioſitatem. Si
im omnis eorum meatus pateret, tentarent
nnulli, ripas proſecuti, ipſum locum Paradiſi
nſpicere.*

XXV. Contrahamus nunc ante dicta in §. XXV.
mmam, & conferamus cum textu Moſis, Ἀνακεφα-
en. 2. *v.* 10. λαίωσις.

. 10. Et fluvius) diverſus a 4. aliis, de qui-
bus mox aget quique certum nomen
non habet, & cum Paradiſo, quem irri-
gabat, probabiliter periit.
Egrediebatur ex Eden, ut irrigaret hor-
tum & inde dividebat ſe) ſic ut re-
liqui 4. fluvii ex hoc uno orti ſint.

 Nunc

Nunc postquam ille communis fons, fluvius Paradisiacus evanuit, singuli ex quatuor fontem habent distinctum, nisi forte sub terra communis quidam fons supersit.

Et erat in 4. capita) in quatuor distinctos fluvios. Quatuor ἀρχὰς ποταμῶν ut loquitur Epiphanius, qui ex eo uno proveniebant.

V. 11. Nomen unius est Phison) i. e. Phasis.

Is est qui circumit totam terram Chavilae) i. e. Colchida partem Scythiae. Ubi est aurum) maxima quantitate, uti ex profanis Scriptoribus patet.

V. 12. Et aurum hujus terrae bonum est) quod ex fluminum ramentis colligebatur, & pro optimo habetur.

Ibi est Bedolach) crystallus.

Et gemma Schoham) smaragdus.

V. 13. Et nomen secundi fluvii est Gichon) Araxes, quod idem Persice notat quod Gichon Hebraice.

Is est qui circumit totam terram Cus) regionem Cussaeorum. Pars ea Mediae est.

V. 14. Et nomen tertii fluvii est Chiddekel) Tigris.

Is est qui vadit versus Assyriam) juxta

juxta ductum fluminis a Paradiſo eo fluit.
Et quartus fluvius eſt Phrat) Euphrates. Ubi autem horum 4. fluviorum fontes ſunt, in Armenia ſc., ibi collocari debere videtur Paradiſus.

II.

DISSERTATIO

DE

MARI RUBRO

SIVE

ERYTHRAEO.

II.

DISSERTATIO
DE
MARI RUBRO
SIVE
ERYTHRAEO.

§. I. Scopus dissertationis. Mare rubrum vulgo solus Sinus Arabicus.

E Mari rubro ſcripturus, duo haec potiſſimum examinabo, primo, quid pro Mari rubro debeat haberi, deinde unde nomen rubri videatur eſſe duc-um. Ad primum quod attinet, video paſſim ribi & doceri mare rubrum proprie eſſe ſi-um Arabicum, quem ſicco pede tranſiverunt Hebraei, nec ultra illum nomen maris Ru-ri eſſe extendendum, qui inſignis error eſt, uem confutare plurimis veterum teſtimonis onſtitui; ne, quod in ſocietatem humanam iu irrepſit, in re quoque Geographica altio-

res

res radices agat, id est, vera rerum vocabula amittamus. Longum esset omnes enumerare qui hunc errorem errarunt: vel solae mappae quae non recentiori tantum Geographiae, sed & veteri, illustrandae inserviunt & a variis fuerunt editae, & in omnium manibus versantur uti illae Cluverii, Blancardi, Sansonis, satis ostendunt quam communis hic error sit, quum ad unum ferme omnes soli sinui Arabico nomen Maris rubri adscriptum exhibeant. Nec aliquis inter illos est, qui veterum scripta non legunt, solis recentioribus contenti, qui, quum mentionem fieri audit, vel in concionibus, vel colloquiis, maris rubri, non statim de sinu Arabico cogitet. Quod si dubium alicui suboriatur, & Lexica illa inspiciat, quae magnifico titulo instructa, omnium doctrinarum & scientiarum compendium lectori suo pollicentur, & ad quae multi recurrunt, ut ex iis erudiantur, ne cogantur tempus collocare in pervolvendis antiquis scriptoribus, in eodem illo errore confirmabitur. Speciminis loco habe haec ex notissimo Lexico Hofmanni. *Rubrum mare. Vide Erythraeum. Alias sinus Arabicus. Estque inter Arabiam Felicem ac Petraeam ad ortum & Aethiopiam & Aegyptum ad occasum. A Sept. in Mer.* 1200 *m. p. longus, latus vix* 250 *mill. Separatur ab oceano Arabico freto Babelmandel.* Quid? quod

quod haec persuasio nonnullos induxerit, ut veteres ipsos, de mari rubro ita, uti par est, loquentes erroris accusarent, quod illi per mare rubrum non solum sinum Arabicum intelligerent. Scripserat, & verissime quidem, Diodorus Siculus *lib.* 11. Euphraten & Tigrin ἐξερεύγεσθαι εἰς τὴν ἐρυθρὰν θάλατταν, *illabi in mare rubrum.* At Rhodomannus ibi Περσικὴν legendum conjicit, quod per mare rubrum, non, uti veteres, sinum Persicum & vicinum oceanum, sed sinum Arabicum intelligeret. Qui varios Interpretes Curtii & aliorum, qui mentionem maris rubri fecerunt, consulit, multos inveniet in eadem falsa opinione versatos. *Jacobus Nicolaus Löensis lib.* 11. *cap.* 22. *Miscellan. epipbill.* quem librum *Janus Gruterus* inseruit Tomo v *Thesauri Critici*, ita disserit ad haec verba *Senecae* in *Troade*,

— Et qui frigidum
Septena Tanain ora pandentem bibit,
Et qui renatum prorsus excipiens diem
Tepidum rubenti Tigrin immiscet freto.

Hecuba, ut mulier locorum & Geographiae imperita, geminos hic errores in historia committit, dum Tanain septeno ostio nobilem reddit, & dum Tigrim in mare rubrum se exonerare dicit, quod nemo peritus regionum & locorum unquam dixit. Nam neque Tanais septeno ostio nobilis est, sed duobus tantum alveis

sive

ſive, oſtiis ut Strabo notavit. Tanaim (inquit Plinius) gemino ore influentem incolunt Jaxamati. Eiſdem adſtipulatur & Ptolomaeus. Tigris quoque flumen non in mare rubrum influit, ſed ab Euphrate recipitur apud Babyloniam, qui ſeſe in ſinum Perſicum exonerat. Atqui mox praeſtantiſſimos ſcriptores veteres ita loqui videbimus.

§. II. *Per mare rubrum veteres intellexerunt mare vaſtius & remotius ſinu Arabico.*

II. Ad convellendam ex animis hominum opinionem vulgarem, quae ſolum ſinum Arabicum pro mari rubro habet, antequam ſpeciatim oſtendamus, quid veteres per mare rubrum intellexerint, docebimus eos nimis vaſtum & remotius aequor intelligere, quam ut id ſinui Arabico tribui poſſit. Ita Agatharchides appellat mare rubrum ἄπειρον μεγέθει *magnitudine infinitum*, quod utique de ſinu Arabico dici nequit. Pari modo Ariſtophanes conjungit imperium maris rubri cum imperio totius telluris, quae inepta fuiſſet collatio, ſiquidem de ſinu Arabico loqui voluiſſet. Quum Cleon in *Equit.* Agoracrito praedixiſſet imperium πάσης τῆς γῆς *totius telluris*, hic reſpondit ſibi revelatum eſſe illum *non terrae tantum, ſed & maris rubri* dominum fore, his verbis:

Καὶ γὰρ ἐμοὶ καὶ γῆς καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς γε θαλάσσης.

Cumque mox ſubjiciat mentionem Ecbatanorum:

Χῶπ

Χῶπι γ' ἐν Ἐκβατάνοις, &c.
is oſtendit ſe oculos non habere intentos in
um Arabicum. Herodotus *lib.* 1. *circa fi-*
m, univerſum Oceanum praecipue in has
s partes dividit, *Mediterraneum*, *Atlanti-*
m & *Rubrum*, & hoc omne idem eſſe mare
irmat, conrra ac *Caſpium* quod cum alio non
mmiſcetur. Ubi manifeſto apparet per ru-
um mare majus aequoris ſpatium, quam ſinus
abicus complectitur, intelligi debere. Haec
a ejus verba ſunt. Ἡ δὲ Κασπίη θάλαττα
ἐπ' ἑαυτῆς ἐ συμμίσγουσα τῇ ἑτέρῃ θαλάσσῃ.
ω μὲν γὰρ ἕλληνες ναυτίλλονται πᾶσαν. Καὶ
ἔξω στηλέων θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλεομέ-
, καὶ ἡ ἐρυθρὴ μία τυγχάνει ἐοῦσα. Ἡ δὲ
κσπίη ἐστι ἑτέρη ἐπ' ἑαυτῆς. Ita & Plutar-
us, ſinus, quibus Oceanus in terras irrum-
t, deſcripturus in *lib. de facie in orbe Lu-*
e, unum ait eſſe *mare mediterraneum*, al-
um ſinum *Caſpium* quem ex Oceano ducere
iginem credebant, & dein τοὺς περὶ τὴν ἐρυ-
αν θάλατταν, *illos ſinus, qui ſunt circa mare*
brum, i. e. ſinum Arabicum, Perſicum, Gan-
ticum, &c. qui ex magno illo mari, terras
greſſo, formantur. Hoc ſenſu & Claudia-
us *de raptu Proſerp. v.* 318. Cererem loquen-
m introducit, ſollicitam de filia.

Non requies, non ſomnus erit, dum pignus
ademtum

Inve-

Inveniam, gremio quamvis mergatur Iberi
Tethyos, & rubro jaceat vallatq; profundo.

Ubi clare duo termini oppositi Orientis & occidentis, mare *Ibericum* & *rubrum*, innuuntur: & propositum suum ita Ceres executa est, quod verbis ingeniosissimi Poëtarum Ovidii *Fast. lib.* IV. lubet exprimere,

Nam modo thurilegos Arabas, modo despicit Indos:
Hinc Libs, hinc Meröe terraque sicca subest.
Nunc adit Hesperios, Rhenum, Rhodanumque, Padumque
Teque future parens, Tibri, potentis aquae.
Quo feror? Immensum est erratas dicere terras.
Praeteritus Cereri nullus in orbe locus.

Nec praetereunda sunt Consulis Acilii verba ad milites, Antiochum aggressuros, *Asiam* eos, *Syriamque & omnia usque ad ortus solis ditissima regna imperio Romano aperturos. Quid deinde aberit, quin ab Gadibus ad mare rubrum Oceano fines terminemus qui orbem terrarum amplexu finit.* Haec Livius *hist.* 36. 17. Ubi non sinum Arabicum, sed vastius & remotius aequor *ad ortus solis*, cui opponuntur ab occidente *Gades*, intellegi debere, manifestum est.

III

III. Quae quidem teſtimonia a nobis iroducta non tantum oſtendunt vaſtius aliuod & remotius aequor, quam ſinus Araicus eſt, per mare rubrum intellexiſſe veeres, ſed ſuadere videntur totum illud mare, uod Aſiae litora a meridie alluit, rubrum eſſe ppellatum. Nam E. G. quum Herodotus ceanum in 4. partes dividit, Mediterraneum, tlanricum, Rubrum & Caſpium, ibi per ubrum intellexit mare illud quod Aſiam a eridie alluit, vel alias praecipuam Oceani rtem omiſiſſe cenſendus eſt. Ita cum Plurchus illos ſinus, qui ſunt circa mare rubrum emorat, quos poteſt innuere quam Arabim, Perſicum, Gangeticum, &c? Qui ſi nt circa mare rubrum, utique mare rubrum gens illud mare eſt, quod cum iis commietur. Quod ſi haec alicui minus clara viantur, hoe teſtimonium examinet Dionyſii περιήγ. p. 892. diſerte ſcribentis mare ruum eſſe illud quod univerſam Aſiam a melie alluit, his verbis

§. Mare, quod totam Aſiam a meridie alluit dicitur veteribus mare rubrum.

—— Αὐτὰρ ἑῷον
Ἰνδικὸς Ὠκεανός. Νότιον δ' ἁλὸς οἴδματ' Ἐρυθρῆς.

t Orientale (latus Aſiae alluit) Indicus Oanus: meridionale vero fluctus rubri maris. den? totum illud mare, quod Aſiae litora neridie verberat, appellat rubrum; atque

ita appellat Geographus, fines Asiae descripturus. Ita ergo existumandum est, totum illud mare quod ab Africae litore Orientali ad ultimos Asiae fines, antiquis cognitos, diffunditur, & litora Arabiae, Persiae, Indiaeque alluit, omne quantum est, rubrum esse dictum: sinum vero Arabicum & Persicum proprie Sinus magni maris rubri fuisse, quamvis & nonnunquam, uti pars saepe de nomine totius dicitur, alteruter Sinus ἁπλῶς mare rubrum dicatur: sed ita tamen, ut proprie nomen maris rubri iis non conveniat, sed vasto illi Oceano, cujus sinus sunt. Nunc, quoniam generatim vidimus, mare rubrum Asiae litora a meridie alluere, restat, ut litora illa singula Asiae perlustrando ostendamus, primo mare illud quod Indiam, dein quod Persiam, vel utramque, Indiam sc. & Persiam tanquam patriam gemmarum, tum, quod Arabiam, alluit, denique & Sinus duos Persicum & Arabicum, sed eo, quo diximus sensu mare rubrum sive Erythraeum a veteribus appellari. Quae proferemus, ita ut a nobis ante vel lecta vel adnotata sunt, non habita accurata ratione temporis, quo scriptores vixerunt.

§. IV. Mare, quod Indiam alluit a meridie, mare rubrum dictum.

IV. Mari rubro Indiam allui idem Dionysius testatur, qui Indiae terminum ab oriente Indum, occidente Gangem, a meridie mare rubrum adsignat, *v.* 1133.

— νότο

—— νότιον δ᾽ ἁλὸς οἴδματ᾽ ἐρυθρῆς.
Auſtrale (latus) fluctus mari rubri.
Et mare rubrum circa Indiam magis quam alibi dici debere videtur innuere. Agathemeris *l.* II. Ὁ δὲ ὑπὸ τῇ Μεσημβρίᾳ σύμπας μὲν καλεῖται Μεσημβρινός τε καὶ Νότιος Ὠκεανός. Πάλιν δ᾽ αὐτοῦ τὸν μὲν ἀνατολικώτερον Ἐρυθρὰ θαλάσσα. *Qua meridiei ſubjacet Oceanus totus quidem Meridianus & Notius Oceanus, dicitur. Rurſus autem hujus pars orienti vicinior Mare rubrum.* Ariſtoteles *lib. de mundo* πρὸς γεμὴν ταῖς ἀνασχέσι τοῦ Ἡλίου, πάλιν εἰσρέων ὁ Ὠκεανὸς τὸν Ἰνδικόν τε καὶ Περσικὸν διανοίξας κόλπον ἀναφαίνει συνεχῆ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν διειληφώς. *Rurſus ad ortum ſolis influens Oceanus Indicum & Perſicum ſinum aperit, mare rubrum complexus.* Ubi attendi meretur vox συνεχῆ, quod ſc. ſub Oceano illo comprehendatur mare rubrum, non uti ſinus (quos diſtinguit) ſed uti ipſum mare quod ab Oceano illo non eſt diverſum. Obſcurius haec Ariſtotelis expreſſit Apulejus in lib. de mundo, *ab ortu ſolis Oceanus Indicum & Perſicum mare conferens. Hinc pateſcunt finitima rubri maris.* Livius *Hiſtor.* XLV. *c.* IX. *Arabas hinc Indiamque qua terrarum ultimus finis rubrum mare amplectitur, peragravit.* Videm? Indiam finemque orbis cogniti eo tempore mare rubrum alluebat. Idem *Hiſtor.* XLII. *cap.* 52.

 Per-

Perseum ita inducit milites alloquentem; *animum habendum esse, quem habuerint majores eorum qui Europa omni domita transgressi in Asiam incognitum famae aperuerint armis orbem terrarum, nec ante vincere desierint, quam rubre mari inclusis, quod vincti defuncti. At hercule nunc non de ultimis Indiae oris sed de ipsius Macedoniae possessione certamen fortunam indixisse.* Ubi iterum Indicum mare innui certum. Curtius *lib.* VIII. *c.* 9. *Indiam nives obruunt, rursusque, ubi cetera rigent, illic intolerandus aestus existit, nec cur, ulli se naturae causa ingessit. Mare certe, quo alluitur, ne colore quidem abhorret a ceteris. Ab Erythro rege inditium est nomen.* Ubi clare illud mare quod Indiam alluit per Erythraeum innuitur. *id ibid. Indum & Gangem in rubrum mare se exonerare* testatur. *Indus gelidior est quam ceteri. Aquas vehit a colore maris haud multum abhorrentes. Ganges omnium ab ortu maximus, meridiana regione decurrit & magnorum montium juga recto alveo stringit. In eum objectae rupes inclinant ad orientem. Uterque rubro mari accipitur.* Dionysius de flumine Indo, in περιηγ. *v.* 1088.

Ὅς ῥα τ' ἐρυθραίης καταντίον εἶσι θαλάσσης.

Qui rubro mari adversus in id influit.

& *v.* 597. Taprobanes (quae hodie Selan incolis, nobis Ceylon) litora allui Erythraeo mari scribit:

Κη-

Κήτεα θῖνες ἔχουσιν, Ἐρυθραίου βοτὰ πόντου.
Cete litora habent, pecora rubri maris.

ta & Mela *lib.* III. *c.* 7. „ Regio ob aestus intolerabilis alicubi cultoribus egens, inde ad principia rubri maris pertinet. Scholiastes Aristophanis ad ὄρνιθας *p.* 373. Ἡ ἐρυθρὰ θάλασσα παρὰ τὸν ἀνατολικὸν Ὠκεανόν. *Rubrum mare est juxta Oceanum orientalem.* Paulus Orosius *lib.* 1. *Hist. c.* 2. *In his finibus India est, quae habet ab occidente flumen, Indum qui rubro mari accipitur.* Poëtis nil est usitatius, quam Indicum & rubrum mare pro eodem habere. Sic Virgilius Aen. *l.* VIII. 605. Aurorae populos & litus rubrum & Bactra conjungit.

Victor ab Aurorae populis & litore rubro
Aegyptum, viresque orientis & ultima secum
Bactra vehit. ——

Ad quae Servius. Litore rubro. Erythraeo mari quod est inter Aegyptum & Indiam: & idem Georgic. *lib.* IV. *vers.* 373. Victorinus purpureum mare rubrum esse dixit, quod est juxta Indiam. Statius *Theb.* IV. *v.* 387.

Gangen, & claustra novissima rubrae
Tethyos ——

Et & Horatius Eoas partes & Oceanum rubrum jungens Indicum intelligere videtur *lib.* 1, *Carm.* 35.

—— *& Juvenum recens*
Examen Eois timendum

 Par-

Partibus, Oceanoque rubro.

Quamvis si quis ibi mare Persiam alluens solum velit intelligere ut ad bellum Parthicum referatur, non repugnarem, licet prior explicatio plus gloriae Augusto tribuat. Claudianus *de bello Gildon. v.* 454.

Jus Latium quod tunc Meroe, rubroque solebat
Oceano cingi, Tyrrhena clauditur unda.
Et cui non Nilus non intulit India metas,
Romani jam finis erit Trinacria regni.

Ubi pro Meroe Nilum, pro rubro aequore Indiam, pro Tyrrhena unda Siciliam substituit, uti & in *Epigram.* 2. *v.* 17. Indos & rubrum mare conjungens.

Proxima cui nigris Verona remotior Indis
Benacumque putat litora rubra lacum.

& *in Rufin. v.* 242.

Indorum si stagna petas, rubrique recessus
Litoris ——

& *de Magn. v.* 14.

—— *& quicquid Eois*
Indus litoribus rubra scrutatur in alga.

Martialis *lib.* VII. 29.

Navigat a rubris & niger Indus aquis.

Tibullus *lib.* VI. Eleg. I.

Et quascunque niger rubro de litore conchas
Proximus Eois colligit Indus aquis.

V. Al

V. Alii patriam gemmarum, ſive illa maria e quibus margaritae eruuntur, mare rubrum appellant: quod quamvis non negem, de India ipſa aut Taprobane, ubi hodieque piſcatura frequens gemmarum eſt, poſſe intelligi unde & *Indici maris dona* Senecae appellantur in *Hippolito v.* 39. & ἰνδικοὶ λίθοι Luciano, & Indica gemma Propertio; (Et qui vult, ita intelligat, per me licet, referatque ad ſectionem praecedentem; ſive enim hoc vel illo modo accipias, evertit vulgarem ſententiam & noſtram firmat) poteſt tamen etiam de Sinu Perſico & locis ei vicinis intelligi, quod nuſpiam, tot & tam bonae notae margaritae legantur. Ita Lucanus *lib.* x.

§. V. Mare illud, unde gemmae petuntur, dicitur rubrum.

Plena maris rubri ſpoliis, colloque comiſque
Divitias Cleopatra gerit.

Seneca *in Herc. Oet. v.* 659.

Conjux modico nupta marito
Non diſpoſito clara monili
Geſtat pelagi dona rubentis.

Idem *in Thyeſte v.* 370.

Qui rubri vada litoris,
Aut gemmis mare lucidum
Late ſanguineum tenent.

Propert. *in Cynthia eleg.* 14. *v.* 12.

Et legitur rubris gemma ſub aequoribus.

Et *lib.* III. *eleg.* XI. *v.* 6.

Et venit e rubro concha Erycina salo.

Tibullus *lib.* III. *eleg.* 3.

Quidve in Erythraeo legitur quae litore concha.

Et *lib.* II. 4.

—— *Et e rubro lucida concha mari.*

Claudianus de III. *Cons. Honor. v.* 210.

Vobis rubra dabunt pretiosas aequora conchas.

Et de *Laud. Seren. Reg. v.* 2.

Vile putas donum solitam consurgere gemmis,
Et rubro radiare mari.

In *Ep. ad Seren. v.* 14.

—— *rubri germina cara maris.*

& *in nupt. Honor.* 167

—— *baccis diadema ferebat*
Intextum, rubro quas legerat ipsa profundo.

& *de* 4 *Cons. Honor. v.* 598.

Quis junxit lapides ostro? Quis miscuit ignes
Sidonii rubrique maris. ——

Quae satis docent patriam gemmarum dici mare rubrum, quod non de Sinu Arabico, sed locis Sinui Persico vicinis, vel ipsoque illo Sinu debere intelligi quivis cernit.

. VI. Sinus Persicus, mare rubrum nonnullis dicitur.

VI. At non desunt, qui Sinum persicum, quem alii Sinum maris rubri appellant, mare rubrum vocant, sive quod partem de nomine totius vocent, vel alias ob causas. Ita Berosus ubi agit de *Oanne* in Babylon. φα-

νῆναι

ναι ἐκ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης κατὰ τὸν ὁμορεῦν-τόπον τῇ Βαβυλωνίᾳ ζῶον *Apparere ex ru-o mari ad locum Babyloniae conterminum imal*, &c. Herodotus quoque *lib.* III. ſae-mare Perſicum rubrum appellat, & ex-eſſe ab Arabico ſinu diſtinguit. Arrianus . VIII. κόλπον τὸν Περσικὸν, ἥν δὴ ἐρυθρὴν λασσαν μετεξέτεροι καλέουσιν. *Sinum Perſicum, em alii Rubrum mare appellant.* Strabo *lib.* . οἱ Πέρσαι τὴν πλείστην οἴκησιν ἐπὶ τῇ ἐρυ-ᾷ θαλάττῃ κέκτηνται, *Perſae maxima ex par-rubrum mare accolunt.* Agathemeris initium aris rubri collocat in oſtio Sinus Perſici. υθρὰ θάλασσα ὡς περὶ τὰς συμβολὰς κατὰ Περσικοῦ κόλπου στόμα κεῖται. *Rubrum mare rmanio ibi conjungitur ubi oſtium ſinus Per-i eſt.* Sic & Joſephus *Antiq. l.* I. *cap.* 2. υφράτης δὲ καὶ Τίγρης ἐπὶ τὴν ἐρυθρὰν ἀπει-θάλατταν. *Euphrates & Tigris in Rubrum are illabuntur*, & diu ante hos idem ſcrip-at Diodorus Siculus *lib.* II. *c.* II. Hos ſe-itur Curtius, qui & Tigrin & Euphraten mare rubrum i. e. ſinum Perſicum ducit. *lib.* *c.* I. *Iidem per Babyloniorum fines in ru-um mare prorumpunt.* Manilius quoque *lib.* . *v.* 804. Tigrin & mare rubrum con-ngit.

Et Tigris & rubri radiantia litora Ponti.

Claudianus Araxen, Susa, & rubri maris litus certo indicio mare Persidem alluens per rubrum ab iis innui. Ita hic de *bell. Gildon.* *v.* 31.

— non ut proculcet Araxem
Consul ovans, nostraeve premant pharetrata secures
Susa, nec ut rubris aquilas figamus arenis.

Suidas, ἐρυθρὰ θάλασσα ἐκλήθη ὁ Περσικὸς κόλπος, *mare rubrum dicitur Sinus Persicus.*

§. VII. *Alius rectius Sinus maris rubri.*

VII. Quidam tamen non ipsum sinum Persicum pro mari rubro habent, nisi qui per Synecdochen partis pro toto ita loqui velit, sed ab eo distinguunt, & mare rubrum illud appellant, quod & Persiam & Arabiam alluit extra Sinum Persicum, sic ut & Arabicus sinus & Persicus proprie sinus dici debeant maris rubri. Ita Strabo *l.* XVI. Arabiam scribit habere ab austro τὴν μεγάλαν θάλατταν τὴν ἔξω τῶν κόλπων ἀμφοῖν ἣν ἅπασαν ἐρυθρὰν καλοῦσιν, magnum mare, quod extra utrumque sinum est (Arabicum & Persicum) quod totum mare rubrum appellant. Ita & Dionysius in Περιήγ. *v.* 52. & 54. duos hos sinus maris Erythaei vocat. Sic Mela *lib.* III. *c.* 8. *Rubrum mare Graeci, sive quia ejus coloris est, sive quia ibi Erythras regnavit* ἐρυθρὰν θάλασσαν *appellant.... Quas ripas inflexerat bi.*

irrumpit, *duosque iterum sinus aperit. Per-us vocatur, dictis regionibus propior, Arabicus terior.* Atqui ita praestantissimi veterum eographi Sinum Persicum sinum appellant ibri maris.

§. VIII. *Sinus Arabicus nonnullis mare rubrum.*

VIII. Non desunt quoque inter Veteres, ui Sinum Arabicum appellarunt mare ru-rum, non, ut nostri homines volunt, quod roprie id nomen ei conveniat, & improprie latum mari Indico, Sinui Persico &c. quod unquam docebunt, sed quod pars sive sinus maris rubri esset, eodem modo, ut & Sinus Persicus, quum vere & proprie sinus tantum int maris Rubri, quod majoris est diffusio-nis, uti jam ostendere coepimus & porro ostendemus. Lucanus *lib.* X.

Qua dirimunt nostrum rubro commercia Pontum.

Eustathius quoque in Comment. ad Diony-sum quosdam scribit esse ταυτίζοντας τὸν Ἀραβικὸν κόλπον καὶ τὸν Ἐρυθραῖον, qui Sinum & Arabicum & Erythraeum pro eodem haberent. At distinguit clarissime, uti Diodorus Siculus *lib.* III. *c.* 38. *init.* & alii. Inter hos recen-sendi quoque Interpretes Graeci veteris In-strumenti, vulgo LXX. dicti, qui ים סוף (i. e. mare *algosum*, *Juncosum*, vel *interitus*, quia in eo perierunt Aegyptii, ut hodie بحر القلزم *Mare absorptionis*, quod ibi Pha-

Pharao cum suis absorptus sit, dicitur) transtulerunt per θάλασσαν ἐρυθράν, quos secutus Hieronymus per *mare rubrum*. Ita & Scriptores Novi Instrumenti quum de hoc mari loquuntur, quod Israelitae transierunt ex Aegypto profugi, i. e. Sinu Arabico, θάλασσαν ἐρυθρὰν appellant, per Synecdochen partis pro toto, quia versio veteris Testamenti Graeca, quae illo tempore omnium manibus terebatur, ita reddiderat ים סוף. Sic legas *Act.* VII. 36. Mosen miracula fecisse ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ in mari rubro & *Hebr.* XI. 29. Πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς. *Fide transierunt per mare rubrum uti per solum aridum.* Praeter haec duo loca nuspiam nomen maris rubri aut in veteri aut Novo Testamento reperias. Proprie tamen illud mare Sinus tantum erat maris rubri: sed συνεκδοχικῶς ita locuti sunt, praeeuntibus, quos laudavi, Interpretibus Graecis, quos passim sequebantur Scriptores Novi Instrumenti, etiam in iis, in quibus a Textu Hebraico recedunt, cum quod ad sensum magis quam ad voces & literas attenderent, tum quod Graecae versioni essent assueti, & versionem minus accuratam in rebus adiaphoris corrigere non semper esset tempestivum, maxime quum res majoris momenti agerentur: uti *Hebr.* 10. *v.* 5. σῶμα κατηρτίσω μοι, citatur
ex

Ps. 40. 7. quemadmodum ibi Graeci codi-
s habent: sed Hebraei, *aures fodisti.* 1 *Petr.*
6. citatur dictum *Jesaiae c.* 28. 16. juxta
raecos Interpretes abeuntes ab Hebraeo. Sic
m. 10. *v.* 18. citat Apostolus *Ps.* 19. 5. iti-
m juxta Graecos; atque ita fit pluribus in
cis.

IX. Hactenus testimonia quaedam hic il- *§. IX. Probantur ante dicta ex scriptoribus, qui de mari rubro ex professo scripserunt.*
sparsa per veterum monumenta adduxi-
us, quae probant, non Sinum Arabicum
d aliud vastius mare olim proprio nomine
brum esse appellatum. Quibus si jam ad-
mus illos scriptores, qui unice hoc egerunt
mare Rubrum describerent, & ibi senten-
m nostram mire confirmatam reperiemus.
uo potissimum sunt, qui de Mari rubro
ripserunt & quorum labores ad memoriam
stram pervenerunt, Agatharchides & Ar-
anus, quorum ille, quid per mare rubrum
tellexerit (non enim hic inseremus omnia
ae de hoc mari scripsit, quaeque anno
598 Graece Latineque inter Geographos
inores Oxoniae edita ab unoquoque confer-
queunt) satis ostendit, scribens θάλατταν
παν ἄπειρον μεγέθη πάντας ἔτι καὶ καθ' ἡμᾶς
ονομάζειν ἐρυθράν. *Mare illud, magnitudi-*
infinitum omnes ad nostram usque aetatem
ppellare Rubrum. Arrianus autem in Peri-
lo Maris Rubri Sinthum fluvium, qui ipse
Indus

Indus est (Ptolomaeus ostium Indi σίνθον vo-
cat) quem accolae hodieque سند Sind vo-
cant, ait maximum esse fluviorum maris ru-
bri. Haec ejus verba sunt. Ποταμὸς Σίνθ-
μέγιστος τῶν κατὰ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ποτα-
μῶν καὶ πλεῖστον ὕδωρ εἰς θάλασσαν ἐκβάλλων
ὥστε ἄχρι πολλοῦ (καὶ πρὶν ἢ συμβάλῃ τῇ χώρᾳ
εἰς τὸ πέλαγος ἀπαντᾶν ἀπ' αὐτοῦ λευκὸν ὕδω-
*Fluvius Sinthus maximus fluviorum, qui se i-
mare rubrum effundunt, & maximam copiam
aquae afferens, ita ut longo satis intervallo a-
ostiis & antequam ipsam regionem attingas,
aqua ex illo flumine candida appareat.* Idem
mihi de Indo retulerunt αὐτόπται & mult-
milliaribus ab ostiis ejus in mari dulces eju-
aquas & turbato fundo albicantes hauriri.
Quo minus dubitare licet Sinthum eundem esse
cum Indo. Dein Arrianus pergit ad lustran-
da reliqua Asiae litora ad Gangem & ultra:
quae omnia in periplo maris Erythraei exhi-
bet: atque ita non proprie Sinum Arabicum
sed vastum illud mare, quod Arabiam Persiam
Indiamque alluit se intelligere sub nomine
Maris rubri satis ostendit, quod & nos vo-
lumus.

§. X. *Unde appellatum sit mare rubrum.*

X. Postquam docuimus, quid per mare
rubrum intellexerint veteres, videndum est
unde ita dictum sit. De quo non multa col-
ligam, quandoquidem discrepantes circa han-
rei

n opiniones ſatis notae & vulgatae ſunt, ut
: tyro in Philologicis eas neſciat, ſed meam
ummodo ſententiam exhibebo, & dein il-
n quae hodie plurimum recepta eſt, quaſi
Edomo ita nuncupatum ſit, ad examen re-
cabo. Quod ad epitheton Rubri attinet,
n puto ex lingua Hebraea id peti debere,
ia nunquam ab Hebraeis id mare Rubrum
pellatur, ſed puto Graecos & Latinos eſſe
nſulendos. Hi autem voce ἐρυθρὸν, *rubrum*,
bere, & affinibus ita utuntur, ut iis ſignifi-
nt viciniam, ardorem, fulgoremve Solis in-
gniorem. Lucretius *lib.* VI. 208.

—— *Solis de lumine multa neceſſe eſt*
Concipere ut merito rubeant.

t *lib.* V. 463. de Sole oriente ſpeciatim.

Matutina rubent radiati lumina Solis.

Tibullus *l.* 2. *El.* 2.

Eoi qua maris unda rubet.

t Sol ipſe, *ruber*, *rubentes Solis equi* apud Claud.
Gigant. v. 9. quos inter *Erythreus*; & *Solis ru-*
rum jubar apud Lucret. *l.* 4. 406. Et regiones
ae rubrae, rubicundae, peruſtae, ardentes
ppellantur, quae illi Zonae ſubjacent, quae
olis vires maxime experitur. Claudianus in
Conſ. Stilic. 257.

Et calido rubicunda die ſic Africa fatur.

eneca Hercul. *Aet.* 1701.

Et omnis ardens ora, quam torret dies.

Et

Et ipſa illa Zona, ſeu plaga torrida, ἐρυθρ[…] rubens, rubra, peruſta, calens, &c. dicitu[…] Conferamus quaedam exempla. Eratoſthenes [i]n deſcriptione Zonarum quinque mediam ita de[…]ſcribit:

Ἡ δὲ μία ψαφαρή τε καὶ ἔκπυρος οἷον
ἐρυθρὴ
Τυπτομένη φλογμοῖσιν, ἐπεὶ ῥα ἑ μοῖραν ὑ[π']
αὐτὴν
Κεκλιμένην ἀκτῖνες ἀείθερες πυρόωσιν.
Una eſt ſabuloſa & torrida & rubens
Verberata flammis, quia illam partem
Sibi ſubjectam perpetuo radii ardentes torren[t]

Virgilius eodem modo hanc Zonam deſcribi[t] & rubentem vocat:

Quinque tenent coelum Zonae, quarum un[a]
coruſco
Semper Sole rubens & torrida ſemper ab igni

Claudianus *de bello Gildon. v.* 145.

—— felicior illa peruſtae
Pars Libyae, nimio quae ſe munita calore
Defendit, tantique vacat ſecura tyranni.
Creſcat Zona rubens.

id. *de raptu Proſerp.* 257.

Addit quinque plagas: mediam ſubtegmin[e]
rubro
Obſeſſam fervore notat. Squalebat aduſtus
Limes & aſſiduo ſitiebant ſtamina Sole.

id.

d. *in prim. Conſ. Stiliconis v.* 336.

Te duce, ſuſpecto Martis graviore paratu
Aut in arenoſos aeſtus, Zonamque rubentem
Tenderet.

ucanus *lib.* IV.

At qua lata jacet vaſti plaga fervida regni
Diſtinet Oceanum, Zonaeque exuſta calentis.

dem *lib.* x.

— illos rubicunda peruſti
Zona poli tenuit —

rnobius *lib* I. *adv. Gentes, igneam Zonam* ppellat, & Ovidius ſub ignibus poſitas Gen-es quae illius partem incolebant,

— poſitoſque ſub ignibus Indos:

: I *Met.* illam inhabitabilem dicit, per o-nnia ſc.

Quarum quae media eſt non eſt habitabilis
aeſtu.

uſtathius & alii διακεκαυμένην ζώνην vocant. uum igitur conſtet Zonam illam *rubram* eſſe ictam, & regiones ei ſubjectas *rubicundas, ar-entes*, &c. quidni mare illud vaſtum eidem onae ſubjacens *rubrum* eadem ratione dici otuit?

XI. Aut haec opinio mea eadem eſt, aut erte non multum diverſa ab illa veterum, qui, ferente Cteſia apud Strabon. *l.* 16. ἐρυθρὰν ἔγυσι τὴν θάλατταν ἀπὸ τοῦ Ἡλίου κατὰ κορυ-ὴν ὄντος, *rubrum appellabant mare, quod* §.XI. *Idem confirmatur.*

F *Sol*

Sol ibi supra verticem esset, vel eorum, quo memorat Eustathius in παρεκβολ. ad Dionysi περιήγησιν v. 38. Τινὲς δὲ ἐρυθρὰν εἶπον διὰ τὸ πυρῦσθαι μάλιστα τῷ ἡλίῳ τὸ ἐκεῖ κλίμα. Διὸ φασὶ, καὶ Αἰθίοπες οἱ κατοικοῦντες λέγονται ὡς κεκαυμένοι τὴν ὄψιν. *Quidam mare rubrum dictum ajunt, quod illud Clima, vel illa pla ga, plurimum a Sole torreatur. Propterea, di cunt, qui illam inhabitant Aethiopes appellantur quippe qui facie adusti sunt.* Ultima haec non parum pro nobis faciunt, quia Aethiopes, qua rubri & *Sole adusti* dicti sunt, nam Αἴθοψ id Graecis sonat. Hesych. αἴθοπος, μέλανος διαπύρου. Αἴθοπος, *nigri, igniti*. Aucto Etymologici Magni, quod primum ex Blast officina a. 1499. prodiit. Αἰθίοψ παρὰ τ καίω καὶ τὸ ὤψ ὀπός. Ὁ σημαίνει τὸν ὀφθαλ μὸν καὶ τὸ πρόσωπον. Ὁ κεκαυμένην ἔχων τὴ πρόσοψιν. Λέγεται γὰρ ἐκεῖσε σφοδρότερον αἴ θειν τὸν ἥλιον. *Aethiops dicitur ab αἴθω uro & ὤψ, quod significat oculum & faciem, & e ille qui adustam habet faciem. Dicitur enim So ibi maxime urere.* Etymologus noster ineditus Αἰθιόπια παρὰ τὸ αἰθίωψ. οὗτο παρὰ τὸ αἴθω, καίω *Aethiopia derivatur ab Aethiops, niger & hoc a αἴθω, uro.* Ita & Eustathius *in Odyss. lib.* 1. *p* 12. *lin.* 52. *& p.* 13. observat ὅτι μὲν Αἰθίοπε μεμερισμένοι δίχα οἰκοῦσιν ὡς εἴρηται οἱ μὲν δυ σομένου ἡλίου οἱ δὲ ἀνατέλλοντος, *Aethiopes esse duo*

rum

m generum, *quorum illi habitant ad occiden-*
m, illi ad orientem Solem. Eadem enim ratio
ob quam illi, qui vehementiſſimo Solis
llori expoſiti ſunt, tam in oriente quam oc-
lente, aduſti ſive Aethiopes appellentur, &
Tim apud Homerum permutantur hae phra-
:

—— αἴθοπα οἶνον
—— οἶνον ἐρυθρόν.

-νέκταρ ἐρυθρόν. *Iliad. T. v.* 38. *Odyſſ. E v.* 93.
5. 208. M. 327. N. 69. &c. vel utroque
itheto utitur, quo patet non fuiſſe colores
reiſos, ut *Odyſſ.* XII. 19.

—— καὶ αἴθοπα οἶνον ἐρυθρόν.

Unde ἐν παρόδῳ diſcimus quam falſo Hypſi-
ates dixerit nulla voce Homerum uti quae in
deſinat excepto καλαύροψς.) *Iliad.* ψ. *v.*
5. Eſt igitur αἴθοψς, ἐρυθρὸς, & (quia ὅμοιόν
ν ἐρυθρὸν εἰπεῖν χρῶμα καὶ φοινικοῦν *idem eſt ſive*
ρυθρὸν *rubrum ſive purpureum colorem dicas* ut
uſtathius ait *ad Iliad. v. pag.* 1426.) *purpureus*,
nonnunquam accedens ad nigrum, unde &
θοψ per μέλας redditur. Quem colorem
ellius in *noct. Atticis lib.* 2. *c.* 26. *rubidum*
cat. *Rubidus* ait, *eſt rufus atrior & nigrore*
ulto mixtus. Euſtathius *in Iliad.* α. αἴθοψς
ὁ οἶνος ὁ ἐπικεκαυμένος τὴν ὄψιν ἤτοι
λας ἢ ἐρυθρός. Ὁποίαν συνθέσιν ἔχει καὶ ὁ Αἰ-
ίοψς τὸ ἐθνικόν. *Vinum* αἴθοψς *aduſtum quod*

ad colorem, vel nigrum, aut rubrum. Ex i
dem vocibus componitur etiam Gentile Aethio
Et idem ad *Iliad. pag.* 836. scribit Euripide
alicubi referre unum ex Solis equis αἴθοπα
ci (apud Hyginum est *Aethiops, cap.* 183.)
de ejus nomine vinum ita appellari. Sic
Homerus χαλκὸν ἐρυθρὸν & αἴθοπα χαλκὸν i
ter se permutat: ubi αἴθοψ non nigrum a
sed rutilum notat. Atque inde Aethiopes
cti, quasi ἐρυθροὶ, μέλανες, rubri & nigri,
& Indi *rubri.* Silius *lib.* XII.

Lucet in aure lapis rubris advectus ab Ind

& *nigri.* Ovid. I. de arte Am.

Andromeden Perseus nigris portavit ab Ind

Eleganter Seneca Tragicus de his Indis.

Litus intravit pelagi rubentis
Promit hic ortus, aperitque lucem
Phoebus, & flamma propiore nudos
Inficit Indos.

Et Propertius, *lib.* III. *Eleg.* II.

Quos Aurora suis rubra colorat equis.

§. XII. *Num appelletur rubrum ab Edom.*

XII. Haec quidem sententia simplicit
sua mihi maxime arridet. At alia est, ho
inter Eruditos maxime recepta, quae m
rubri etymon ducit ab Hebraeo אדום *Ed*
ruber, idque ita dictum autumat, quod Ed
ejusque posteri ad litus Sinus Arabici habi
verint, unde toti Sinui Arabico nomen

Idumaei, sive rubri adhaesit: & ad firmentum hujus asserti addunt, ipsos Graescribere mare Erythraeum ita dictum a ge Erythra, per quem nullus alius intelpotest quam *Edom*. Quis primus hujus sentiae auctor sit vix certo dixerim. Cl. Nicolaus lerus in Miscell. Sacr. *lib.* IV. *cap.* 20. eam ibuit, & a nemine Graecorum ac Latinon animadversam, ut ait, multis firmare, isus est, sed & ante Cl. Fullerum depredi Illustrem Josephum Scaligerum in noad Festum, voce *Aegyptinos*, editis anno 74 scripsisse: *quum scirent*, *Edom* ερυθρὸν *aece reddi*, *ab eo* τὴν θάλασσαν ἐρυθραίαν *ellaverunt sinum Arabicum*, & ante eum Gerardum in Comm. ad Ps. 106. quos dein Cl., usius, Bochartus, aliique Viri magni nomisecuti sunt. Quorum tamen bona cum nia liceat mihi rationes meas promere, quis prohibeor quominus iis assentiar. Primo idem Edomaei nimis exiguam portionem oris in Sinu Arabico, parte maris rubri, sederunt, ut credi possiut nomen dedisse n tantum toti hinc Sinui Arabico (cujus tem accolebant) sed & Sinui Persico, & tissimo mari Indico, in quod Ganges & Ins se effundunt. Si Idumaei omne illud invallum terrarum, & longissime diffusa lira Arabiae, Persiae & Indiae tenuissent,

 veri

veri aliqua ſpecies foret, id mare ab iis ים
Edom, ſive, rubrum eſſe dictum. Num
cum illi exiguam modo oram litoris in Si
Arabico, ſinu maris rubri, occupaverint, v
id probabile eſt: & eadem ratione credi poſſ
quia Trajectini & Geldri quaedam litora
Sinu maris Germanici (quem nos vulgo
Zuyderzee appellamus) poſſident, non hu
ſolum Sinum, ſed & mare illud extimum qu
Britannias, Galliam, & Hiſpaniam allui
Trajectinum aut Gelricum potuiſſe dici, qu
ſc. in Sinu quodam illius maris litora qu
dam, tenerent. Quod uti abſonum eſt, i
non magis mihi placet, gentem Idumaean
locis maxime diſſitis nomen ſuum dare p
tuiſſe. Deinde non conſtat aut e ſacris a
profanis ſcriptoribus olim mare illud, ſi
Sinum Arabicum ים אדום *mare Edom* ſi
Idumaeum dictum fuiſſe. Nuſpiam in V.
aut N. mentio fit maris *Edom*. Siquidem
vulgo fuiſſet dictum *mare Edom*, credere p
ſemus veteres Graecos id mutaſſe in θάλα
σαν ἐρυθρὰν, & Latinos in mare rubrum. N
hodie quoque Judaei illud mare Edom a
pellant. Non ergo ab Hebraeis id nome
ortum eſt. Sed primi qui vocem θαλάσ
ἐρυθρᾶς uſurparunt, fuere Graeci, & dei
eos ſecuti ſunt Latini, *mare rubrum* id nur
cupantes. Quod ſi illi vel maxime ab Ed
mae

raeis Sinum Arabicum appellassent mare rubrum, quare id nomen etiam Sinui Persico vasto Oceano Indico tribuerunt? An hoc ab Edomo? Quae sit in eo veri species equidem non video. Tum si ab Edomo mare rubrum dictum sit, cur per mare rubrum praecipue mare Persiam & Indiam alluens intelligunt? Debuissent proprie Sinui Arabico, cujus litora partim possidebant Edomaei, id nomen dedisse. At e contrario, quum Geographi, nullo excepto, mare rubrum describent, mare illud quod Persiam & Indiam alluit inprimis se intelligere ostendunt & Sinum Arabicum (ad quem siti sunt Idumaei) Sinum modo rubri maris appellant. Cur autem illum uti Sinum maris rubri considerant, quum is vel maxime & κατ' ἐξοχὴν deberet rubrum dici, si etymon originem traheret ab Edomaeis?

XIII. Illud porro, quod de rege Erythra filio Persei & Andromedes, qui nomen dederit mari Erythraeo, referunt, tantum abest, ut sententiam Cl. virorum dissentientium firmet, ut potius evertere censendum sit. Nam vel eo ipso, quod ille ἐρύθρας dicatur filius Persei & Andromedes, satis distinguitur ab Edomo. Si enim iste Erythras sit Edom, qui mari nomen dedit, quomodo circa Sinum Persicum regnasse dicitur a Plinio, Mela & aliis? §. XIII. *De Rege Erythra, num is Edom.*

aliis? Num ibi Edom imperavit unquam? At tamen & regnavit ibi Erythras & ſepultus eſt in inſula maris Perſici; quamvis nec de inſulae nomine ſatis conſtet, aliis aliter id exhibentibus. Quae fabulam redolent. Si enim ab Erythra dictum eſſet id mare, ſemper Erythraeum, Ερυθραῖον, nunquam ἐρυθρὸν vel rubrum fuiſſet appellatum. Sed praeterea adeo diverſae ſunt ſcriptorum relationes de Erythra, ut iis fidere nequaquam liceat, & ne hilum quidem Edomo conveniat, praeter ſolum nomen Ἐρυθρȣ̃. Quidam illum Ἐρυθρὸν, alii Erythram, nonnulli Erythraeum appellant. Hic illum in mare cecidiſſe & aquis ſuffocatum tradit, ille, eum in mare poſt mortem projectum eſſe. Ita Etymologici magni auctor editus: ἐρυθραῖον πέλαγος ἀπὸ Ἐρυθραίȣ τινὸς βασιλέως. Ἀποθανόντος γὰρ αὐτȣ̃ ἔῤῥιψαν αὐτὸν ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἐπιγράψαντες τῷ τάφῳ, ἔνθαδε τάφος ἁλὸς παμμεδέοντος Ερυθρȣ̃. *Erythraeum pelagus ab Erythraeo quodam Rege. Illum enim mortuum projecerunt in mare, inſcribentes ſepulcro: Hic eſt ſepulcrum Erythrae, toti mari imperantis*: quae inſcriptio ex iis verſibus formata videtur, quos exhibet Euſtathius in Dionyſ. ad *v.* 606.

Ἀγχιβαθὴς δ᾽ ἄρα νῆσος ἁλὸς κατὰ βένθος ἐρυθρῆς,
Ὠγυρις· ἔνθα δὲ τύμβος ἁλὸς μεδέοντος ἐρύθρα
Κέκλιται.

&

x mox Etymologus, ἐρυθρὰ θάλασσα, ἀπὸ Ἐρυθρῦ βασιλέως, πεσόντος ἐκεῖ καὶ πνιγέντος. *Rubrum mare, ab Erythro rege, qui illic cecidit & suffocatus est.* Suidas. Ἐρυθρὰ θάλασσα ἐκλήθη.... ἐκ τινὸς ἀνδρὸς Ἐρύθρα τὴν προσηγορίαν, ἐνδυναστεύσαντος τοῖς δὲ τοῖς τόποις *Mare rubrum dictum est...... ab viro quodam Erythra appellato, qui in iis locis principatum tenuit.* Eadem haec, nonnullis mutatis, tradit M. Stum Etymologicon Bibliothecae nostrae Trajectinae, tribus voll. in folio, quod ajunt, constans, quod quia ineditum est, ex eo lubentius haec appono. Ἐρυθρὰ, ἀπὸ τῦ Ἐρυθρῦ τινὸς βασιλέως ὀνομαζόμενα πεσόντος ἐκεῖ καὶ πνιγέντος, ἢ παρὰ τὸ ἀπὸ τῶν παρακειμένων ὀρέων ἐρυθρῶν εἶναι. dein ἐρυθρὰ ἀπὸ τῦ ἐρυθρῦ τινὸς βασιλέως· ἔρριψε γὰρ αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐλάξευσεν ἐκεῖ λίθον καὶ ἔγραψεν ὕτως,

Ἔνθα τύμβος ἁλὸς μεδόντος ἐρυθρῦ.

Ἐρυθρὸς, παρὰ τὸ ἐρεύθω, τὸ βάπτω· καὶ ἀποβολῇ τῦ ε καὶ πλεονασμῷ τῦ ρ ἐρυθρὸς· πόθεν ἐκλήθη ἐρυθραῖον πέλαγος ἀπὸ τῦ ἐρυθρῦ τινὸς βασιλέως ἀποθανόντος γὰρ αὐτῦ ἔρριψαν αὐτὸν ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐπιγράψαντες τῷ τάφῳ ὕτως,

Ἔνθαδε τύμβος ἁλὸς παμμεδέοντος ἐρυθρῦ.

Haec quod non multum differant ab iis quae ex Etymologico magno produximus, Latine non reddimus. At metrum in versu non constat. Agatharchides, citatus a Strabo-

ne *lib.* 16. *pag.* 39. aliter hunc Erythram describit, sc. quod Persa quidam, nomine Erythras equorum armentum, quod metu leaenæ e Persiae continente per mare in insulam transnaverat, insequeretur, primus ad illam insulam appulerit, & illam habitabilem videns repleverit colonis, & totum mare de nomine suo appellaverit. Qui vult Excerpta ex Agatharchide ipsa legat quae Angli *anno* 1698 *Tomo*.1. Geographorum minorum inseruerunt. Alii autem a Rege quodam, ibi sepulto qui genere erat Erythraeus, & cui cum Baccho Jovis filio res fuit, de quo vide Eustathium in Comm. ad Dionys. *v.* 606. Qua veri specie autem Edomo potest tribui, quod de Erythra in Epitaphio, modo exhibito, legitur, illum fuisse παμμεδέοντα ἁλὸς, & mari toti imperasse quod si vel de mari Persico Indicove intelligi posse concedamus, quis veterum, aut sacrorum aut profanorum scriptorum unquam Edomum, vel ejus posteros Idumaeos his regionibus imperasse & maris dominium tam late tenuisse affirmavit? Hic titulus nimis augustus est, & Neptuno, quem Euripides in Hippolyto ποντομέδοντα πορφυρέας λίμνης appellat, melius conveniret. Ego autem, ut dicam quod sentio, illud Epitaphium revera antiquum esse (quis enim illi Edomo Graece scripsisset Epitaphium & versu quidem hexametro? existimo.

XIV

XIV. Nec de ipsa insula conveniunt, in qua Erythras sepultus esse dicitur. Nearchus & Orthagoras, (ita testatur Strabo p. 727.) dixerunt νῆσον τυῤῥίνην κεῖσθαι πρὸς νότον πελάγιαν ἐν δισχιλίοις σαδίοις ἐν ᾗ τάφος ἐρυθρᾶ δείκνυται χῶμα μέγα ἀγρίοις φοίνιξι κατάφυτον. Τούτων δὲ βασιλεῦσαι τῶν τόπων καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ τὴν θάλατταν ἐπώνυμον καταλιπεῖν, *Insulam Tyrrhinam sitam esse in pelago ad austrum duobus millibus stadiorum a Carmania distantem in qua Erythrae sepulcrum ostenditur, ingens tumulus & silvestribus palmis circumsitus, qui iis locis imperaverat, & mari de suo nomine nomen reliquerat.* Arrianus eam Oaractam appellat, & ita describit *in Hist. Ind.* Ἐς τὴν δὲ ὡρμήθησαν Ὀάρακτα (ἐκαλέετο) Ἄμπελοί τε ἐν αὐτῇ ἐπεφύκησαν καὶ φοίνικες καὶ σιτόφορος. Τὸ δὲ μῆκος ἦν τῆς νήσου σάδιοι ὀκτακόσιοι. Καὶ ὁ ὕπαρχος τῆς νήσου Μαζήνης συνέπλει αὐτοῖσι μέχρι Σούσων ἐθελοντὴς ἡγεμὼν τοῦ πλόου. Ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ ἔλεγον καὶ τοῦ πρώτου δυναστεύσαντος τῆς χώρης ταύτης δείκνυσθαι τὸν τάφον. Ὄνομα δὲ αὐτῷ ἐρύθρην εἶναι, ἀπ᾽ ὅτου καὶ τὴν ἐπωνυμίην τῇ θαλάσσῃ ταύτῃ εἶναι ἐρυθρὴν καλέεσθαι. *Insula ad quam appulerunt, Oaracta vocabatur, vitium, palmarum, & frumenti ferax. Praeses ejus Mazenes sua sponte se comitem iis & ducem adjunxit usque ad Susa. In hac insula dicebant sepulcrum ostendi illius*

§. XIV. *Dissensio circa sepulcrum Erythrae.*

lius qui primus imperium ejus regionis tenuerat, cui nomen Erythras, unde & mare Rubrum est appellatum. Plinius Ogyrin vocat *lib.* VI. *Insula in alto objacet Ogyris, clara Erythra rege ibi sepulto.* Quid inde certi colligas? Confuderunt varias insulas Sinus Persici, nec debitum eis situm assignarunt. Cl. Vossius in Notis ad Melam sagacissime odoratus est nomen *Ogyris & Gyris & Gyrine* innuere insulam quae هرمز *Hormuz* hodie dicitur, in faucibus Sinus Persici sita, quaeque olim چرون *Zjerun* vel *Gerun* dicta fuit, & apud Strabonem pro Τυῤῥίνην (ut melius cum *Gerun* conveniat) scribendum putat Γυρίνην. At ego nil mutandum censeo, quia certum est چ Persicum non per *G* vel *Zj* solum sed & per *T* nonnunquam pronunciari. Ita herba, quam nos vulgo *Thee* appellamus, scribitur Malaïce چا. Similiter ex עגל sive عجل *bos, vitulus,* puto deductum esse nomen *Italiae*, ubi چ per *T* redditum est. Nam a bobus Italiam dictam esse veteres asserunt, quod Graeci boves Ἰταλὺς (unde Romanum *vitulus*) dicerent: quae vox ea ratione, qua exposui, a עגל Hebraeo venit. Ἰταλὸς Hesychio ταῦ-

ρος.

ϛ. *Italia a vitulis nominata ut scribit Piso,* sunt verba Varronis *de re rust. lib.* 2. *cap.* 1. & *cap.* 5. *Bos maxima debet esse auctoritate praesertim in Italia quae a bubus nomen habere sit existimata.* Confer & quae Dionysius Halicarnassaeus habet *Antiq. Roman. lib.* 1. *cap.* 4. Ita & in Paulina Festi *Epitome. Italia dicta quod magnos Italos hoc est boves habeat.* Unde etiam *Thurii* dicti a bubus, cum תור *Tur* bos sit, & in nummus Thuriorum hodieque bos conspiciatur: vide Prosperi Rarisii rarior. magn. Graec. numism. Cui sententiae favet quod regio Brutiorum & Lucanorum, in quibus siti Thurii, olim proprie Italia dicta fuerit, quod nomen postea latius extensum est. Mirum hanc ἰταλῶν Etymologiam a nemine hactenus animadversam. Sed revertamur ad insulam Hormuz. Id nomen lingua vetusta Persica palmetum notare scribit loco m. citato Cl. Vossius: quod ignoro: sed palmae fructum dactylum voce non multum diversa خرما *Chorma* Persice dici scio: verum longe aliter scribitur هرمزن vel اورمزن ut alii volunt, quamvis nonnulli hanc scriptionem rejiciant, aliter خرما: & testantur Persae ab Rege Ormozd (unde Graecum Hormizdas) illam insulam esse appellatam, quod credibile est.

eſt. De palmis, quae ibi fuiſſe olim perhibentur, nil hodie reſtat: ſterile ſolum eſt & nullius arboris capax; adeo ſalſuginoſum & ſulphureum eſt. Ceterum de his inſulis videri poteſt praeter Voſſium modo laudatum Salmaſius *in Exerc. Plinia. pag.* 831. Quae tamen omnia ſimul collata ſatis oſtendunt non convenire veteres in aſſignanda certa inſula quae ſepulcrum ſit commentitii Erythrae.

§. XV. *Mos veterum, qui nomina marium & locorum a nominibus virorum, ſive veris ſive fictis deducere amant.*

XV. At nil veri ſubeſſe hinc ſententiae quae ab Erythra mare rubrum derivandum cenſet, praeter ante dicta oſtendit conſuetudo Veterum Graecorum praecipue, qui plurima nomina fluviorum & regionum a fabuloſis quibuſdam Viris aut faeminis qui ea loca incoluerunt & reges plerumque vel reginae fingebantur, derivare ſolent. Qui exempla cupit, Plutarchi libellum de fluminibus perlegat, ubi omnes fluvios ibi recenſitos (ſolo Tigride excepto) ab hominibus idem nomen gerentibus & qui ibi regnaverunt, vel in eo perierunt, (quod ipſum de Erythra narrant uti vidimus) nomina ſua traxiſſe videbit. Sic ſolebant illi, quum tamen nos contrarium ſaepe ſciamus e certiſſimis documentis: uti quod Araxes ab Araxe rege Armeniorum (qui enim nomen ſuum iſtius modi fluviis dedere, Reges eſſe ſolent, uti & Erythras noſter Rex) dictus

:ctus ſit, quum ſit nomen Perſicum الرمس
'rras, *fluvius*, quod Euphrates ab Euphrate
randaci filio in eum demerſo ſit appellatus,
num verum nomen פרת in Moſe habeatur
: inde او فرت *Eu frat* ductum ſit, quod
Nilus, qui & Melas, a viris eognominibus ita
ctus ſit, quum ex נחל & שחור multo
otius repetatur, aliaque quae lector confe-
rt. Adde Ovidii Metamorphoſes, ubi am-
a exemplorum talium ſeges eſt, Apollodo-
Bibliothecam & alios Mythologos. Ita
erſiam a Perſe filio Andromedae dictam,
Mediam a Medo Mediae filio, Armeniam
Armenio Rhodio, regionem Gordyaeam a
ordye filio Triptolemi, Thraciam a Thra-
Rege, Babyloniam a Babylone filio Beli,
oppen ab Jope Cephei uxore, Aſcalonem
Aſcalo, Damaſcum ab Aſco gigante, Il-
riam ab Illyrio Cadmi filio, Italiam ab Ita-
, mare Atlanticum ab Atlante Rege Mau-
taniae, Icarium ab Icaro, mare Jonium ab
o, Hadriaticum ab Hadria, Aegaeum ab Ae-
neo Theſei patre, Tyrrhenum a Tyrrheno
tyos filio, & multa talia. Sic quoque, quum
iunde nomen Erythrae in fabulis ſuis noſ-
nt, pro more ſuo, a viro Erythra dicto
are Erythraeum deduxerunt.

XVI.

§.XVI. *Sepulchrum Erythrae falso jactatur.*

XVI. Verum, diet aliquis, non videtu commentum esse quod Graeci de Erythra tr dunt, quandoquidem ejus sepulcrum exta & ostendi scribunt. Quasi vero non plura t lia de locis remotis fingi soleant; adde quo nullus veterum affirmet se id vidisse, at so lummodo se id auditione accepisse. Quid? Qu si vera scribant illi Auctores qui in mari sub mersum Erythram volunt, mendacii poss convinci tota illa de ejus sepulcro fabula, ni quis statuere velit, pisces carnivoros illius ma ris pepercisse Regi Erythrae, & cadaver eju in litus esse ejectum, aut Cenotaphium c structum fuisse. Quod si vel maxime ibi quid piam pro sepulcro Erythrae ostentaretur, potui id alterius viri sepulcrum fuisse, quem vari de causis Erythran esse dixerint. Vel, cur insulani illi Principis cujusdam sepulcrum i insula sua haberent, & illum regem nome dedisse locis vicinis narrarent, Graeci jam i mare ἐρυθρὸν vocantes, illum Erythran dixe runt. Aut forte mentiti illi sunt, ut Cre tenses, qui Jovis sepulcrum esse penes se ja ctabant, unde Κρῆτες, uti & alia iis exprobra bantur vitia, quod essent, uti Leonidas lo quitur *lib.* III. *Anthol. Epigr.* 65.

Ἀεὶ λῃϛαὶ, καὶ ἁλιφθόροι, ἐδὲ δίκαιοι.
Semper latrones & piratae, & injusti.

it

a etiam dicti fuere, *perpetuo mendaces*, ἀεὶ ψεῦσαι, & ſcite Callimachus.

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσαι· καὶ γὰρ τάφον, ὦ ἄνα, σεῖο
Κρῆτες ἐτεκτήναντο· σὺ δ' οὐ θάνες ἐσσὶ γὰρ αἰεί.
Cretenſes ſemper mendaces ſunt. Sepulcrum enim Tuum, o Rex,
Cretenſes fabricarunt, quum tu non ſis mortuus, ſed ſemper exiſtas.

uod ipſum ſalſe perſtringit Athenagoras in *pol.* pro *Chriſtian.* & Getulicus in Epitaphio ſtydamantis, *lib.* III. *Antholog. Epigr.* 12. nitatus eſt. Quia enim Minois ſepulcrum i fuerat hac Inſcriptione ΜΙΝΩΟϹ ΤΟΥ ΙΟϹ ΤΑΦΟϹ, *Minois, Filii Jovis, ſepulcrum*, illo ΜΙΝΩΟΣ injuria temporis aſo, reſtabat ΤΟΥ ΔΙΟΣ *Jovis*, quod inea & ſtulta gens pro Jovis ſepulcro habuit, on contenta Jovis incunabulis. Ita teſtatur cholialtes Callimachi ad *Hymn.* I. his verbis ν Κρήτῃ ἐπὶ τῷ τάφῳ τοῦ Μίνωος ἐπεγέγραπτο, ΜΙΝΩΟΣ ΤΟΥ ΔΙΟΣ ΤΑΦΟΣ. ῷ χρόνῳ δὲ τὸ τοῦ Μίνωος ἀπηλείφθη· ὥστε ελειφθῆναι, τοῦ Διὸς τάφος. Quorum verboum ſenſum Latine jam dedimus. Lactantius nſcriptionem ita refert. Ὁ Ζεὺς τοῦ Κρόνου. *Jupiter Saturni.* Inſcriptionis nominis JOVIS tiam meminit Mela *lib.* II. *c.* 7. *Ibi ſepulti Jovis paene clarum veſtigium ſepulcrum eſt: cui no-*

men ejus inscriptum esse accolae ostendunt. A
alii sat deprehenderunt esse illum ψευδήμον
τύμβον, mendacem tumulum, uti Nonnus *lib.*
VIII. Dionys. eum vocat, & hinc inquit *Lu-*
canus lib. VIII.

Tam mendax Magni tumulo, quam Creta
Tonantis.

Simili modo Megarenses ostendebant penes se
sepulcrum, Empedoclis at falso, siquidem, ut a
gravissimis Auctoribus traditum est, arden-
tem Aetnam insiliit, quod Diogenes Laertius
hoc epigrammate tangit:

Ναὶ μὴν Ἐμπεδοκλῆα θανεῖν λόγος, ὡς πόθ' ἁμάξης
Ἔκπεσε καὶ μηρὸν κλάσσατο δεξιτερόν.
Ἐι δὲ πυρὸς κρητῆρας ἐσήλατο καὶ πίε τὸ ζῆν.
Πῶς ἂν ἔτ' ἐν Μεγάροις δείκνυτο τοῦ δὲ τάφος;

Certe mortuum esse Empedoclem sermo est, quum e curru
Excidit, & dextrum crus fregit.
Si vero igneos crateres insiliit, & immortalitatem acquisivit,
Quomodo Megaris ostenditur ejus sepulcrum?

§. XVII. *Num Sinus Arabicus praecipue dicatur mare Erythraeum.*

XVII. Denique nititur ea sententia Cl. Fulleri hoc fundamento Sinum Arabicum ad quem habitarunt Edomaei proprie & primo mare rubrum dictum esse. Ita enim ipse Ful-
lerus

as pag. 635. „ Arabicum Sinum proprie E-
ythraeum h. e. Edomaeum vocari apparet.
36. „ Nominis enim Erythraei principium
que honos non remeavit a Sinu Perſico
d Arabicum, ſed emanavit potius ab Arabi-
o ad Perſicum. Firmamentum quo nitamur,
quaeris, validiſſimum proferimus. 1 *Reg.* 9:
5. Naves fabricatus eſt Rex Salomon Etſio-
e Geberis quae eſt prope Elothas ad litus
aris rubri in terra Edomi. Debile profecto
damentum. Nam in illo textu maris ru-
nomen non legitur, niſi in verſione La-
. Nuſpiam in V. T. *maris rubri* men-
ים סוף *mare algoſum* ubique appellatur
n rubrum. Quomodo ergo inde probabi-
Sinum Arabicum primo nomen maris ru-
habuiſſe ante Sinum Perſicum? Nos ſupra
endimus, quum veteres Geographi mare
rum deſcribunt, nunquam illos Sinum A-
icum ſpeciatim ita appellare, ſed eum uti
um maris rubri conſiderare, &, ſi alteru-
horum Sinuum mare rubrum dicendum
plurima Veterum teſtimonia pro mari
ſico ſtare. Nec multo plus Viro Erudi-
mo favet, quod putet, quum Heſychius Si-
nios appellat non tantum *Φοίνικας*, Phoeni-
„ verum etiam *τὰς τὴν ἐρυθρὰν οἰκοῦντες θά-
λασσαν*, *eos qui mare rubrum accolunt*, ibi
mare rubrum Sinum Arabicum intelligi,

G 2 quia

quia Sidonii illic mercaturam exercuerunt. N
enim populi ibi habitare dicuntur, ubi q
dam ex iis mercaturam exercent. Uti, n
le hodie, si indicare vellem, qui appellaren
Belgae, dicerem, cives Provinciarum uni
rum &c. & qui habitant in America, in Ja
in Siam &c. At si quid judico, non illos
donios, qui notissimi erant, innuit He
chius, sed eos qui ad mare rubrum ha
tabant, eo sensu quo Veteres mare rubrum
tellexere, sc. mare Indicum, vel illud quod
tora Indiae & Persiae alluit. Ibi enim q
que sunt Σιδώνιοι & urbs Σιδώνη, uti in duob
MStis Florentinis Arriani *hist. Ind.* recte
gitur. Sidone oppidum est in litore Carm
niae. Ὁρμίζονται πρὸς Σιδώνῃ, πολιχνίῳ σμικ
καὶ πάντων ἀπόρῳ ὅτι μὴ ὕδατος καὶ ἰχθύων. *A*
pulerunt Sidonen urbem exiguam, & omni
rerum inopem praeterquam aquae & pisciu
Strabo tamen, quod miror, etiam illis
opponit, qui Sidonios quosdam ad Sinum Pe
sicum collocant, ita scribens *lib.* 1. postqua
monuerat multos proferre ea quae fidem n
merentur, ὅμοιοι δ' εἰσὶ τούτοις καὶ οἱ Σιδονίους
τῇ κατὰ Πέρσας θαλάττῃ διηγούμενοι ἢ ἄλλοθί
τοῦ Ὠκεανοῦ *similes iis sunt qui Sidonios in ma*
Persico vel alibi ad Oceanum locant.

§. XVIII. *Aetas Erythrae &* XVIII. Videamus porro an aetas Er
thrae ita conveniat cum aetate Edomi ut p
code

dem haberi possit. Sunt qui Erythram Per- *Edomi non conve-niunt.*
filium fuisse dicunt, at Perseus ille circa
num 1300 ante Christum vixisse scribitur,
ta computum Petavii aliorumque Chrono-
gorum. Sic ut hic Erythras aliquot saeculis
st Edomum vixerit, nec idem cum eo
nfendus sit. Alii Erythram, a quo mare
ythraeum dictum sit, vixisse volunt eo tem-
re, quo Medi rerum potiebantur, uti vi-
re est in fragmentis Agatharchidis de mari
bro. Quae tempora multo seriora sunt,
am uit iis Edomus vixisse credi possit. Sed
endacia sibi non constant. Quare nulla
oque est inter Erythram & Edomum tem-
ris, quo uterque vixit, conuenientia.

XIX. Pro etymo maris Erythraei dedu- §. XIX. *An ἐρυθραῖος rubrum notet.*
ndo ab Erythra quodam sive Edomo & hoc
cit, quod multi urgent, vocem ἐρυθραῖος
unquam significare Graecis *rubrum*, sed esse
omen ἐθνικὸν sive Gentile, adeoque ab Ery-
ra debere derivari. Aliud est, dicunt, ἐρυ-
ὰς, quod rubrum sonat, aliud ἐρυθραῖος.
υθραῖος, sunt verba Salmasii in *Exerc. Plin.*
g. 741. *non est ruber sed Erythraeus. Graeci
squam ἐρυθραῖον pro rubro posuere.* Ita & Ta-
quillus Faber *lib. 1. Epist. 9. pag. 34. nega-
us ἐρυθραῖος rubrum significare, sed Erythrae-
m, id est, qui ab Erythra appellationem duxerit.*
t unde colligi potuit ἐρυθραῖον esse nomen

ἐθνικὸν, nisi terminatione αῖος, quae tamen,
in λιπαρὸς, λιπαραῖος, ἤρεμος, ἠρεμαῖος, ἀγν.
ἀγναῖος, δεύτερος & δευτεραῖος, aeque pa
tur ut dicamus sensu convenire ἐρυθρὸς & ἐρ
θραῖος. Saltem ego rationem non video c
credere debeamus τὸ ἐρυθραῖος ubicunque leg
tur magis significare Erythraeum, quam λ
παραῖος *Liparaeum*, & ἠρεμαῖος *Eremaeum*
quum tamen has voces pro appellativis passi
usurpari apud Graecos notum sit, nec a qu
quam in dubium vocari possit. Quod si v
teres Graecos audiamus, quos fas est crede
melius linguae suae genium & vim vocu
intellexisse quam nos hodie, certissime nob
persuadebitur illos non fuisse in illa opinion
quam Cl. Salmasius, Faber & alii tuentur
sed & contrario existimasse illos ἐρυθραῖον sig
nificare *rubrum*. Cur enim alias etymon πόντ
ἐρυθραίου deduxissent a colore rubro illius ma
ris, vel rubedine montium adjacentium,
ἐρυθραῖος nunquam rubrum notaret, quo
utique illi scire poterant & debebant, quibu
usus ejus linguae erat familiaris? Quod si e
usque illi suae linguae ignari fuissent, ut no
men Gentile, ἐρυθραῖον, Erythraeum, inept
confunderent cum appellativo ἐρυθρὸς, ruber, cu
non illi scriptores, qui illorum sententiam re-
ferunt, qui utique Graece sat erant edocti, er-
rorem tam turpem atro carbone notarunt.
dixe-

xeruntque adverſari hoc linguae genio, & nquam ἐρυθραῖος rubrum notare, ſed ſolum υθρός. Non enim tam ampla diſputatio- opus fuiſſet circa etymon maris Erythraei, illis ſcriptoribus perſuaſum fuiſſet ἐρυθραῖος mper eſſe nomen Gentile & ſignificare E- thraeum. Potuiſſent breviter dixiſſe, erraſſe os vehementer & confudiſſe ἐρυθραῖος & ἐρυ- ὸς, voces ſignificationis diverſiſſimae. At um hoc non praeſtiterint, ſed & contra- iſtam opinionem, quae ἐρυθραῖον πόντον uti *bentem* dictum vult, non pro nomine Genti- habet, uti relatu dignam in ſua ſcripta retule- nt, nil aliud inde licet inferre quam ἐρυθραῖον ἐρυθρὸν idem eſſe & rubrum ſignificare. uvat audire unum inſtar omnium, ſummum um Grammaticum, Euſtathium, qui ſi inter υθρὸς & ἐρυθραῖος diſtinctio quaedam col- ocari debuiſſet, ſine dubio pro ea, qua pol- bat, ejus ſermonis peritia, id ſciviſſet, & men in notis ad Dionyſii περιήγ. v. 38. ita ribit. Καλεῖται δὲ Ἐρυθραῖος ἢ ἀπὸ τῆς οκειμένης τῷ ὕδατι μιλτώδους ἐρυθρᾶς γῆς, ἢ ὶ τῶν ὑπερκειμένων τοιουτοχρόων ὀρέων· οἷς ἕωθεν οσβάλλων ὁ Ἥλιος ἐρυθρὰν φαντάζει τῇ αλάσσῃ ἐπιφάνειαν, ἀνακλωμένης τῆς ὄψεως. ησὶν οὖν ὁ παρὰ τῷ γράψαντι τὰ Ἐθνικὰ, Ουράνιος οὕτως ὀνομαζόμενον, ὅτι τὰ παρακεί- ενα ὄρη δεινῶς ἐρυθρά εἰσι καὶ πορφυρᾶ. Καὶ ἐ-

 πιὲν

πὰν βάλλῃ εἰς αὐτὰ ὁ ἥλιος καταπέμπει
τὴν θάλασσαν ἡ αὐγὴ σκιὰν ἐρυθράν· καὶ ὄμ-
βρῳ δὲ κατακλυσθέντων τῶν ὀρέων εἰς θάλασσαν
συῤῥέοντι, τοιαύτη φησὶ, γίνεται ἡ θάλασσα τὴν
χροιάν. *Appellatur autem (Pontus) Erythraeus*
vel a rubra terra miniata quae infra ejus aquas
est, vel ex montibus rubri coloris ei adsitis.
qui cum radiis solaribus verberantur faciem ma-
ris rubram efficiunt, per refractionem visus
Uranius autem, citatus Auctori τῶν ἐθνικῶν
inde etymon deducit quod adsiti montes insigni-
ter rubri sint & purpurei, & quum sol radios
suos in illos emittit, umbram rubram ab iis in
mare conjici. Et montes pluvia proluti quae
ab iis in mare defluit eundem colorem mari
impertiuntur.

§. XX. *De eodem.*

XX. Deinde, si ἐρυθραῖος rubrum non no-
tet, quomodo solis insulam *Erythraeam* dictam
per *rubentem* transfert Solinus, & Plinius Nym-
pharum cubile rubens? Vix adducor ut credam
Plinium Graecae linguae tam imperitum fuis-
se, qui, si ἐρυθραῖος rubrum non significaret,
id ignorasset. Quod si vel maxime conceda-
mus ἐρυθραῖον non esse rubrum Graecis, &
mittamus vocem *Erythraei*, eadem recurret
quaestio, unde θάλασσα ἐρυθρὰ, & mare ru-
brum dictum sit. Hoc utique negari non
potest ἐρυθρὸν esse *rubrum*, & ex neutro horum
nominum patere id esse Gentile aut ab *Ery-*
thra-

thra derivandum. Et si vel ἐρυθρὰ ab nomine proprio Erythra formari posset (quod tamen Illustr. Salmasius negat in *Exerc. Plin.* *pag.* 341. & *Faber in Epist. l.* 1. *Ep.* 9.) nunquam tamen Latinis id mare *rubrum* appellare licuisset. Debuissent semper Erythrum vel Erythraeum dixisse. Nec enim licet, quia ἐρυθρὸς *rubrum* sonat, pro Erythraeo (nomine proprio) substituere vocem rubri ut aequivalentem, non magis quam si litora Italica appellarem litora bovina, quia sc. Italia dicitur ab Ἰταλοῖς i.e. bubus, aut Liparam, insulam pinguem, & quae sunt his similia. Unde ergo dictum est mare rubrum, unde ἐρυθρά; Quodque inprimis hic meretur notari adversus eos, qui maris Erythraei nomen ab viro Erythra ducunt, & antiquius & vulgarius nomen est ἐρυθρὰ θάλασσα & mare rubrum, quam ἐρυθραῖα & Erythraeum, quantum quidem judicare datur ex veterum monumentis. Et hoc nomen vix uspiam reperias, si paucissima loca excipias, quam apud Poëtas, quibus illud *Erythraeum* magis ob metrum vel elegantiam vocis, placebat. Atqui si ἐρυθραῖον ab Erythra esset dictum, & hoc verum genuinumque maris nomen fuisset, sine dubio Historici & Geographi veteres potius ἐρυθραῖαν eam appellassent; quippe quod nomen propius exprimeret originem ejus ab Erythra. Sed con-

trarium fieri videas. Herodotus, Ariſtophanes, Ariſtoteles *Meteorol.* 1. 14. & 2. Pindarus, Beroſus *in* 1. *Babyl.* Strabo, Arrianus *in Periplo*, Agathemeris in Geogr. Pauſanias *l.* 1. *c.* 33. & 6. 26. aliique paſſim ἐρυθρὰν vocant, & plurimi Latinorum *rubrum.*

§. XXI. *Pindari locus de mari rubro expenſus.*

XXI. Non abs re erit, hic diſquirere quo ſenſu Pindarus *in Pythiis* ſcripſerit Argonautas ad Rubrum Oceanum pertigiſſe, quod plane contra omnem veriſimilitudinem ab eo dictum videtur. Sive enim per mare rubrum intelligamus mare Indicum, vel Sinum Perſicum Arabicumve, nihilominus credi vix poteſt ad ullum ex hiſce maribus ſinubusve Argonautas eſſe delatos. Quibus accedit quod veteres, qui ſe certatim exercuerunt in deſcribendo hoc famoſiſſimo itinere, non ſcripſerint eos tam longe provectos, nec ex opinione ſua id ſcribere potuerint, quia iis perſuaſum erat tantum eſſe ardorem intercedentis plagae, & adeo periculoſam maris Atlantici navigationem, maxime ſi totam Africam circum vehi debuiſſent, ut iter ex mari mediterraneo a columnis Herculeis, ultra quas ἄβατον ἅλα *invium mare* Pindarus appellat, *in Nem. od.* 3. ad Indicum Oceanum inſtitui plane non poſſet. Quum itaque ſolus Pindarus illos ad mare rubrum delatos canat, varias expertus eſt & nunc & olim Criticorum cenſuras,

ſuras, quorum maxima pars turpiſſimi erroris notam Nobiliſſimo vati inurunt, nec dubitare affirmant, hic peſſime hallucinatum eſſe Poëtam. Verba ipſa Pindari haec ſunt *in Pyth. Od. IV.*

Ἔντ' Ὠκεανῦ πελάγεσσι μίγεν
Πόντῳ τ' ἐρυθρῷ Λημνιᾶν
Τ' ἔθνει γυναικῶν ἀνδροφόνων.
Dein vecti ſunt ad profunda Oceani
Et mare rubrum, & Lemniarum
Gentem mulierum, qui viros occidebant.

Illud μίγεν verto, uti Scholiaſtae id explicant, per προσεπέλασαν & ναυτιλλόμενοι ἐνεμίγησαν τῷ τε τῦ Ὠκεανῦ πελάγει καὶ τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ. In iiſdem illis Scholiis Pindarus primus appellatur qui Argonautas eo uſque provectos ſcripſit. Sed videamus ipſa verba. Προσεπέλασαν δὲ καὶ τῷ Ὠκεανῷ καὶ τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ. Καινῶς δὲ ὁ Πίνδαρος εἰς ταῦτα τὰ πελάγη ἱστορεῖ πεπλανῆσθαι τοὺς Ἀργοναύτας. Ἄλλως τὸ ἔντ' Ὠκεανῦ πελάγεσιν, ἔνιοι φασὶ τὴν πρόθεσιν περιττεύειν τῦ λόγυ. Εἴληφε δὲ ὁ Πίνδαρος τὸ πρῶτον πάντων γενόμενον καὶ ἀντεστραμμένως ἔσχατον τέθεικεν. Εἰς μὲν γὰρ τὸν Ὠκεανὸν καὶ τὴν Ἐρυθρὰν εἰσέβαλον, φεύγοντες ἐκ Κόλχων. Ταῖς δὲ Λημνίαις ἐμίγησαν πρὶν εἰς τὸν Πόντον ἐπιπλεῦσαι. *Delati ſunt ad Oceanum & mare rubrum. Novum autem eſt, quod hic narrat Pindarus ad illa uſque maria*

ria vagatos esse Argonautas. Alii vero in his verbis superfluam esse propositionem dicunt. Pindarus autem illud quod ordine temporis primum contigit, ultimo loco collocavit: nam ad Oceanum & mare rubrum navigarunt fugientes ex Colchide: cum Lemniis autem mulieribus rem habuerunt quum versus Pontum navigarent. At profecto Hesiodus (de quo mox) & Homerus jam Pindaro praeiverant, de quo Strabo *lib.* v. καθάπερ τὸν Ὀδυσσέα εἰς τὸν Ὠκεανὸν ἐξέβαλε, παραπλησίως καὶ τὸν Ἰάσονα. *Uti Ulyssem in Oceanum exisse fecit, ita & Jasonem.* Atqui illum Oceanum appellat Pindarus mare rubrum, quamobrem statim videbimus. Diodorus Siculus ex relatione multorum inter veteres *lib.* IV. *cap.* 58. tradit, Argonautas in ipso Oceano Atlantico diu fluctuasse, quidni & idem Poëtae Pindaro dicere licuit? En verba Diodori. Οὐκ ὀλίγοι γὰρ τῶν τε ἀρχαίων συγγραφέων καὶ τῶν μεταγενεστέρων (ὧν ἐστι καὶ Τίμαιος) φασὶ τοὺς Ἀργοναύτας μετὰ τὴν τοῦ δέρατος ἁρπαγὴν πυθομένους ὑπ' Αἰήτου προκατειλῆφθαι ναυσὶ τὸ στόμα τοῦ Πόντου, πρᾶξιν ἐπιτελέσασθαι παράδοξον καὶ μνήμης ἀξίαν. Ἀναπλεύσαντας γὰρ αὐτοὺς διὰ τοῦ Ταναΐδος ποταμοῦ ἐπὶ τὰς πηγὰς καὶ τόπον τινὰ τὴν ναῦν διελκύσαντας καθ' ἑτέρου πάλιν ποταμοῦ τὴν ῥύσιν ἔχοντος εἰς τὸν Ὠκεανὸν καταπλεῦσαι πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἀπὸ δὲ τῶν ἄρκτων ἐπὶ τὴν δύσιν κομισ-

[...]ρμισθῆναι, τὴν γῆν ἔχοντας ἐξ εὐωνύμων, καὶ [...]λησίον γενομένους Γαδείρων, εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς [...]άλασσαν εἰσπλεῦσαι. *Non pauci vero & ve[...]terum & recentiorum scriptorum, inter quos Timaeus est, tradunt Argonautas, post raptum vellus aureum quum scirent ostium fluminis ab Aeeta esse navibus praeoccupatum, mirum facinus & memoria dignum edidisse. Tanaim enim ingressos adscendisse ad ejus fontes, & navi per spatium aliquod protracta per aliud flumen in Oceanum se effundens ad mare devenisse, & tum ab septentrione versus occasum ita cursum flexisse, ut a sinistra continentem haberent, & tandem juxta Gades in mare nostrum invectos.* Quibus adde testimonium Scymni, quem citat Scholiastes Apollonii ad *lib.* IV. *v.* 284. Ὁ μὲν γὰρ Σκύμνος αὐτοὺς διὰ τοῦ Ταναΐδος πεπλευκέναι ἐπὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν ἐκεῖθεν δὲ εἰς τὴν ἡμετέραν θάλασσαν ἐληλυθέναι. *Scymnus (ait Argonautas) per Tanaim navigasse usque ad mare magnum & inde pervenisse in mare nostrum.* Et ne quis excipiat Tanaim non influere in mare magnum, quidam navem Argo per siccum aliquo spatio tractam, ope instrumentorum, referunt. Quamvis id necessarium non fuit, siquidem Medea artibus magicis in sicco aquas excitare ubique potuit, ut lepide Scholiastes Lycophronis ad *v.* 887. Sed & ante Pindarum Hesiodus in Oceanum Atlan-

ticum

ticum Argonautas deduxerat. Scholiastes Apollonii ad *lib.* IV. *v.* 259. Ἡσίοδ☉ δὲ καὶ Πίνδαρ☉ ἐν Πυθιονίκαις καὶ Ἀντίμαχος ἐν Λυδῇ διὰ τοῦ Ὠκεανοῦ φησὶν ἐλθεῖν εἰς Λιβύην καὶ βαστάσαντας τὴν Ἀργὼ εἰς τὸ ἡμέτερον πέλαγος γενέσθαι. *Hesiodus autem & Pindarus in Pythionicis* (is hic textus est quem examinamus) *& Antimachus in Lyde dicunt per Oceanum* (i. e. mare Atlanticum) *eos venisse in Libyen & portata aliquo usque navi Argo in nostrum* (i. e. mediterraneum) *mare esse delatos.* Scholiastes Lycophronis ad *v.* 887. per Phasin eos deducit ad Oceanum, & διὰ τῆς ἔξω θαλάσσης καὶ τοῦ Ἀδρίου, *per mare externum & Hadriam eos navigasse scribit.* Quum itaque hinc pateat plurimis inter veteres persuasum fuisse Argonautas ultra columnas Herculis mare Atlanticum navigasse, quidni Pindarus recte canere potuit illos ad rubrum mare fuisse delatos, quandoquidem & Poëtae Latini illud mare Hesperium quod extra columnas est, & in quo Sol occidere credebatur (quemque ibi in mare cadentem & obrutum aquis non sine quodam horrore Decimus Brutus deprehendit, ut Florus loquitur *l.* II. *c.* 17.) a rubore, quo id perfundebant ultimi solis radii, id mare rubrum appellarunt. Ita Virgilius.

Praecipitem Oceani rubro lavit aequore currum.

& Seneca Tragicus,

quo

—— quo ferens Titan diem
Laſſam rubenti mergit Oceano rotam.

el an licuit Latinis Vatibus id mare rubrum ppellare, Graeco nequaquam id πόντον ἐρυ-ὸν dicere? Cur ergo in Pindaro id erro-um & falſum & novum dicitur, quod in irgilio & aliis absque incommodo fertur? tamus itaque ſummo jure juxta Mytholo-am Graecorum ſcripſiſſe Pindarum, Argo-utas ad mare rubrum pertigiſſe: at non in-ligimus id quod proprio nomine mare ru-um dictum eſt, illud ſc. quod Indiam Per-mque & Arabiae litora alluit, ſed Atlan-um, Heſperium, extra fretum Herculeum, od ex opinione veterum ſolem occidentem cipiebat. Leve eſt, quod video mihi obji-poſſe in explicatione verborum Pindari, ſi θρὸς Πόντος mare Atlanticum fuerit, bis em dixiſſe Poëtam, quia Ὠκεανοῦ πελάγη ulo ante memorat, per quae ſine dubio lanticum Oceanum intelligit, & diſtinguen-m propterea videri inter Ὠκεανὸν & πόντον θρόν. Quis enim neſcit ἓν διὰ δυοῖν ſae-ſime a Poëtis dici? Quod ſi quis plane non uieſcat iis, quae ad interpretationem loci ndarici attulimus, credat, per me licet, ndarum dicere voluiſſe Argonautas ad Si-m Arabicum & ulterius eſſe delatos, ſed ut per Iſthmum, qui mare mediterraneum &

& Sinum Arabicum dirimit, navem Argo po
taverint, uti nonnulli veterum ſcribunt, v
Nilum ingreſſi per aliquod ejus brachium
quod olim in Sinum Arabicum influxi
quidam memoriae prodiderunt, in illum Sinu
pervenerint. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα.

§. XXII. *Locus Silii expenſus.* XXII. Dum haec de mari rubro ceom mentabar, diu quoque me ſollicitum habuit h Silii Italici verſus *lib.* XVI. quo Gades ad lito Erythraea collocat,

Nam repeto Herculeas Erythraea ad lito
Gades.

Per quae litora mihi intelligenda eſſe videba tur litora occidua Hiſpaniae, quae quod r berent tincta ultimis Solis occidentis radiis, r bra & ἐρυθραῖα dici potuiſſe mihi perſuadebar Quidni, ita mecum diſputabam, uti magnu illud mare quod ſub Zona torrida eſt, & litora A ſiae a meridie alluit, rubrum & Erythraeum d ctum eſt, ab ardore Solis cui ſubjacet, & ho Heſperium mare, quod rubrum, licet appe lative, Virgilius, & rubens Seneca, vocant, Pindarus ἐρυθρὸν, potuit Erythraeum dici ab S lio? At poſtea dum de hoc ipſo argumento co fabulabar cum *Joan. Corn. Pauwio*, viro harum l terarum amantiſſimo, peritiſſimoque, conver animum meum ad opinionem veterum quorum dam, qui ipſam inſulam Gadium ἐρύθειαν appe larum

-runt, & Phoenices ibi & vicinis in locis ha-bitantes ab Erythraeis ortos credebant. Ita Eustathius ad Dionys. περιήγ. v. 558. ἄλλοι ἴσον ἐρύθειαν εἶπον αὐτὰ τὰ Γάδειρα τῷ Διονυσίῳ οὐ συντρέχοντες, οἱ δὲ νῆσόν τινα Ἐρύθειαν τὴν παραβεβλημένην τοῖς Γαδείροις, πορθμῷ σταδίῳ διειργομένην. *Alii Insulam Erythiam esse ipsas Gades statuunt, Dionysio non dantes assensum, alii vero insulam Erythiam dicunt, ei adjacentem & intervallo stadii ab ea remotam.* Strabo *lib.* III. Ἐρυθείαν δὲ Γάδειρα ἔοικε λέγειν ὁ Φερεκύδης ἐν ᾗ τὰ περὶ τὸν Γηρυόνην μυθεύουσι. *Erythiam ipsas Gades videtur appellare Pherecydes, in qua illa accidisse ferunt quae de Geryone narrantur.* Plinius *lib.* IV. *c.* 22. *Insula est longa* III *mill. passuum, mil. lata in qua prius oppidum Gadium fuit. Vocatur ab Ephoro & Philistide Erythra, a Timaeo & Sileno Aphrodisias, ab Indigenis, Junonis.* Solinus *cap.* 23. *In capite Baeticae, ubi extremus est noti orbis terminus, insula a continenti septingentis passibus separatur, quam Tyrii a rubro profecti mari Erythraeam, Poeni lingua sua Gadir, id est, sepem nominarunt.* Salmasius ibi notat libros exhibere *Erytran.* Plinius, licet distinguat Gades ab Erythia, hanc tamen ita dictam testatur, quoniam Tyrii aborigines eorum orti ab Erythraeo mari ferebantur. Quod & Dionysius in περιήγ. v. 905. scribit.

 Οἱ

Οἱ δ' ἁλὸς ἐγγὺς ἐόντες, ἐπωνυμίην φοί-
νικες,
Τῶν δ' ἀνδρῶν γενεῆς οἱ Ἐρυθραῖοι γεγάασιν.
Alii autem qui mare accolunt, cognomento
Phoenices,
Ex illorum ſtirpe qui Erythraei ſunt.

Quia itaque Phoenices ab Erythraeis orti credebantur, appellavit Silius ea litora, quae Phoenices ſuis coloniis nobilitaverant, Erythraea. Nec videtur id mutandum in Erythea, ut quidam voluerunt, aut inſula quaedam Erythia vel Erythraea a Gadibus diſtincta ſtatui. *Nulla in hoc tractu inſula*, exceptis Gadibus, *vel nunc vel olim fuit*, ſcribit Voſſius ad Melam, *pag.* 250. Ego quoque non capio, ſi Ἐρύθεια fuerit ſita inter Hiſpaniam & Gades, ut ſcribunt, ubi ea eſſe potuerit, non enim ibi ullum eſt ſpatium conveniens: tam arcte conjunguntur Gades litoribus Hiſpaniae. Vel dicendum eſt Gades veteres mari obrutas latere, & inſulam, quam nos Gaditanam vocamus, eſſe veram Erytheam: quo & haec Strabonis nos ducunt *lib.* III. Ἐοίκασι οἱ παλαιοὶ καλεῖν τὰ Γάδειρα καὶ τὰς πρὸς αὐτὴν νήσους ἐρυθείαν. *Videntur veteres appellaſſe Gades & adjacentes inſulas Erythiam.* Et *p.* 252. notat Inſulam Gadium dictam Erythraeam a colore, *quod rubeat, & praeſertim adſita utrinque litora & tota illa ora collibus e rubrica & minio ſi-*
con-

conspicua. Quare etiam suspicari quis possit a rubro colore ea litora a Silio Erythraea esse dicta, siquidem Poëtae licuit vocem *Erythraei* pro *rubro* usurpare.

XXIII. Quae cum ita se habeant, puto evidens esse nomen maris Rubri non esse proprium Sinui Arabico, sed convenire vasto illi Oceano qui ab extremis Indiae litoribus usque ad Orientale latus Africae se extendit, sinumque Arabicum & Persicum mare Rubrum dici, quatenus ejus partem constituunt, & errare omnes illos seu scriptores, seu oratores Sacros, qui mare rubrum descripturi, solum describunt Arabicum Sinum, contenduntque ab Edomo universum mare rubrum esse appellatum. Multis equidem non videbitur operae pretium haec tam accurate distinguere: sed mihi sat est, laborem meum probari ab iis, qui experti sunt quanta confusio & quam crassi errores ex neglectis istiusmodi animadversionibus nati sint, & cum Judaeis fatentur, non esse vel unam in sacro Codice literam, a qua non res maximi momenti dependeant. Quicquid sit, vera rerum vocabula perdere non oportet. Ut exemplo quodam dicta mea confirmem, volo attendi ad mare Jonium, cujus Sinus nunc Hadriaticus appellatur, olim Sinus Jonius. Falluntur ergo illi, qui non tantum Sinum

§. XXIII. *Usus harum observationum de mari rubro.*

 Adria-

Adriaticum totum pro mari Jonio habent, quum Sinus tantum maris Jonii fuerit; sed & isti, qui partem exiguam maris Jonii, quae litora Graeciae alluit, mare Jonium appellant, uti Laurenbergius in mappa Graeciae Jonium pelagus solummodo id vocat, quod Acarnaniam alluit, & inter gradum *latitud.* 38 & 39 est: quasi ulterius se non extenderet. At haec proprie maris Jonici pars est. Atque ita fere Blancardus, & alii nonnulli, qui id nomen maris Jonii parti cuidam fecerunt proprium, & vero mari Jonio abstulerunt. Et sic mari Jonio videmus idem contigisse quod mari rubro. Uti enim Sinui Arabico nunc proprie nomen maris rubri datur, & vasto illi mari rubro, quod Indiae Persiae & Arabiae meridionalia litora alluit, negatur; ita quoque mare Jonium vero nomine privatur & Sinui aut exiguae parti ejus id solum privatimque tribuitur. Nata videtur haec confusio ex eo, quod Poetae & alii scriptores qui Rhetoricos loquendi modos amant, promiscue & mare & Sinum Jonium appellaverint *aquas Jonias.* Ita Propertius de victoria Actiaca in mari Jonio *lib.* IV. 6.

— *Sceptra per Jonias fracta vehuntur aquas*

Et Claudianus de Sinu Jonio, in quem se Athesis effundit de VI Conf. Honor.

— *inimi*

— inimicaque corpora volvens,
Jonios Athesis mutavit sanguine fluctus.

At ex veterum testimoniis nihil est certius quam distinguendum esse Sinum Jonium i. e. Hadriam a mari Jonio, & τὸ Ἰόνιον πέλαγος *esse* εἰς ὃ ἐκδίδωσιν ὁ Ἀδρίας, ut verbis utar schol. Apollon. ad *lib.* IV. 308. quem vide. Sed manum de tabula.

III.

DISSERTATIO

DE

MONTE GARIZIM.

III.

DISSERTATIO

DE

MONTE

GARIZIM.

I. NOmen hujus montis ſcribitur in Sacro Codice הַר גְּרִזִּים *mons Gerizzim*, *Deut.* XI. 29. Chaldaeus Interpres habet טורא דגריזין, Hieroſolymitanus דגריזים, Graecus ὄρος Γαριζεὶν, & Γαριζίν. Ita enim ſolebant Graeci terminationem pluralem efferre per εἰμ & εἰν vel ἰν, & Scheva per α, ut in Σαμουὴλ, Σαλωμὼν, &c. Syrus ܛܘܪܐ ܕܓܪܝܙܝܢ, Arabs ab Erpenio editus, جبل جرزيم, a Waltono, كرزيم, *Kerizim*, mutato ג vel ج in literam ejuſdem §. 1. *Varia nomina montis Garizim.*

 organi

organi, ut loquuntur Grammatici. Ipsi Sa-
maritani in Pentateucho suo, uti in literis, &
in Chronico suo MS.to, sive libro Josuae, quem
possideo, ער ג׳רזים. Nonnunquam
Graecis nomine ex duabus vocibus conflato
dicitur *Hargarizim*. Ita Eupolemus Ἀργαριζίν
appellat, & interpretatur illud ὄρος ὑψίστου, *mon-
tem altissimi*, quum debuisset scripsisse *mon-
tem Garizim*, הר גריזים. Marinus quoque
Photio laudatus *cod.* 242. ἐν ὄρει, inquit, Ἀρ-
γαριζῷ καλουμένῳ Διὸς ὑψίστου ἁγιώτατον ἱερὸν.
in monte dicto Argarizo (*Har*, sive monte
Garizim) *Jovis altissimi Sanctissimum Tem-
plum.* Auctor etiam antiquus Itinerarii Hie-
rosolymitani. *Civitas Neapoli. Ibi est mons
Agazaren*, lege, *Argarizim.* Apud Mala-
lam quoque in Chronico, ubi agit de strage
Samaritanorum, sub imperio Justiniani, quum
viginti millia eorum ceciderunt, male nomen
hoc legebatur, ἔφυγον εἰς τὸ ὄρος τὸ λεγόμενον
Ἀρπαριζίν, *fugerunt in montem Arparizin.*
Nec aliter quam conjunctim in Pentateucho
suo & in literis ad Cl. Ludolfum aliosque
Europaeos datis, appellant hunc montem
ࠄࠓࠂࠓࠉࠆࠉࠌ, הרגריזים. Quod ideo ac-
curatius noto, quia in indagandis istiusmodi
vocum originibus, divisio debet institui, &
modo una modo altera explicari: quod saepe
vi-

deo negligi. Exemplum hujus rei fit Judae
oditoris nomen, quod in facris literis Ἰσκα-
ώτης & Ἰσκαριὼθ fcribitur, quod Cl. Ligt-
otus derivat, quafi una vox foret, ab
אסקורטי, quod & fono & fignificatione *Scor-
um* exprimit. Quum tamen nihil videatur
obabilius, quam τὸ Ἰσκαριὼθ effe confla-
m ex איש *Vir*, & קריות, Καριὼθ, quod
omen urbis eft ex facro Codice notae. Un-
e una vox facta eft e duabus, uti in βαρ-
λομαῖος, βοανέργες, βηθσαΐδα, καπερναοὺμ,
κελδεμὰ & fimilibus. Notiffimus eft hic lo-
uendi modus איש קריות. *Vir e Karioth*, fc.
riundus, vel eminens inter incolas illius ci-
itatis. Sic Antigonus, qui Legem oralem a
imeone Jufto accepit, dictus eft איש סוכו
Vir e Soco, id eft, Sochaeus. Sic & inter
octores Mifnicos funt, איש ברתותא *Barto-
nfis*, איש כפר חנניה *Vir e pago Cana-
ia*, &c. Atque ita dictus eft *Judas Ifca-
ioth*, id eft, *Cariotenfis*. Quod non parum
irmatur teftimonio Bezae, qui fcribit in vetu-
tiffimo Codice fuo manu exarato ubique apud
oannem legi ἀπὸ Καριώτου, *ex Carioth*, pro
ulgata Lectione Ἰσκαριὼθ: quae varia lectio
otata non eft inter illas, quas aut Curcel-
aeus aut Angli ex plus centum Codicibus col-
egerunt. Vidit quoque Cl. Bartoloccius in
Eruditiffimo volumine, *Bibliotheca Rabbinica*,
part.

part. 3. pag. 23. (cujus novam editionem a
gressus fuit Amstelodami meo consilio & duc
S. Petzoldus, sed quum folia quaedam ty
jam essent excusa, obitu suo filum operis a
rupit: quod ideo moneo quia in praefat. An
lectorum Rabbinicorum illam editionem pr
misi, quae an ab aliis perficienda sit, dubit
nomen Iscarioth dividi debere in duo, & con
positum esse: sed pro *Carioth*, nomine pr
prio loci, substituit meo judicio minus ap
קורייטא *Caryotas*, & vult קורייטא יש
esse virum, qui in loco Caryotis (palmae
genus est) abundante natus est, & certu
esse ait Judam a valle Jerichuntina, ubi caryo
tarum copia erat, Iscarioten esse dictum. A
non videtur genius Hebraismi pati talem ex
positionem, non magis quam illam, quan
ibi quoque tuetur Vir Doctissimus, Antigo
num dictum esse איש סוכו, quod ex loc
tabernaculis abundante, oriundus sit, a סכות

§. II. *Mons benedictus appellatur.*

II. A Samaritanis vulgo *Mons benedictu*
appellatur, & ipsi se vocant, *Montis benedi*
cti accolas. Quod quare ab iis fiat, nemo
ignorare potest, nisi qui in rebus Samaritani
plane hospes est. Mons is cultui divino sin-
gulari ratione sacer est, & benedictionibus olim
jussu Dei in eo recitatis illustris ex sententia
Samaritanorum, & quem ipsae piaculares a-
quae in universum terrarum orbem tempore

Noach

oachi effuſae refugerunt, ſic ut ſiccus re-
ınſerit: qua de re plura dicemus poſtea. Ve-
m, antequam hunc titulum Montis bene-
cti miſſum faciam, monendus es, Lector,
Epitome Chronici Samaritanici, quam
xercitationibus Antimorinianis ſubjunxit Cl.
ottingerus, haec legi ad *c. 23. p. 112. Joſua*
في طور بريك يعرف شمرو…
monte benedicto, id eſt, Samaritano non
ntum arcem ſed & templum in ejus vertice
nſtruxit. Proprie illa verba, citata ex Chroni-
o, ſonarent, *in monte benedicto, qui notus eſt*
mine Schomron, ſive, *id eſt, Schomron.* Un-
e videretur colligi debere montem Shomron,
ui Samaria urbs inſidet, a Samaritanis etiam
ontem benedictum appellari. Sed omiſit Hot-
ngerus praecedentia, a quibus ſenſus pendet. Ita
i legitur وبنا يوشع الملك حصن
علي الجبل من شامي طور بريك…
…يعرف بشمرون *Et conſtruxit Joſua Rex*
vel Princeps) arcem ſuper montem, qui eſt ad
niſtrum latus montis benedicti, qui dicitur
chomron. Eſt itaque mons Schomron alius
monte benedicto. Haec moneo, ne quis
mprudens his verbis fallatur, non ut detra-
am meritis Viri Erudititiſſimi, qui omni o-
pe has literas illuſtrare anniſus eſt, & ali-
bi errorem ſuum videtur agnoviſſe. Uti-
nam

nam inter Christianos multi tales existere

§. III. *Dicitur* ☞ פלטנוס *unde?*

III. Mirum vero illud nomen est, quo daei volunt montem Garizim dictum esse antiquissimo Commentario in Genesin, B reshith Rabba *Sect.* 32. & 8. 1. §.3. sc. לטנוס uti posteriori loco scriptum extat, quam sc ptionem sequitur Auctor Lexici, Aruch cti, qui fidem suam in exhibenda vera v cum barbararum lectione saepe mihi probavi sic ut illius scriptionem praeferre soleam vu gatis editionibus Talmudis, Bereshith Rabb & aliorum vetustissimorum librorum. Ide ait hanc vocem significare *montem*, Com mentator ad Bereshith Rabba, *montem Gari zim*: quod ex duobus illis locis videtur liqu re, & ex aliis libris antiquis, ubi eadem h storia narratur, & pro eo *Neapolin Samaritan rum* נ׳פול׳ן של כות׳ים substituerunt. Und illa vox ducta sit, non puto hactenus quenquan docuisse. Ego conjicio, quum Graeca vocabu la plurima tempore Jonathanis, & Ismaelis fi Josephi, addo & illo, quo is commentarius scri ptus est, permixta essent sermoni Judaeorum non incommode vocem Graece exprimi per πε λέθου ναός, פְּלֶטְנוֹס, id est, *stercoreum delubrum* quod in monte Garizim erat, id est, dica tum cultui idololatrico, ut Judaei credebant. Solent autem falsos Deos stercoreos appellare & *stercora* גלולים *Deut.* 29: 17. 1 *Reg.* 15. 12.

&

plurimis aliis locis. Atque eo magis mihi se
obat haec conjectura, quod Samaritani so-
rent eodem nomine appellare Templum Hie-
folymitanum. Id liquet ex colloquio R. Jo-
thanis & Samaritani; quorum hic, praesta-
t, inquit, te precari in hoc monte Gerizim
nam in illa בית קלקלתא, id est, *aede
rcoris*, innuens Templum Hierosolymita-
um, quo R. Jonathan proficiscebatur. Pla-
sonat hoc idem quod πλεθῦ ναὸς, פלטנוס:
ide mutuo & Judaei & Samaritani, hi Tem-
um Hierosolymitanum, illi Garizimiticum,
edo hoc nomine appellarunt.

IV. Ut & de etymo vocis Garizim ali- §. IV. *Etymon vocis Garizim.*
uid addam, sine dubio radix ejus, ut lo-
uuntur Hebraei, sive vox primitiva est גרז,
uod Lexica transferunt per *Excidere*, *succi-
re*, *abscindere* & hoc sensu legitur *Ps.* 31:23.
inc derivatum גרזן *securis*, quae abscissioni
servit. Apud Arabes eandem haec vox si-
nificationem habet (جرز) & usurpatur
qualibet resectione vel amputatione, uti
borum, tritici, &c. quo sensu Arabs transtu-
אלם *Gen.* 37. 7. (quo solo loco haec ra-
x in V. T. occurrit & quae vulgo trans-
rtur per *ligare*) per جرز גרז, ut sensus
, *eramus metentes, sive resecantes, manipulos.*
, profecto sunt derivata vocis אלם, uti
אלמנה

אלמנה *vidua*, &c. פ׳ אלמוני *Hic ille*, N. I[illegible]
quae melius a notione *resecandi* fluunt, qua[illegible]
ab illa *ligandi*. Quicquid sit, גרז est *abscin[illegible]*
dere, & hinc גריזים notabit *scissores*, q[illegible]
amputandi munere funguntur, *messores* q[illegible]
triticum resecant, vel, si malis vulgatam e[illegible]
positionem *Gen.* 37. 7. sequi, qui manipul[illegible]
tritici *colligant*. Nam גריז in participio P[illegible]
hil nonnunquam agendi aeque ac patiendi n[illegible]
tionem habet, ut docent Grammaticorum f[illegible]
lii. Erit itaque dictus *Mons Messorum* v[illegible]
sectorum, ob summam fertilitatem, a qua h[illegible]
mons commendatur, opposite ad Ebal, q[illegible]
sterilis erat. Montes autem in Palaestina plu[illegible]
rimi, pastui pecorum licet minus apti sint[illegible]
triticum tamen proferunt, & alias frumen[illegible]
species, quae Eruditissimi Maundrelli, I[illegible]
A. M. & membri Collegii Exeterensis obser[illegible]
vatio est, ipsa illorum locorum lustratione i[illegible]
edocti. De etymo montis עיבל *Ebal* & ho[illegible]
monendus es, lector. Hebraeis vocem pri[illegible]
mitivam עבל non esse in usu, sed Arabibus[illegible]
& inter alia significare, *foliis nudare arborem*[illegible]
& derivatum ﺃﻋﺒﻞ איעבל *saxa albicantia*, &[illegible]
montem ipsum *in quo tales lapides inveniuntur*[illegible]
quae suadere videntur vel a sterilitate vel a sa[illegible]
xis montem illum ita fuisse appellatum. Eb[illegible]
enim aridus erat, adhuc tempore R. Benja[illegible]
minis, *sicut saxum & petra*, uti ipse testatu[illegible]

Ga

Garizim autem fontibus, hortis, vineis & olivetis amoenissimis instructus. Sic ut ipsa utriusque montis facies benedictionem & maledictionem in eo peragendam luculenter exprimeret.

V. In inquirendo situ montis Garizim ante omnia examinanda sunt nobis verba Epiphanii; & eo quidem magis, quo majori cum fiducia certam lectori suo sententiam pollicentur. Ita ille *Haer.* VII. Τῷ βουλομένῳ ἀκριβῶς περὶ τοῦ ὄρους Γαριζεὶν ἐρευνᾶσθαι, ἰστέον ὅτι πρὸς τῇ Ἱεριχῷ κεῖνται τὰ δύο ὄρη, τό τε τοῦ Γαριζεὶν, καὶ τὸ τοῦ Γεβὰλ πέραν τοῦ Ἰορδάνου πρὸς τῇ ἀνατολῇ τῆς Ἱεριχῷ, ὡς ἔχει τὸ Δευτερονόμιον, καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἡ βίβλος. *Si quis de monte Garizim explorati quidpiam habere velit, sciendum est ad Jerichuntem duos esse montes Garizim & Gebal ultra Jordanem, ad orientem Hierichuntis, uti in Deuteronomio & libro Josuae filii Naue scriptum est.* Crassum hunc esse errorem multi, nec immerito, ostendere conati sunt; tum, quod mons Garizim prope Sichem collocetur *Jud.* 9. 6. tum, quod ex Josephi, aliorumque veterum, testimoniis, quae nostrorum temporum experientia confirmantur, liquido constet, in portione tribus Ephraim ad Neapolim, quae olim Sichem dicebatur, eum esse quaerendum. Unde autem natus est hic error Epiphanii?

§. V. *Situs montis Garizim. Duplex Gilgal.*

I Et

Et quae occasionem dare potuerunt Doctissi-
mo scriptori hac ratione commentandi? Sci-
licet, legerat Epiphanius in Sacris literis *Deut.*
xi.30. montes Gerizim & Ebal esse מול גלגל
id est, *contra Gilgalam*, uti Vulgatus Inter-
pres, ἐχόμενον τ̃ Γαλγὰλ, *apud Galgal*, ut LXX
vel *versus Gilgal*, *e regione Gilgal*, קבל
גלגלא ut Targumista & alii, & sibi persua-
nullum alium locum Gilgal esse dictum prae-
ter eum, qui Hierichunti & Jordani proxim-
ita appellatus est a Josua, quod Deus circum-
cisione ibi peracta opprobrium Aegypti ab
devolvisset, uti legere est *Jos.* 5. 8. At aliu
erat Gilgal, versus quod mons Gerizim e
situs, quod vel ipsa Mosis verba *Deut.* xi. 3
collata cum ratione temporum ostendunt. Na
Moses loquitur de montibus, & locis, jam si
tempore hoc nomine notis, *Gerizim*, *Eba*
Galgal. Atqui Gilgal prope Jerichuntem po
mortem demum Mosis a Josua id nomen a
cepit *Jos.* 5. 8. Nec est necesse ut fingam
Mosi revelatum hoc nomen fuisse a Deo, hu
loco dandum post ejus obitum. Praeter
Galgal aliquod fuisse distinctum a Galgal
campestribus Hierichuntis, videtur suadere d
stincta recensio מלך גוים לגלגל *Regis Ge*
tium Galgal *Jos.* 12. 23. ubi non potest inte
ligi Gilgal Hierichuntinum, quod probabilit
Regi Jerichuntis paruit; nec urbs fuit, sed ca
P

us : certe debuisset recenseri in initio hujus
riei *Jos.* 12. 9. ubi Regum a Josua devicto-
m catalogus servato ordine temporis, & itine-
instituti incipit ab Regibus *Jerichuntis*, *Ai*,
pergit memorare reges *Hierosolymae*, *He-
on*, *Jarmoth*, *Lachit*, *Eglon*. Quod si a-
ubi idem is ordo in progressu illius seriei non
leatur obsertus, erit vel exigua intercapedo,
situs terrarum attendetur. Quumque Rex
lgal penultimo loco ponatur, & jungatur
gibus *Carmeli*, & *Dorae*, & *Cadesch*, &
sa, locorum satis notorum, patet id Gal-
longe aliud esse, quam Galgal, in cam-
tribus Hierichuntis, quod primum vel sal-
n inter prima loca (nisi hanc enumeratio-
m Josuae maxime confusam & inordina-
n seriem velimus appellare) debuisset re-
nseri. Et si Galgal Hierichuntinum in-
itur *Jos.* 12. 23. quid sibi vult vox addita
ג *Gentium?* מלך גוים לגלגל, *Rex Gen-
m Galgal*. Vel hoc solum ansam suspicandi
dit magnis viris, per haec verba partem quan-
m Galilaeae innui, quae sequentibus etiam
nporibus *Galilaea Gentium* dicta est, Γα-
λαῖα τῶν ἐθνων, & גליל הגוים *Jes.* 9. 1.
er illos praecipue videndus est Cl. Ligtfoo-
in *Centuria Geographica cap.* 88. qui per
גל *Jos.* 12. 23. intelligit Galilaeam, &
nfert versionem Alexandrinam, quae pro

 לגלגל

לגליל loco citato habet Γαλιλαίας, &
ſephum, ſcribentem Demetrium caſtrame
tatum eſſe ἐν Ἀρβήλοις πόλει τῆς Γαλιλαία
cum verbis ſcriptoris libri 1 *Maccab.* IX.
ἐπορεύθησαν ὁδὸν τὴν εἰς Γάλγαλα καὶ παρ
ϐαλον ἐπὶ Μεσαλὼθ τὴν ἐν Ἀρβήλοις. Qu
quid ſit, ſive per גלגל *Joſ.* 12. 23. deb
mus ipſam Galilaeam intelligere, vel part
ejus, vel civitatem; id certum videtur illud G
gal diverſum eſſe a Gilgal prope Jordanem,
vicinum eſſe regioni, in qua Dora, Cade
Tirſa; & regem Gilgalis inter ultimos fuiſ
Joſua devictos. Quare ſi conſideremus locu
ubi Moſes verba pronunciavit relata *Deut.*
30. ſc. cis Jordanem, in campeſtribus Mo
rectiſſime deſcribi montem Gerizim, ל
prope, vel e *regione*, vel *verſus*, quod ma
probo, *Gilgal*, apparebit. Id enim inſpec
mappae Geographicae clariſſime docet.
num addam, quod ad ſententiam illam, q
Gilgal *Joſ.* 12. pro Galilaea habet, illuſtr
dam facit, ſcilicet Samaritanos in Chron
ſuo M.S.to ſive Libro Joſuae, (de quo
alias, Deo volente, fuſius agemus) Gi
illud Hierichuntinum גליל جليل G
appellare *cap.* 16. eodem ſc. nomine, quo G
lilaea paſſim apud Arabes, & Interpret
Novi Teſtamenti, dici ſolet. Quod vid
docere Galilaeae nomen olim idem fuiſſe c
ל

גלגל *Gilgal*, & poſtea mutatum in גליל *alil.* Quae duo Gilgal quum non diſtinxe- Epiphanius, lapſus eſt in errorem, & eundem alios induxit. Euſebius enim *lib.* de locis Hebraicis, Interprete Hie-nymo, ita ſcribit: *Errant igitur Sama-ani qui juxta Neapolin Garizin & E-l montes oſtendere volunt, quum ipſos juxta lgal eſſe Scriptura teſtetur.* At profecto non ant illi, ſed certiſſima proferunt.

VI. Quum itaque probatum dederimus plicem locum Gilgal eſſe dictum, non vi-ur neceſſe ſtatuere cum Gerardo Mercatore ontem Garizim, (quem ipſe fatetur partim minere urbi Sichem, motus auctoritate i *Jud.* 9.) fuiſſe tractum montium, qui a Sichem protendat ad Gilgal illud quod pe Jordanem eſt. Quod ideo tantum xiſſe videtur Vir doctus, ut explicaret il- *Deuteron.* XI: 30. Garazim eſſe מול *pro-* vel *verſus Gilgal*, non aliud Gilgal eſſe us, quam quod in Campis Jerichuntinis eſt. c enim tuetur hanc opinionem ulla aucto-te, quin e contrario certum eſt tale dor-n montium non protendi a Sichemo ad danem, ſed Gerizim eſſe montem unicum aratim, adverſum Hebali & valle intermedia inctum. Quod ſi & Ebal & Garizim tam protenderentur, nullum certum locum

§. VI. *Garizim mons unus non tractus montium.*

 de-

designasset Moses, unde benedictiones m
dictionesque pronunciarentur, sed vagum
lum & indeterminatum, qui aeque ad Jordan
quam in locis mediterraneis Palaestinae c
cipi posset. At disertis adeo verbis circu
scribit hos montes Divinus Scriptor, eos
locat אצל אלוני מורה *prope quercus Mo*
ut dubitari non possit, quin singularis mon
locus vicinus urbi Sichem innuatur, r
אלון מורה est prope Sichem. *Gen.* 12. Q
si a Gilgal Hierichuntino protenderentur
montes per vastissima terrarum spatia usqu
Sichem vel quercus More non videntur m
tes illi describi posse, quasi tantum i
prope quercus Moreh, siti essent, uti M
ses ait: *An non illi montes siti sunt trans J
danem, post viam quae ducit ad occasum*, e
prope quercus Moreh? Quorsum locat i
montes prope quercus Moreh, si non ibi,
prope Gilgal Hierichuntinum, illac ben
ctiones & maledictiones debuerunt recitari,
Mercator putat? Quorsum illa descriptio, q
videtur magis obscurare verum locum perag
darum ceremoniarum quem innuere vult M
ses, quam indicare? Idem hoc mihi vid
ac si dicam: si Roma velis Anconam p
ficisci, transeundus est Mons Apenninus.
non iste mons situs est in regno Neapolit
& propinquus sinui Tarentino? Hoc e
n

nosse nil facit ad situm indicandum montis, quem aliquis Roma Anconam tendens, transire debet. Sic etiam, licet Gerizim ab Gilgal Jerichuntino ad Sichem protenderetur, quia tamen ex hypothesi Mercatoris, cerimoniae a Mose praescriptae & ibi agendae, prope Gilgal Hierichuntinum peragi debebant, non poterant scire, ubi is locus esset ex tali descriptione: n non sunt . . . prope quercum Moreh? unde longissime distabat verus locus peragendarum ceremoniarum juxta viri docti opinionem. Nam unde debuissent Hebraei colligere prope quercum More haec vota & diras recitari debere, (quod vir doctus negat) quia praecipiuntur illa peragenda in montibus, qui, ut noti fiant Hebraeis, dicuntur esse apud quercus Moreh, id est, prope Sichem. Sed huic rei non immorabor diutius, quum falsae illi hypothesi innitatur, unum modo locum in sacris Gilgal esse dictum, & hinc visa sit maxima difficultas Mercatori, eundem montem prope quercus Moreh, & Gilgal, loca maxime dissita collocare, quam amoliri posse non videbatur, si statueret tractum montium intelligi, & os esse extensionis terminos. Verum, quod plerumque fieri solet, dum haec sibi persuadere conatus est Mercator, alia quoque conquisivit hujus sententiae suae firmamenta, uti, quod mox post captam urbem Ai, hae ceri-

 moniae

moniae in monte Gerizim & Ebal fuerin
actae (quod tamen non liquet, nec ex seri
qua res recensentur doceri potest, quia saep
temporum ordo invertitur) quodque lapide
ex Jordane usque ad Ebal deferri non potue
rint, quasi certum sit eosdem illos fuisse qu
Galgalis & qui in Ebal fuere collocati. Qua
sigillatim examinare non constitui, quum Vi
Eruditissimus Andreas Masius id abunde prae
stiterit in Commentario ad Josuam, *cap.* VIII
30.

§. VII. *Urbs Sichem illi monti adjacet.*

VII. Accuratius vero situs montis Gar
zim intelligitur ex eo quod urbs שכם, *Si*
chem, ei vel insita vel adsita fuerit, uti appa
ret, ut *Jud.* 9: 7. Erat autem urbs Sicher
in portione tribus Ephraim *Jos.* 20: 7. Mon
ti ipsi illam insedisse quidam opinati sunt
quod illa urbs frequenter in Sacris literis ap
pelletur *Sichem in monte Ephraim*: verum eg
existimo hoc loquendi modo tantum ind
cari sitam illam fuisse ad montem, vel in il
parte terrae, quae, quod non tot campos habere
ac ora maritima, inde הר אפרים, *mons E*
phraim, dicta est. Et notatum est ab iis, q
iter instituerunt per ea loca, regionem a ma
ri mediterraneo usque ad Sichem, campe
strem, at ulterius versus ortum, montanam
saxosam magis existere: quod observo, ne qu
putet haec contraria esse textui *Deut.* 11: 3
u

ibi Gerizim *in regione regis Cananaei, qui in campestribus habitat*, locatur. Nam & ipsa regio ad occasum montis Gerizim campestris erat, ad ortum paulatim montosior, sic ut ipse mons quasi in confinio regionis montosae & campestris situs fuerit, & sub ditione Regis Cananaei, qui in locis campestribus sedem habebat. Fuit ergo adsita monti, quod & vulgatius & probabilius est, & ita quidem ut inter duos montes Gerizim & Ebal media esset, illo ad austrum, hoc ad septentrionem sito, γαριζὲυ μὲν τοῦ ἐκ δεξιῶν κειμένου, τοῦ δὲ ἐκ λαιῶν γιβάλου προσαγορευομένου apud Josephum *Antiq.* IV. *ult.* & *l.* V. *c* 9. qui montem Garizim imminere urbi Sichem testatur his verbis, historiam Jothanis (*Jud.* 9.) narrans, τὸ ὄρος τὸ Γαρίζειν, ὑπέρκειται δὲ τῆς Σικίμων πόλεως. Idem in fine ejus libri Sichem sitam ad montem Garizim refert & eam Metropolin Samaritanorum eo tempore fuisse; σαμαρεῖται, scribit, μητρόπολιν τότε τὴν Σίκιμα ἔχοντες κειμένην πρὸς τῷ γαριζὶν ὄρει.

VIII. Facile ex iis, quae notavimus, colliget Lector meus, unde Sichem appellata fuerit in Nummis ΜΟΡΘΙΑ, ubi ita legitur ΦΛ. ΝΕΑ. ΜΗΤΡΟΠΟΛ. ΜΟΡΘΙΑ. id est, FLAVIA NOVA (ita enim postea vocata fuit, uti ex Nummis antiquis, quos plurimos recenset Cl. Harduinus in Numm. — §. VIII. *Sichem unde dicatur Morthia & Mamortha.*

Numm. antiq. populor. & urb. illustr. p.
340. *& seqq.* & Cl. Vaillant *in Numm.* C
loniar. p. 150. & *seqq.* & aliunde liquet,
in Chronico Samaritano نابلس *Nabolo*
quod nomen hodieque retinet, & vulgo *N.*
plousa effertur) METROPOLIS MOR
THIA. In Plinio id nomen legitur *M.*
mortha, in Josepho Μαβαρθα. Sed quum
nummi minus obnoxii sint corruptioni quam
codices, illos sequimur, & ΜΟΡΘΙΑ le
gendum arbitramur. Cl. Cellarius, vir docti
simus & amicus noster singularis, in *Co*
lect. histor. Samar. p. 11. illud מרתא siv
ܡܪܬܐ *Dominam* notare conjicit, quod esse
civitas princeps & dominatrix illius regionis
At nos credimus esse illud nomen מורה
Moreh, quod Graeca terminatione addita vi
aliter scribi poterat quam Μόρθια. Nam ה
adspiratio, nequit a Graecis in media voce
collocari, ideoque litera ex Τ & Η compo
sita ejus loco substituitur, velut in voce
ΜΙΘΡΑ, quae a Persis scribitur مهر *Mihr*
ubi ه, ה, eodem modo in Θ mutatum
est. Adde quod ipsi Hebraei pro *He* soleant
Thau uti, quum illa quiescens in medio vo-
cis deberet legi, quod vel tyrones in lingua
Hebraea norunt. Esse autem nomen *Mo-*
reh

reh olim datum urbi Sichem conſtat ex Codice Talmudico *Sota*, ubi R. Eliezer ben Joſe quamvis fateatur Elon Moreh eſſe Sichem, eos male addidiſſe ait vocem שכם *Sichem* fini verſus 30 *Cap.* XI. *Deuteron.* poſt מורה. Quod ſi ipſa urbs Sichem non fuerit Moreh, aut Elon Moreh, certe hae, ſive quercus ſive planities, fuerunt urbi Sichem proximae, quod nemo, opinor, negabit, qui illos textus, in quibus mentio fit horum locorum, examinavit. Ipſi certe Samaritani textui *Deut.* XI. 30 poſt ultimas voces, *juxta Elon Moreh*, addiderunt, ſed ex ſuo ingenio ࠌࠅࠋ ࠔࠊࠌ *prope Sichem.* Si porro aliquis me roget, quid cenſeam de nominibus *Mamortha*, *Mabartha*, quae a Plinio & Joſepho urbi Sichem dantur, modo conſtet vere illos ita ſcripſiſſe, nec irrepſiſſe per errorem librariorum, crederem quoſdam confudiſſe *Moreh*, cum *Mamre.* Uterque locus legitur cum voce *Elon* vel *Elone*, uterque ab Abrahamo inhabitatus, & in terra Iſraelitica ſitus; unde forte unum pro alio acceperunt. Quod ne quis factum miretur, ſciat in verſione Syriaca, ubi textus Hebraeus habet *Moreh* מורה *Gen.* 12: 6. & *Deut.* 11: 30. legi ܡܡܪܐ *Mamre.* Inde, quemadmodum ex *Moreh*, Μοϱθια, ſic geminata prima litera *Mem*, Μαμοϱθα: & μ in β mutato ut in βύϱμηξ, μύϱμηξ &c. Μα-

βαϱ-

βαρθα vel Μαβορθά. Arabica etiam versio a Cl. Waltono inserta Bibliis Polyglottis Anglicanis, pro מורה habet ممري *Mamri*: at altera, quae ab Erpenio est edita, servat Hebraeum מורה موره: Tertia sed inedita versio Arabica (quam juxta versionem LXX interpretum transtulit in linguam Arabicam الحرث ابن سبنان *Harith Ibn Sinân*, uti in exemplari meo legitur) habet hic pro מורה العالية, *excelsa*, Graecos secuta, qui transtulerunt ὑψηλήν, quasi legissent רומה vel מרום. Quarta versio, quae auctorem habet celebrem R. Saadiam Gaon (quam aliqui crediderunt esse eandem cum Arabica versione Polyglottorum Parisiensium, quos in Analectis suis jure confutavit Cl. Hottingerus *p.* 98.) cujus ego solam Genesin manuscriptam possideo, at quae typis Hebraeis dudum edita est, habet مرج ممرا *Planitiem Mamre*. Sic ut Syriaca & duae Arabicae versiones, pro מורה habeant *Mamre*: & scholia vetera, versioni Graecae addi solita similiter Μαμβρῆ. Unde vox Μαμορθα videtur duxisse originem.

§. IX. *Sichem quare vocetur Si-*

IX. Unde autem urbs Sichem dicta fuerit *Sichar*, in Novi Testamenti tabulis, variae

riae sunt conjecturae. Legitur ea vox *Joh.* IV: 5. ἔρχεται ἒν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας, λεγομένην Σιχὰρ, *venit autem* (*Jesus*) *in urbem Samariae quae dicebatur Sichar.* Intelligi autem Sichem patet, quod situs ejus determinetur ibidem, πλησίον τῦ χωρίυ ὃ ἔδωκεν Ἰακὼβ Ἰωσὴφ τῷ υἱῷ ἀυτῦ, *prope praedium quod Jacob dedit Josepho filio suo.* Ego existimo dictam esse urbem illam, quam pro idololatrica habebant, a Judaeis (nam non sine emphasi textus sacer habet λεγομένην, *quae ita appellabatur* tunc temporis & vulgo nota erat) שֶׁכַר *Schecar*, cujus primam literam cum puncto, *Sche*, deflexerunt in Σι, uti in vero nomine שְׁכֶם *Schecem*, Σιχὴμ. Atque ita Σιχὰρ שקר notabit *mendacium*, *falsum*, quod vel de toto cultu Samaritico, qui in illa metropoli vigebat, vel de idolis, quorum cultum objiciebant Judaei Samaritanis potest intelligi. Sunt enim idola, שקר, *mendacium*, אלילים, *nihil.* Elegans est locus, ad quem respexisse Judaeos quum hanc urbem ita appellarent certo mihi persuadeo, (an persuasurus sim lectori meo, nescio) *Habacuc.* II: 18. ubi idolum sculptum appellatur מורה שקר, *Moreh Schaker*, *Doctor mendacii*: versio Graeca habet φαντασίαν ψευδῆ. Latere itaque videtur in voci שֶׁקֶר Σιχὰρ (uti tunc temporis loquebantur, & in Chal-

char Joh. IV: 5.

Chaldaica ejus loci Paraphrasi est) & subintellecta fuit a Judaeis vox addita a Propheta, מורה, *Moreh*, quod ipsum etiam nomen urbi suae Sichem dabant Samaritani, & fatebantur Judaei *Moreh* esse nomen Sichem in *Sota*, de quo in sequentibus agemus. Quum ergo urbem illam Judaei Σιχὰρ appellarunt, *vanitatem*, *mendacium*, falsi cultus eam arguerunt, & tacite voluerunt innuere id respici debere, quod erat, ut loquuntur, על צדו *ad latus ejus*, sc. *Moreh*, & *Moreh* nomen loci adeo ipsis amati revera esse *Moreh Sichar*, *doctorem mendacii*. Similem malignam allusionem ad vocem *Moreh* ex lingua Graeca petitam videor mihi detexisse in verbis *Sapient*: *Jesu Sirach cap*. 50: 28. ubi haec verba. Ὁι καθήμενοι ἐν ὄρει Σαμαρείας, Φυλιστιεὶμ, καὶ ὁ λαὸς μωρὸς ὁ κατοικῶν ἐν Σικίμοις. *Qui insident monti Samariae*, *Philistaei*, *&* *populus stultus*, μωρὸς (NB.) *qui habitat in Sichem*. Nec enim videtur esse ratio, cur illos, qui montem Samariae incolebant, & Philistaeos, minus stultos diceret, quam Sichemitas. Sed alludere voluit ad nomen Moreh, uti ego quidem existimo. Solent ita Judaei nomina & locorum & rerum ipsis odiosarum, aut deflectere in sensum malignum, aut paulum corrumpere, quod Christiani in *Euangelii*, & sanctissimo *Jesu*, Sospitatoris nostri, nomine,

nine, quod ipſis angelis venerandum eſt, at
iis canibus neutiquam, jam olim experti
unt. Et Samaritani viciſſim nunc Hieroſo-
ymam non appellant, בית מקדש, *aedem*
Sanctam, vel بيت المقدس, quod idem
ſt, uti in Chronico ſuo M S. to & Mo-
iammedani vulgo, illam nominant, ſed
nutatis duabus literis בית מכתש, *domum*
lagae, id eſt, everſam, quo ſignum hoc eſſe
Divinae irae innuunt.

X. Inquiramus & de alio nomine urbis
ichem. Si Euſebio credimus, dicta fuit olim
Salem. Ita ille in *lib. de loc. Hebr.* quem La-
ine vertit Hieronymus. Συχὴμ, ἡ καὶ Σίκιμα
καὶ Σαλὴμ, πόλις Ιακὼβ, νῦν ἔρημος. Δείκ-
νυται δὲ νῦν τόπος ἐν προαστείοις Νέας πόλεως.
*Suchem, Sicima, quae & Salem, urbs Jaco-
bi, nunc deſertum. Locus autem oſtenditur in
ſuburbiis Neapolis.* At, quo minus hoc cre-
am, facit, quod ſoli illi hoc ſcribant, quo-
um teſtimonium tanti non eſt, ut eo ſolo
iti liceat, & quod Sichem & Salem mani-
eſto diſtinguantur, ut loca diverſa *Joh.* 3. &
Joh. 4. At ſubodoratus ſum, unde noſtri
ianc ſententiam hauſerint, ſc. ex *Gen.* 33: 18.
ibi haec verba ויבא יעקוב שלם עיר שכם
Et venit Jacob incolumis ad urbem Sichem,
uidam transferunt; *& venit Jacob ad Sa-
lem*,

§. X. *Nam Sichem etiam dicta fuerit Salem.*

lem, urbem Sichem. Sed nulla eſt ratio, c
fingamus שלם, quum ſit vox appellativa,
uſitata, eſſe propriam loci, ideoque eti
Judaeorum Paraphraſes Chaldaicae, & ipſi S
maritani, qui optime id noſſe poterant, ſi n
men proprium urbis ſuae fuiſſet, hoc tran
ferunt per *ſalvus, in pace.* At verſio Gra
ca, quam Patres plerumque ſequebantur, h
bet, καὶ ἦλθε Ἰακὼβ εἰς Σαλὴμ πόλιν Σικίμω
& vulgata Latina, *Tranſivitque in Salem u
bem Sicimorum.* Hinc natus error, quaſi ip
Sichem Salem diceretur. Porro quam be
id, quod de Salem narratur (*Joh.* 3: 23
(nam eam innui ibidem putant ſententi
hujus patroni) convenit noſtrae Sichem
Quia ibi erant aquae multae Johannes i
baptizabat. At urbs Sichem adeo abund
bat aquis, ut mulier debuerit aquam pete
extra urbem ex puteo, quam biberet: nam
da mihi, inquit, *aquam iſtam, ne ſitiam* e
huc veniam hauſtum Joh. 4: 15. Adde, quo
non videatur locus baptiſmo Johannis nob
litatus in medio regionis Samariticae quaeren
dus, ſed in Judaea potius, vel Galilaea.

§ XI. *Num Sichem ſit eadem urbs cum Sebaſte.*

XI. Sunt qui exiſtiment Sichem, qua
Naplouſa hodie audit, eandem eſſe urben
cum Sebaſte, quae mira confuſio eſt. Noller
id excidiſſe calamo Viri Eruditiſſimi, & c
literis Orientalibus optime meriti, D'He
b

belotii, qui in *Bibliotheca Orientali* haec habet pag. 753. *Hyrcan Roy & Pontife des Juifs ruina entierement Samarie sous le regne de Ptolomee, dit Euergetes: mais elle fut rebatie par Herode qui luy donna le nom de Neapolis & Sebaste. C'est celle que les Arabes appellent aujourdhuy Nabolos, & que nous nommons ordinairement Naplouse.* At alia est urbs Samaria, quae a monte Schomron ita dicta est, cui inaedificata est ab Omri, qui montem illum a Schemer emit, 1 *Reg.* 16: 26. & postea Sebaste dicta; hodie Sebastia; alia est Neapolis, sita inter montem Gerizim & Ebal, uti ex Plinio, Josepho, Ptolomaeo, versionibus Bibliorum antiquis, & Nummis plurimis, quorum illi Σεβαστηνων, hi Νέας πολέως praeferunt, demonstrarem, nisi putarem a quovis examinante veterum scriptorum testimonia id posse fieri. Utique certum est Sichem & Samariam urbes olim fuisse distinctas. Illius jam fit mentio *Gen.* 34. 18. haec demum condita est ab Omri. 1 *Reg*, 16. Naplousa & Sebastia hodie sunt etiam urbes distinctae. Id omnia Itineraria & descriptiones chorographicae confirmant. Atqui Sichem est Naplousa, uti patet ex testimonio veterum & Nummis, & Sebastia est Samaria, quod Strabo Josephus, Hieronymus, Procopius, & alii constanter tradunt. Ergo Naplousa vel Neapolis non est eadem cum Samaria. At confusio

mihi videtur nata ex eo, quod utraque & Si chem & Samaria metropoles aliquando Sama riticae regionis, & vicinae sibi fuerint. No tetur itaque error, quem & Stephanus in Ἐθνικοῖς erravisse videtur, e quo ipsius epito mator haec exhibet: Σαμάρεια πόλις Ἰουδαίας ἡ μετονομασθεῖσα Νεάπολις. *Samaria, urbs Ju daeae, postea dicta Neapolis.* Quem plures elapso saeculo secuti sunt.

§. XII. *De altitudine montis Gerizim.*

XII. De altitudine hujus montis scriptum reliquit Josephus *Antiq. lib.* XI. *c.* 8. illum vi cinorum *montium esse altissimum*, ὃ, inquit τῶν ἄλλων ὀρῶν ἐστὶν ὑψηλότατον. Nec enim illud ἄλλων omnes totius universi montes designare videtur. Ceterum hujus montis insignis emi nentia forte fabulae occasionem dedit, non fuisse illum immersum aquis diluvii. Ita nar ratur in *Bereschith Rabba*, *Parascha* 32. §. 16 ad haec verba Sacri Codicis. *Et aquae cre verunt valde super terram*, &c. רבי יונתן סלק למצלייה בירושלים: עבר בהדין פלטאנוס (in margine הר גריזים) וחמתיה חד שמריי אמר ליה להיכן את אזיל אמר ליה למיסק למצלי בירושלים אמר ליה לא טב לך למיצלי בהדין טורא בריכא ולא בההיא ביתא קלקלתא אמר ליה למה הוא בריך אמ' ל' דלא טף במוי דמבולא *Rabbi Jonathan* (Cl. Ligtfootus videtur legisse *Jochanan*, in *Hor. Hebr.* ad *Euang. Joan.* IV.20.)

pro-

rofectus Hierosolymam transiit istum Peltanum
montem Gerizim) quod videns aliquis Sama-
tanorum, quo tendis? ait: precatum, inquit,
Iierosolymas. At alter, melius esset tibi orare
hoc monte benedicto, quam in ista domo ster-
raria. Cur, autem, rogavit hic; mons ille be-
dictus est? quia, respondit alter, non fuit sub-
ersus aquis diluvii. Quod si verum sit hanc
isse opinionem omnium Samaritanorum, non
t quod Judaei haec aegre ferant, inter quos
iam antiquitus fuere, qui putarunt terram
raeliticam plane intactam ab aquis diluvii,
uia illa erat terra Sancta. At plane contra-
um nos doeent verba Mosis *Gen.* 7. 19.

XIII. Columbae imaginem coluisse Sama- §. XIII. *De Columbae imagine, monti Garizim imposita.*
anos, huic monti impositam, Judaei & nunc
olim tradiderunt, quorum testimonia mul-
collegit Eruditissimus Bochartus in Hiero-
ic. ubi de Columbis agit. Verum, uti ego
daeis fidem habendam censeo in omnibus
historiis quas de se narrant, modo nec rei
turae nec certissimis aliarum gentium, quae
bemus testimoniis adversae sint, ita parum
is fido, quum de Samaritanis, gente adeo
visa & inimica loquuntur. Attamen non
to voluisse eos tam grave crimen iis objice-
, quod nullam haberet veri speciem. Un-
disquisitum est a viris doctis, quae res an-
m dare potuerit huic gravi accusationi. Sunt

qui arbitrentur, Samaritanos effigiem colu
bae, tanquam signum Assyriorum, quos
nerabantur, in monte Garizim erexisse,
hinc natam fabulam: vel ipsos Assyrios
signum dominii, id fecisse, uti Romanorum
signum aquila monti Sioni, & majori p
tae templi Hierosolymitanae imposita fuit,
mox detracta. Pati enim voluisse illam colu
bae effigiem Samaritanos, fidem facit eorum
ingenium, quod se facile ad nutum dom
norum suorum componebat, sic ut se frat
Judaeorum dicerent, quum res iis prospe
essent, Sidonios autem & Judaeis inimic
quum reges Syriae praevalerent. Ego tam
nihil inveni in ipso Samaritanorum Chron
de columbae cultu, sed, quod occasionem
disse huic narrationi Judaicae potuit, sc.
barrabam دبار رבא filium primogenitum N
thanaelis, filii Acbonis, Pontificis Maximi,
fregisse avem aeneam (Nota bis alibi in
Chronico columbam, quae literas Josuae
ferebat ad Nebichum, Regem 2. tribuum &
midiae trans Jordanem, & ad Eleazarem P.
simpliciter طير *avem* appellari, sic ut
spicari liceat hic quoque columbam, av
in Palaestina frequentissimam, intell
الطير النحاس *quae monti erat imp*

(a

a Romanis) ut arcerentur Samaritani ab eius adscensu. Ita legitur *cap.* 48. *pag.* 248. Et *cap.* 49. *pag.* 252. illam avem appellant طلسم *Tilsem*, i. e. *Telesma*, & *arcebant eos ab adscensu montis per Telesma, quod in ejus vertice confecerant.* Et multo accuratius, ultimo *Capite* 50. *pag.* 253. illius exemplaris, quod Samaritani ab ipso monte Garizim ad Illustr. Scaligerum miserunt, unde meus Codex descriptus est; ubi haec verba, quae Latine tantum dabo. *Probibuerunt Samaritanos ab adscensu montis, ita ut, qui ascendere auderet, certo certius occidendus esset, feceruntque Romani in vertice montis Telesma, sive avem aeneam, quae juxta cursum solis se converteret. Si quis autem Samaritanus adscenderet, clamabat,* Hebraeus, *unde Romani certiores facti Samaritanum in monte esse accurrentes eum interficiebant. Nec potuerunt ex hac calamitate emergere, nisi quum ortus est Babarraba.* Et quidni verum hoc esse partim potuit, quum non istis solum temporibus, sed & ante & post, consuetudo istius modi Τελέσματα faciendi apud Romanos & alias gentes, praecipue Asiaticas, locum habuerit? Ita Apollonius Tyaneus, qui imperante Domitiano floruit, Byzantii telesma fecit contra ciconias, Antiochiae in Syria adversus scorpios, quos usso scorpio aeneo & sub terra recondito,

 co-

columnaque ſuperpoſita fugaſſe dicitur. N
poſtea defuerunt, quos inter Vir Doctiſſin
Jac. Gaffarellus in libro, cui titulum ded
Curioſitez inouies ſur la ſculpture Taliſmani
des Perſans, quemque retractare poſtea debu
qui miram vim Teleſmatum, & imaginum
certo coeli & aſtrorum ſitu, quorum rad
aëri noſtro communicatos recipiunt, comp
ſitarum agnoſcunt, procul tamen a magi
rum artium uſu ſemoti, quum ſola vi &
fluxu aſtrorum, quem corpora talia conſervar
id fieri arbitrentur. Legere illic eſt, Co
ſtantinopoli erectum in Hippodromo ol
fuiſſe τέλεσμα Serpentis aenei, cujus p
quaedam poſtquam confracta eſſet eo qu
Mohammed II ea urbe potiebatur, ex eo te
pore maximam Serpentum copiam coepiſſe i
feſtare Conſtantinopolin; Emeſſae in ſaxo tur
figuram Scorpii extare, quae urbem a ſco
piis liberet, & ſi qui experimenti faciundi gr
tia apportentur, omnes necet; & multa alia, qu
fidem apud omnes non invenient. Quicqu
ſit, iſtiuſmodi Columbam aeneam pro tele
mate ibi erectam fuiſſe a Romanis ſcribunt S
maritani: quod niſi Romanos auctores dic
rent, poſſet quis ſuſpicari Samaritanos ipſ
teleſma columbae in eo monte poſuiſſe ad f
gandas columbas, quae ſanctiſſimum monte
& Templum foedare poterant: ad quem n
qui

quid impuri accederet, ſepto illum cinxerunt, ut in Nummis antiquis videre eſt. Quumque omnia animalia arcere ſepto poſſent, exceptis avibus, forte per teleſma iſtiuſmodi avis, in Palaeſtina frequentiſſimae, arcere aves conati ſunt.

XIV. Faciem convertunt ad montem Garizim Samaritani, dum precantur, uti Judaei ad Templum Hieroſolymitanum, Mohammedani ad Cabam Meccanam facere ſolebant. Ita ſcribit Epiphanius *Haer.* 9. Εἰδωλολατροῦσιν οὖν ἀγνοοῦντες ἐκ τοῦ πανταχόθεν περιέχειν, πρὸς τὸ ὄρος ἐν τῷ αὐτοὺς εὔχεσθαι, δῆθεν ὅτι ἡγίασαι. *Inſcii ergo ſimulacra (ſub monte Garizim abſcondita) venerantur, quum, ubicunque ſunt, inter precandum faciem illi ſancto obvertunt.* Ipſi quoque in literis ad Scaligerum datis id fatentur. Quod autem addit Epiphanius, de idolis ſub illo monte abſconditis videtur ex hiſtoriis Samaritanis perperam intellectis petitum. Quandoquidem autem in Capite 40 Chronici Samaritani latere originem hujus fabulae arbitror lubet paulo altius in iſtam rem inquirere, & fontem commenti indagare. Mentio fit illic Pontificis cujuſdam, nomine عزي *Ozi*, & *cap.* 42. traditur ſub ejus Pontificatu, 360 annis poſt ingreſſum Iſraelitarum in Palaeſtinam (in

§. XIV. *De idolis ſub monte Garizim abſconditis.*

Chronico Abulfetachi habetur, 260 annis
vasa sacra jussu & indicio Dei abscondita fuis
in spelunca montis Garizim, quae deinc
cum repetere vellet, invenire non potuerun
Quae historia pluribus verbis ibi narratur. Di
quiremus ergo, quis Ozi iste fuerit, & a
in aliis quoque scriptis vestigia quaedam hu
jus absconsionis vasorum sacrorum indagai
possimus. Primum quod attinet, Cl. quider
Hottingerus in *Enneade Differt. pag.* 30. ita scr
bit. *Alius* (sacerdotis) *quem ultimum tem*
pore pacato fuisse tradit, *mentio fit*, *nomin*
عزي, Ezram *velit*, *an* Eli, *nescio*. Quod E
ram hic innui putet Hottingerus, sola fac
vocum عزي & عزير affinitas, qua
rum ultimâ *Ozair* in Alcorano *Surat.* IX: 30
Ezra notari creditur. Sed nomina haec sin
dubio diversa sunt & scriptione & pronuntia
tione, nec sunt temere confundenda, n
Ezra Pontifex Maximus fuit, uti hic Ozi fuit
traditur, nec etiam Ezrae historia ante illam Sa
muelis, quae capite sequenti demum in ho
Chronico narratur, narrari potest. Adde
quod Ezrae mentionem non soleant facer
Samaritani, sine addita nota maledictionis
uti ex literis eorum ad Ill. Scaligerum dati
videre est. Verum non de Ezra tantum se
de *Eli* cogitat Cl. Hottingerus. At nec il
lu

lud congruum videtur. Aliud enim eſt Ozi, aliud Eli, & Pontificis quidem Eli mentio fit in hoc Chronico *Cap.* 44. poſt traditam hiſtoriam τȣ̃ Ozi, adeoque unus cum altero confundi non poteſt. Ego vero illum intelligi puto per عزي *Ozi*, qui Ὄζις Joſepho, Ὀζεὶ Euſebio *in Chronico*, Ὀζὶ Interpretibus Graecis V. T., & עזי *Ozi* Hebraeis dicitur, quique Pontifex Maximus fuit, quintus ab Aharone, de quo vide 1 *Chronic.* 6:6. Nam utrumque nomen عزي Ozi & עזי idem eſt, & uterque Pontificatu functus eſſe traditur, & ratio temporum convenit. Τȣ̃ Ozi enim hiſtoria ante illam τȣ̃ Eli narratur proxime, illius *cap.* 42. hujus *cap.* 43. Et עזי ſive Ozias aut Ozis ille, cujus Sacrae literae & Joſephus meminerunt, ſucceſſorem Eli habuit in Pontificatu. R. Abraham Zacuthus in Eruditiſſimo opere, *Juchaſin*, ita ſcribit בזמן שמשון מת עזי בן בוקי מזרע אלעזר ונתחלפה הכהונה לזרע איתמר ועלי היה ראשון *Tempore Samſonis* (nota συγχρονισμὸν, & in Chronici noſtri eodem capite *Samſonis* & hujus عزي *Ozi* mentionem fieri) *diem obiit Ozias fil. Bokiae ex poſteris Eleazaris. Tunc tranſlatus eſt Pontificatus ad Ithamaridas, quos inter primus fuit Eli.* Non

aliam seriem observat Josephus *l.* 5. *antiq.* *ult.* 'Οζὶς, inquit, post Boki Pontificatu adeptus est, μεθ' ὃν Ηλὶς ἔσχε τὴν ἱερωσύνη *post quem Eli functus est summo sacerdot:* Meminit hujus Oziae auctor Chronici Ale andrini, meminerunt alii. Et ni vehemen ter fallimur idem hic est, qui ab Epiphan *haer.* 55. 'Αζίας (legendum itaque 'Οζίας pater τῦ ζαρῆ, avus τῦ Μωρία, appellatur. F lius enim Oziae Seraia & nepos Merai *Chron.* 6: 6. memorantur. Ex his satis l quere arbitror quis pro nostro Ozi عزى haberi debeat. Ad secundum progredior abscon sionem vasorum sacrorum in spelunc montis Gerizim, ab ipso, jussu Dei per actam, si Samaritanis credimus. Fateor d illo nihil simile in sacris aut profanis scri ptoribus lectum memoriae meae succurrere at insignis est in Josepho locus, qui ad rem praesentem mire facit, si a vulgari lectio ne parumper recedamus & pro *Mose Ozin* legamus. Quae emendatio mihi tantum non necessaria videtur, eo quod Josephus nec ex sua nec ex Samaritanorum opinione ea Mos adscribere potuerit, quae adscribit, si vulga ta lectio retineatur. Judica ipse, Lector En verba Scriptoris *Antiq. lib.* XVIII. *cap.* 5 'Ουκ ἀπήλλακτο δὲ θορύβυ καὶ τὸ Σαμαρέων ἔθ νος· συνερέθιζε γὰρ αὐτοὺς ἀνὴρ ἐν ὀλίγῳ τὸ ψεῦ

δο

δος τιθέμενος καὶ ἐφ' ἡδονῇ τοῦ πλήθους τεχνάζων τὰ πάντα κελεύων ἐπὶ τὸ Γαριζεὶν ὄρος αὐτῷ συνελθεῖν, ὃ ἁγνότατόν τε αὐτοῖς ὀρῶν ὑπείληπται, ἰσχυρίζετό τε παραγινομένοις δείξειν τὰ ἱερὰ σκεύη τῇ δὲ κατορωρυγμένα, Μωυσέως τῇ δὲ αὐτῶν ποιησαμένου κατάθεσιν. *Interea ne Samaritani quidem tumultu caruerunt. Concitavit enim eos impostor quidam, mendacium pro nihilo ducens & omnia comminiscens ad plebis gratiam, jubens ut convenirent in montem Garizim apud eam gentem Sanctissimum; affirmans se illic eis ostensurum sacra vasa recondita, quae ibi Moses* (lego Ozis) *deposuerit.* Quid tibi videtur Lector? nonne ad amussim haec conveniunt cum traditione Samaritanorum in hoc Chronico, si *Ozim* legamus? Certe vasa sacra refossa fuisse sub monte Garizim, & ita ut inveniri non potuerint, quod tamen se praestiturum hic Impostor gloriabatur, heic traditur: quae ipsissima sunt, quae in *Cap.* 42 hujus Chronici narrantur. At si *Mosen* legamus, ut vulgo fieri solet, nullus plane sensus ex hoc loco erui potest. Quid enim? Num Moses, qui Jordanem non transiit, potest dici vasa sacra sub monte Garizim abscondisse? Certe id Josephus scribere ex sua sententia non potuit. Nec etiam ex opinione Samaritanorum, qui ex Pentateucho satis edocti sunt Mosen cis Jordanem

diem

diem suum obiisse, & in hoc ipso Chronic
cap. 6. id confirmant. At, dicet aliquis, Jo
sephus narrat Impostorem illum hoc plebi per
suasisse, quamvis contra rei fidem: verum quo
non plebeji tantum sed & alii decepti fuerint
ex ipsa Josephi narratione manifestum est; E
quis tam impudenter mendax, & rem affir-
mans, cujus contrarium omnes, etiam ple-
beji, vel ex lectione Sacri Codicis vel auditio-
ne nosse poterant & debebant, tantum homi-
num numerum in haeresin suam congregasset
nisi stipites illos omnes fuisse credamus. S
autem pro Mose Ozin legamus, nihil est
quod traditionibus Samaritanorum repugnat
& plana sunt omnia. Ceterum quae aucto
nostri Chronici Oziae tribuit, Scriptor *lib.* 2
Maccab. cap. 2. 4. *&* *seqq.* Jeremiae adscribit
Merentur singula conferri, quare, quae in
Libro 2. Maccabaeorum leguntur, heic exhi-
bemus. Ἦν δὲ ἐν τῇ γραφῇ ὡς τὴν σκηνὴν καὶ
τὴν κιβωτὸν ἐκέλευσεν ὁ προφήτης χρηματισμοῦ
γενηθέντος αὐτῷ συνακολουθεῖν. Ὡς δὲ ἐξῆλ-
θεν εἰς τὸ ὄρος οὗ ὁ Μωϋσῆς ἀναβὰς ἐθεάσατο
τὴν τοῦ θεοῦ κληρονομίαν. Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἱερεμίας
εὗρεν οἶκον ἀντρώδη καὶ τὴν σκηνὴν ἐκεῖ· καὶ τὴν
θύραν ἐνέφραξε. Καὶ προσελθόντες τινὲς τῶν συ-
νακολουθούντων ὥστε ἐπισημήνασθαι τὴν ὁδὸν καὶ
οὐκ ἐδυνήθησαν εὑρεῖν. Ὡς δὲ Ἱερεμίας ἔγνω μεμ-
ψάμενος αὐτοῖς εἶπεν. Ὅτι καὶ ἄγνωστος ὁ τό-
πος

πο ἔσαι ἕως ἂν συναγάγῃ ὁ θεὸς ἐπὶ συναγωγὴν τȣ̃ λαȣ̃ καὶ ἵλεως γένηται. *Erat in eodem ſcripto juſſiſſe Prophetam* (Jeremiam) *accepto Dei reſponſo tabernaculum & arcam ſecum proficiſci. Quum vero ad illum montem perveniſſet, de quo Moſes, quum eum adſcendiſſet, conſpexerat haereditatem Dei, progreſſum eſſe Jeremiam & inveniſſe domum cavernoſam & illi intuliſſe tabernaculum, arcam & altare ſuffitus, & dein oſtium obſtruxiſſe: alios autem advenientes ex numero comitum ſuorum, ut notarent viam, eam non potuiſſe invenire: at Jeremiam hac re cognita iis iratum dixiſſe, Ignotum fore locum illum uſque ad id tempus quo congregaturus Deus congregationem populi & miſericors eſſet futurus.* Quis non videt paucis mutatis rem eandem narrari? Subſtitue pro Jeremia Ozin, pro monte Nebo; Garizim, cetera convenient. Hebraei Scriptores de occultatione vaſorum ſacrorum ita fere ſentiunt, Joſiam Regem, edoctum ex praedictionibus Huldae, mulieris divinae, inſtare Templi Salomonici deſtructionem, ne res ſanctae Templo contentae praedae & ludibrio profanarum gentium cederent, abſcondiſſe arcam foederis, urnam mannae, virgam Aaronis & oleum unctioni deſtinatum, in ſpelunca ſubterranea, quam ſub adyto fieri curaverat in hunc uſum Rex Salomo. Hoc illi colligunt

ex

ex verbis Josiae 2 *Chron.* 35. 3. *Ponite illa in ista domo, quam aedificavit Salomo, filius Davidis, Rex Israelis.* Qui plenius hanc Judaeorum sententiam nosse cupit *Gem. Joma cap.* 5. & Interpretes Hebraeos ad locum modo citatum consulat. Pontificiorum nonnulli ea vasa, quibus Templum Salomonicum superbiebat latere hodie sub altari quodam Ecclesiae Lateranensis, quae Romae est, populo persuadent, ac a Tito, urbe eversa, Romam delata esse fabulantur, quum tamen illa Templo secundo non fuisse illata satis demonstrari possit, adeoque nec a Tito inde erui potuerint. Traditiones tamen illorum legat, qui vult, apud Cl. Hottingerum *Histor. Eccles. Tom.* VII. *pag.* 257. Sed eruditiores inter illos & literis humanioribus imbuti eam fabulam exploserunt. Vir in monumentis Judaeorum versatissimus, Julius Bartoloccius *in Biblioth. Rabbin. Tom.* 4. *pag.* 156. Arcam illam, quam in Sacrario Lateranensi fideles venerantur, fatetur non esse arcam Veteris Testamenti, sed quoddam venerandum monumentum, quod antiquitas sacravit, & forte partem altaris lignei ad arcae similitudinem concavi, super quo, cum prisci summi Pontifices propter persecutiones certo loco consistere non possent, sive in cryptis, sive in coemeteriis sive in aedibus piorum, antequam pax Ecclesiae per Constan-

antinum Imperatorem reddita fuisset, sacra
ciebant, ut pia traditio habet. Ita sentit
criptor Eruditissimus, & Marlianum reprehen-
it, qui arcam foederis insculptam putat ar-
ui triumphali Titi, qui Romae adhuc visitur.

XV. Concludam hanc dissertationem fra-
mento antiquissimi Scriptoris Theodoti in
ro de Judaeis, quod nobis Eusebius in *lib.*
praepar. Euang. IX. 22. conservavit, quo
um montium, Garizim, Ebal, & urbis Sichem
escribit.

§. XV. *Fragmentum Theodoti de monte Garizim.*

Ἡ δ' ἄρ' ἔην ἀγαθή τε καὶ αἰγινόμος καὶ ὑ-
δρηλή,
Οὐδὲ μὲν ἔσκεν ὁδὸς δολιχὴ πόλιν εἰσαφι-
κέσθαι
Ἄγρόθεν. Οὐδέ ποτε δρία λαχνήεντα πονεῦσιν.
Ἐξ αὐτῆς δὲ μάλ' ἄγχι δύ' οὔρεα φαίνετ'
ἐρυμνὰ
Ποίης τε πλήθοντα καὶ ὕλης. Τῶν δὲ μεσηγὺ
Ἀτραπιτὸς τέτμητ' ἀραιὴ αὐλῶπις. Ἐν δ' ἑ-
τέρωθι
Ἡ δ' ἱερὴ Σικίμων καταφαίνεται, ἱερὸν ἄστυ,
Νέρθεν ὑπὸ ῥίζῃ δεδμημένον. Ἀμφὶ δὲ τεῖ-
χος
Λίσσον ὑπώρειαν, ὑπὸ δ' ἔδραμεν αἰπόθεν
ἕρκος.

uae F. Vigerus ita transtulit:

Quippe haec terra ferax, tenerisque aptissi-
ma capris,

Irri-

Irriguique ſoli : brevis unde excurſus in
bem.
At nulli feſſos molli lanugine ſaltus
Hic recreant. Tecti juncto prope vert
montes
Hinc gemini excipiunt, herbaſque nemuſ
miniſtrant.
Quos inter raro anguſtus diſcrimine callis
Rumpit iter. Parte adverſa ſe tollit in aura
Urbs ingens Sicimum, radicem exſtructa
imam:
Qua circum laevi conſurgunt moenia ſaxo
Atque infra ſupraque urbem munimine c
gunt.

In quibus id mirum, utrumque montem t Ebal quam Garizim ab eo deſcribi ut fer lem, quum alii Ebal ſterilem appellent, hodieque eſt. Obſerva quoque Sicima ad dicem montis collocari & medio inter trumque ſitu, quod & αὐτοψίας viatorum f mat. Sed & hoc ſilentio praeterire non p ſum, quum deſcriptionem hanc lego & v ſionem confero, illam mihi minus placui verſu tertio.

At nulli feſſos molli lanugine ſaltus
Hic recreant.

Nam quomodo dicere poſſet Theodotus

nul

nullos esse arborum saltus, quum mox ὕλης meminerit, & ipse Interpres canat:

> —— *tecti juncto prope vertice montes*
> *Hinc gemini excipiunt, herbasque nemusque*
> *ministrant.*

Et ipsa sacra Scriptura vel in ipso loco, vel vicino אלן & אלה memoret, per quas voces plerique Interpretes quercum aut arboris speciem intelligunt? Quid? quod Theodotus, ut unusquisque facile videt, hic sit in commendanda regione Sichemitica a situ & fertilitate, ubi non conveniret dicere, ibi nullas arbores esse, quae fessos umbra sua levarent. Id enim ad vituperium non laudem loci facit. Hic autem scopus ejus non est deprimere regionem Sichemiticam, sed dignis laudibus extollere. Ego itaque hos duos versus (non collocato puncto post ἄγροθεν, uti vulgo fit) ita conjungendos judico:

> Οὐ δὲ μὴν ἔσκεν ὁδὸς δολιχὴ πόλιν εἰσαφικέσθαι
> Ἄγροθεν, οὐδὲ ποτὶ δρία λαχνήεντα πονεῦσιν.

Ut sensus sit non longam esse viam ut aliquis ex pascuis vel urbem intret vel nemus: utrumque prope esse, quod ad regionis hujus commendationem facit, & elegantiam repetitae particulae οὐδὲ docet. Pro πότε, le-

gendum videtur ποτὶ, qua particula eodem se-
su utitur Homerus *Odyss.* ξ.

Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἱκόμεσθα ποτὶ πτόλιν, αἰ-
δὲ τεῖχος.

Quando vero ivimus ad urbem & altu-
murum.

Ceterum de Templo, quod in hoc mon-
exstructum fuit, nunc nil dicemus, qu-
id peculiarem Dissertationem postulet.

IV. DI

IV.

DISSERTATIO

DE

OPHIR.

I V.

DISSERTATIO

D E

O P H I R.

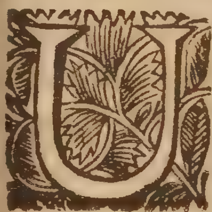

T aliquid certi ſtatuatur de ſitu regionis Ophir, exiſtimo obſervanda eſſe indicia vel κριτήρια quaedam, e quibus agnoſci poſſit; vel con- iitiones aliquot, quae neceſſario ad eam de- egendam requiruntur, & quas tum Sacer Codex tum ipſa ratio nobis proponunt. Hy- othefes & ſententias, quae iis non ſatisfaciunt, vero abire, quae contra ſe habet, veram ut verae proximam eſſe, judico. Sunt autem aec requiſita, quae ſequuntur. 1. Terra Ophir debet eſſe talis regio, quae abundat opia auri, argenti, eboris, ſimiarum & pa- onum, vel pſittacorum. Ita legitur 2 *Chron.* : 21. *Semel ternis annis veniebant naves* §. I. *Primum κριτήριον terrae Ophir.*

Tarsis afferentes aurum, argentum, ebur,
mias & pavones. Quod conferri debet cu
1 *Reg.* 9: 27. ubi diserte eadem profectio cl
sis, & quidem ad terram Ophir, narratur: n
de eo dissentiunt, quod sciam, ulli interpr
tes, licet, ubi Ophir terra suo nomine m
moratur in sacris literis, tantum auri fiat me
tio, quod hoc praecipuum fuerit. Ubi er
aurum, argentum & alia illa non inveniu
tur, non potest illa pro terra Ophir habe
Nec sufficit, ut aliqua regio pro Ophir habe
tur, quod ibi auri quidpiam, vel argenti, i
veniatur, vel simiae nonnullae aliquando i
visae sint: sed debet doceri, ibi maxima qua
titate omnia illa fuisse sic ut operae pretiu
fuerit, iter eo instituere. Huic requisi
non satisfaciunt Ortelius & illi qui Zophala
Africae regionem habent pro Ophir, u
pavones & psittaci non inveniuntur, uti n
in multis aliis locis, quae pro Ophir ab al
habentur. Patria enim pavonum & psittac
rum India est, uti postea fusius a nobis doc
bitur. Nec argentum ibi tanta copia e
ut inde peti meruerit.

§. II. *Secundum.* II. Altera conditio haec est. Terra O
phir debet in tali regione collocari, ad qua
facilior, tutior & brevior via est ex po
Sinus Arabici quam maris mediterranei. Q
enim classis Ophiritica solvit ex Ezion ge
q

qui portus eſt Sinus Arabici, credibile eſt inde Ophir potuiſſe tutiori & breviori itinere adiri quam ex portu maris mediterranei. Nam ii ex Japho, aut alio portu, quem ad mare mediterraneum habebat Salomon, brevius & tutius Ophir adiri potuiſſet, ſine dubio pro ea, qua ceteris mortalibus praeſtabat, ſapientia, claſſem ſuam via breviſſima miſiſſet. Sapiens enim nihil fruſtra facit, & quod per pauciora fieri poteſt, per plura fieri non oportet. Peccant in hanc conditionem, ipſamque adeo celebratam Salomonis ſapientiam, qui Ophir in Hiſpaniola, aliiſve inſulis Americanis collocant. Ad illas enim recta via fuiſſet & tutiſſima, addo & notiſſima Phoenicum navigationibus, per mare mediterraneum ad fretum uſque Gaditanum, & inde porro verſus Hiſpaniolam, non ex Sinu Arabico, ex quo ſolventes circumvehi univerſam Africam debuiſſent, & ſe infinitis pelagi periculis exponere abſque ulla neceſſitate. Quod uti concipi non poteſt voluiſſe Salomonem, ita quoque omnes illas hypotheſes rejicio, quae in Americanis tractibus Ophir quaerendam cenſent. Impingunt etiam vehementer in hoc requiſitum illi, qui Africae regionem aut urbem quandam ad mare mediterraneum pro Ophir habent, uti Carthaginem; nam quis ſana mente praeditus, quum ex Japho ſolvere

 poſſet,

possset,e Sinu Arabico classem mitteret Carthag[...]
nem? Sed hic error natus est, ut jam alii ante no[...]
viderunt, quia אניות תרשיש *naves Tarsis* di[...]
cuntur missae in Ophir, & Tarsis apud nonnullo[...]
e veteribus eadem cum Carthagine censebatur.

§. III. *Tertium.* III. Tertio, Ophir talis esse regio de[...]
buit, ad quam classis tuto pervenire poterat[...]
adeoque propter rei nauticae peritiam, quan[...]
illo tempore habebant exiguam, si cum no[...]
stra aetate comparetur, non est in regione n[...]
mis dissita, & quae non nisi cum maximo v[...]
tae discrimine peti poterat, collocanda. I[...]
enim probe notandum est, interdiu Solis[...]
noctu Stellarum, observatione navigationes su[...]
instituisse veteres: magnetis usum, quo sep[...]
tentrionalem plagam indicat, ignotum fuisse[...]
ipsos Graecos & Romanos diutissime post ae[...]
vum Salomonis litora fere legere consuevis[...]
hyeme ipsis mare claudi solitum; ultra colum[...]
nas Herculis mare ἄβατον & invium credidisse[...]
& similia, quae satis ostendunt non debe[...]
Ophir in America quaeri, quae vastissim[...]
pelago & periculossimo ab reliquo orbe s[...]
juncta est, & in illa quasi peritiae nauticae in[...]
fantia classe adiri vix poterat. Adde quo[...]
tota America ignota tunc fuerit; saltem d[...]
monstrari non possit, notam fuisse. Ide[...]
judicandum censeo de opinione illorum, q[...]
Ophir in Sumatra, insula longissime dissit[...]

qua[...]

quaerunt. Vix enim mihi persuadeo, classem illis temporibus eo vehi tuto potuisse; & quidem statis vicibus, singulo triennio, maxime quum illa insula sub vehementissimo aestu Zonae perustae sita sit, *quae interjecta utrique hominum generi commercium ad se denegabat commeandi*, ut ex opinione communi Macrobius in *Somn. Sc. c.* 5. loquitur. Satisfaciunt magis huic requisito, qui Ophir in Africae regione quadam aut Persia locant, ad quos tractus litora legendo pervenire poterant. Sed & horum opiniones quo minus probari queant, aliis laborant difficultatibus.

IV. Quarto. Ophir non debet in regione nimis vicina terrae Israeliticae collocari, sed in eo locorum intervallo, ut triennium circiter requireretur ad iter eo instituendum, mercaturam exercendam, & redeundum; quae omnia non sunt censenda juxta rationem nostrorum temporum, sed aevi Salomonaei. Hodie enim nulla in toto orbe regio est, quam non biennii aut minori temporis spatio classis potest invisere. Sed, ut jam monui, non erat tunc ea rei nauticae peritia nec illa navigandi subsidia, quae nunc ad manum sunt. Ad hoc non attenderunt illi, qui Ophir volunt esse Sapharam, ad Sinum Arabicum, quod iter non requirit triennii spatium. Dicent quidem nonnulli, in textu sacro non dici, integrum triennium impen- §. IV. *Quartum.*

diſſe claſſem Ophiriticam navigationi, ſe
tantum, quod ſingulo triennio iverit: verum
exſtimo, ſi minori temporis ſpatio potuiſſet il-
lud iter peragi, & Hiramum & Salomonem
non exſpectaturos fuiſſe donec elapſum eſſe
triennium, ut aurum & alia ex Ophir acqui-
rerent, & gloriam regni ſui, addo & Tem-
pli & Sacrorum, quibus id aurum magna ex
parte deſtinabatur, nova continuo acceſſione
augerent.

§. V. Quaerendus etiam locus, cujus nomen ad Ophir accedat.

V. Quatuor hiſce conditionibus, quas mi-
hi in indaganda regione Ophir propoſueram
hoc addidi. Si veſtigium aliquod nominis O-
phir deprehendi poſſet in aliquo tractu, cui
quatuor modo indicatae conditiones conveni-
rent, id magnum pondus allaturum eſſe ad
confirmationem illius ſententiae. Quare illo-
rum virorum ſtudium in eo laudavi, qui non
contenti fuerant aliquam regionem auro ar-
gentoque abundantem Ophir dicere, ſed apud
veteres Graecos, quorum monumenta Geo-
graphica ad manus noſtras pervenerunt, aut
recentiores (quamvis veteres praeſtent) ur-
bem, regionemve ejuſdem fere nominis quae-
ſiverunt, uti, qui Ophir crediderunt eſſe *A-
pharam* vel *Sapharam*, Arabiae, aut *Peru* in
America, &c. quamvis hoc ſolum non ſuffi-
ciat, uti jam monuimus.

VI.

§. VI. *Ophir est regio circa Ouparam in India, quae &* Suphara *dicitur, uti & Ophir, Sophira.*

VI. Videamus porro, quae illa regio ſit, quae ſatisfaciat hiſce requiſitis, quaeque pro *Ophir* haberi poſſit. Videtur mihi illa in India Orientali quaerenda, quod & multi Viri Eruditi cenſuerunt: non tamen puto univerſam Indiam cum ſuis inſulis nomine Ophir contineri, eo quod Copti Indiam ⲤⲞⲪⲒⲢ appellent (quod nomen, uti multa alia, Copti non ex veteri lingua Aegyptiaca, ſed ex uſu recentiorum, ipſorumque Interpretum Alexandrinorum videntur retinuiſſe, & Indiae dediſſe) aut Cherſoneſum Malaicam, quam auream multi dixere, ſed illam regionem, quae circa urbem *Oupara* vel Σουπάρα, Sophara, eſt, quamque Sopharenen appellare poſſumus. Eſt ea urbs ſatis nota ex Ptolomaeo, Ammiano Marcellino, Arriano *in periplo*, & ſita in Cherſoneſo Indiae intra Gangem, & litore ejus occidentali fere circa *gr. long.* $112\frac{1}{2}$ *latit.* $15\frac{1}{2}$ & illum locum, ubi nunc celebre emporium *Goa*. Aliquando ſcribitur (quod jam notavit Cl. Salmaſius in *Exerc. Plin p.* 786.) Ὄυππαρα, aliquando, Σούππαρα, Suphara: quidam etiam Σουφάρα ſcribunt, & hanc eſſe volunt, a qua Epiſcopus Σουφαρηνῶν Photio dicatur ſic ut Σ promiſcue adſit, vel abſit, quod in Ἀφὰρ, Σαφὰρ, *Sagaris*, *Agaris*, aliiſque nominibus propriis, fieri ſolet. Quemadmodum & ipſa vox Biblica *Ophir*, Σωφεὶρ ſcribitur a Joſepho & Origene.

Ita-

Ita & versio Graeca pro Ophir *Job.* 22. 24. habet Σωφεὶρ, ubi alii Σωφίρ. Sic 1 *Reg.* 9. 28. εἰς Σωφειρά. Ubi Hebraeus habet אופיר *Ophir.* Et 1 *Reg.* 10. 11. ἐκ Σοφείρ. 1 *Chron.* 29. 4. ἐκ Σουφείρ. 2 *Chron.* 8. 18. Σωφιρά. 2 *Chron.* 9. 10. Σουφίρ. Inde & Hesychius Σουφεὶρ scribit. Σουφεὶρ, χώρα ἐν ᾗ οἱ πολύτιμοι λίθοι καὶ ὁ χρυσὸς ἐν Ἰνδίᾳ. *Soupheir, regio, in qua pretiosi lapides, & aurum in India.*

§. VII. *Josephi verba de Ophir.* VII. Notandum est quod de Ophir vel Σωφεὶρ, uti ille scribit, Josephus habet, illam suo tempore dictam χρυσικὴν γῆν, *terram auream*: quae sententia, cum nostra facile potest conciliari, quia inter veteres aliqui eam regionem, in qua Oupara sita fuit, vel vicinam, χρυσικὴν γῆν appellarunt. Notandum & hoc est, quod χρυσῆ χώρα, sive χρυσικὴ γῆ, distinguantur apud Ptolomaeum, Plinium, & alios ab χρυσικῇ νήσῳ sive *aurea Chersoneso,* vel insula aurea: quamvis multi recentiores eandem faciant auream regionem, & auream Chersonesum. Josephi vestigia premit Procopius *in Schol. ad lib.* III. *Reg. cap.* IX. Σώφορα (ita ille legit אופיר *Ophir*) χώρα τίς ἐστι τῆς Ἰνδίας, ἣν οἱ Γεωγράφοι χρυσῆν ὀνομάζουσιν. *Sophora, regio quaedam Indiae est, quam Geographi Chrysen, sive auream appellant.* Licet vero fatear variare Geographos

in

in ſitu Chryſes ſive regionis aureae, id tamen deprehendo, plerumque illam diſtingui a νήσῳ ſive χερσονήσῳ aurea, & Chryſen nobis propiorem ſtatui, auream Cherſoneſum remotiorem. Hinc Plinius & Solinus extra Indi oſtia collocant Chryſen, loco ſatis vicino noſtrae *Oupparae*. Mela autem *lib.* III. *c.* 7. ita deſcribit Chryſen & Argyren, ut noſtra Οὐππάρα non longe ab eis diſtet. *Ad Tamum* (promontorium, τάμαλα Ptolomaei, uti Voſſio ad Melam & Salmaſio in *Exerc. Plin. pag.* 701. placet) *inſula eſt Chryſe, ad Gangem Argyre.* Inſulas cum peninſulis ſaepe confuderunt veteres. Et Auctor peripli rubri maris Chryſen facit ἤπειρον, continentem, non inſulam, diſtinguitque ab aurea Cherſoneſo & circa Gangem locat. Quae omnia ſuadere videntur Chryſen & Argyren regiones in India fuiſſe, quarum ſitus accurate e Veteribus ſciri non poteſt, quia hic magis vicinas nobis, ille a nobis remotiores facit. Et hinc, quum Joſephus, Procopius, & alii ſcribunt Ophir Salomonis eam eſſe quae illorum tempore dicebatur χρυσῆ, *aurea regio*, ſi cum Mela ſenſerunt, in India intra Gangem, & quidem circa Cherſoneſi litus orientale illam quaeri voluerunt, ſi cum Plinio, Ophir non longe abfuiſſe ab oſtiis Indi voluerunt innuere. Quicquid ſit, non puto male Ophir, emporium,
vel

vel regionem, mercatura adeo celebrem tempore Salomonaeo, ibi collocari, ubi hodieque clarissimum fere totius Orientis emporium est, Goa, quo omne quod India, Persia, Sina, & vicinae regiones pretiosi & rari habent maxima copia defertur, & inde in reliquas Asiae & Africae, nunc quoque Europae, partes transvehitur. Maxime cum vetus nomen Ὄυππαρα & Συππάρα cum Ὠφιρά, Σουφιρά, Σωφορά, quae nomina אופיר Ophir sunt, ita conveniat, ut vix major convenientia desiderari queat.

§. VIII. *Ophir non una urbs sed regio.*

VIII. Quod quidem non ita velim accipi, ac si crederem solam istam urbem Ὄυππαραν olim *Ophir* dictam, & eo tantum appulisse classem Salomonis; sed oram illam circumjacentem & χώραν sive *regionem* circa Ouparam nomine Ophir intelligo, & probabile est τῇ Ophir contigisse, quod multis aliis regionibus contigit, scilicet, nominis prisci, quod integras oras & magna terrarum spatia significatione sua complectebatur, vestigia in parte hac vel illa ejus orae, vel urbe, tantummodo superesse, uti apud nos vetus Cattorum nomen in pagis modo duobus superstes est. Sic ut olim forte tota illa pars Chersonesi Indicae intra Gangem Ophir fuerit dicta, uti India tota Coptis ΣΟΦΙΡ: cujus tamen nominis vestigia quum nuspiam clariora

riora inveniam, quam in Οὔπαρα & eadem Σ praefixo Σούπαρα dicitur, uti Ophir & Σωφείρ; ideo, quantum fieri poteſt, ab hoc loco recedendum non puto, a quo & hodie aurum, argentum, ebur, ſimiae & pſittaci peti ſolent: nam licet haec omnia hodie ibi ut in natali ſolo non tam abunde proveniant ac in aliis Indiae tractibus, inde non ſequitur olim non fuiſſe, (non magis quam olim Colchida auri feracem non extitiſſe aut Hiſpaniam, qua nulla terrarum regio olim & copioſius & purius aurum protulit teſte Poſidonio & Strabone *lib.* III.) facile illa eo devehuntur, ita ut vix aliquod commodius emporium ſit, quo merces Indiae etiam remotiſſimae diſtribui per Aſiae partes occidentaliores poſſint. Unde & Goa & Calecut (quo una vice nonnunquam 400 naves ſolere appellere ſcribit R. Perizol in *Itiner. p.* 159.) aliaeque in illo litore urbes inveniuntur; quae mercaturae exercendae gratia ita frequentantur, ut nulli emporio in India cedere debeant.

IX. Quum itaque nomen Σουφείρ, ſive *Ophir*, adeo conveniat vel idem plane ſit cum Σούπαρα, reſtat ut videamus an quatuor illis requiſitis, quae recenſuimus, ora illa ſatisfaciat. Primum poſtulabat in Ophir copiam auri, argenti, &c. De auro & argento non poteſt eſſe dubium quin id magna copia ibi in- *§. IX. Ophir abundat auro, & argento.*

ve-

veniatur. Sane quum Veterum Scriptorum m
numenta inſpicimus, & in iis illa quae de In
tradunt, deprehendemus illos Indiam ipſis c
gnitam generatim uti auri & argenti feracem d
ſcribere, non aut Cherſoneſum auream, v
aliam partem Indiae, excluſis reliquis. I
Diodorus Siculus *lib.* 2. 16. Ἔχει δὲ (ἡ Ἰ
δικὴ χώρα) καὶ τῶν ἐλεφάντων ἄπιστον πλῆθος
οἳ ταῖς τε ἀλκαῖς καὶ ταῖς τοῦ σώματος ῥώμα
πολὺ προέχουσι τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ γινομένων·
μοίως δὲ χρυσὸν, ἄργυρον, σίδηρον, χαλκ
Πρὸς δὲ τούτοις λίθων παντοίων καὶ πολυτελῶν
αὐτῇ ἐστι πλῆθος. *Habet autem (India) el*
phantum incredibilem multitudinem, qui e
viribus & corporis robore multum praeſta
Libycis, ſimiliter & aurum, argentum, fe
rum, & aes, & lapidum variorum & pr
tioſorum copiam. Dionyſius Periegetes e
dem modo Indiam, non ſolam auream regi
nem vel Cherſoneſum (de qua egerat *v.* 589
commendat ab copia auri, eboris & gemm
rum, uti Ophir in Sacro Codice deſcribitu
v. 1114.

Τῶν δ' οἱ μὲν χρυσοῖο μετάλλευουσι γενέθλην
Ψάμμον ἐυγνάμπτῃσι λαχαίνοντες μακέλῃ
Οἱ δ' ἱστοὺς ὑφόωσι λινεργέας. Οἱ δ' ἐλ
φάντων
Ἀργυφέους πρισθέντας ἀποξύουσιν ὀδόντας.

Ἀλ

Ἄλλοι δ' ἰχνεύουσιν ἐπὶ προβολῆσιν ἀναύρων
Ἤπου βηρύλλου γλαυκὴν λίθον, ἢ ἀδάμαντα
Μαρμαίροντ' ἢ χλωρὰ διαυγάζουσαν ἴασπιν
Ἢ καὶ γλαυκιόωντα λίθον καθαροῖο τοπάζου,
Καὶ γλυκερὴν ἀμέθυστον ὑπήρεμα πορφυρέουσαν.
Παντοῖον γὰρ γαῖα μετ' ἀνδράσιν ὄλβον ἀέξει.

Quorum ſumma huc redit, aurum apud Indos effodi, ebur parari, beryllum, adamantem, Jaſpin & topaſum, & omnis generis divitias inveniri. Plura teſtimonia non recenſebo, quae ex Plinio, Strabone aliiſque peti poſſunt, ſed ex Poëtis addam, Indiam divitem adeo vulgo dici, uti apud Horatium:

—— & divitis Indiae.

Propertium:

Arma Deus Caeſar dites meditatur ad Indos,
Et freta gemmiferi findere claſſe maris.

Atqui expeditionem non meditabatur in Auream Cherſoneſum: & quid eſt mare gemmiferum, niſi id, quod aut Perſiam, Carmaniam, aut loca Ouparae noſtrae vicina alluit?

X. Miror itaque quoſdam ſcribere nullam aliam partem Indiae aurum gignere praeter eam: quod ſi verum ſit, vehementer erro. At contrarium certum eſſe puto. Omnia enim quae de auro Indiae a veteribus ſine diſcrimine narrantur, velle ad auream Cherſoneſum reſtringere (de qua & ipſa ejuſque ſitu

§. X. Num aurum nuſpiam in India quam aurea Cherſoneſo proveniat.

ſitu tanta eſt inter Criticos contentio, nec m
rum) omni veri ſpecie deſtituitur, quia ſı
i. e. Hadriani Imperatoris tempore Arrianus l.
VIII. ſcribit paucos illas regiones deſcripſi
quaeſcirca Gangem ſunt nedum remotiores,
Megaſthenem, quem ille ut fidiſſimum ſequitu
exiguam tantum Indiae partem peragraſſe f
tetur, & Strabo *lib.* 15. raros ad Gange
uſque perveniſſe, Indiam a paucis viſam, &
qui viderunt, partem ejus ſolummodo vidiſ
An credibile eſt illos, qui Indis bella intul
runt ob auri & gemmarum copiam, qua abu
dare eos vere credebant, in animo habui
pertingere uſque ad auream Cherſoneſum
Id mihi non perſuadebitur. Quid? quod e
preſſe meminerint Veteres plurium locorum
India, ubi copia auri & argenti inveniebatu
Plinius *lib.* 6. *c.* 20. *Nareae deinde, quos cla*
dit mons altiſſimus Indicorum Capitalia. Hu
incolae alio latere late auri & argenti metalla f
diunt, & cap. 19. *Fertiliſſimi ſunt auri Da*
dae, Setae vero argenti. Sed omnium in I
dia prope non modo in hoc tractu, potentia
claritatemque antecedunt Praſii, ampliſſima u
be, ditiſſimaque Palibotra. Atqui ea urbs
Gangem ſita non tam longo intervallo diſt
ab Ouppara, quin eo merces ſuas mitte
potuerint Indi. Mox & elephantorum memin
quorum IX millia regi eorum per omnes di
ſtipe

pendiantur, *unde*, ait, *conjectatio ingens opum*
. Et *lib.* 33. Gangem inter fluvios aurife-
s refert, additque: *nec ullum absolutius au-*
m est, cursu ipso trituque perpolitum. Dio-
ſius autem Periegetes maximam auri copiam
veniri tradit in regione Gandaridarum, quos
Gangem multi locant, alii ad Hypanin,
illic Hypanin & Megarſum fluvios aurum
erre, *v.* 1144.

Γανδαρίδαι ναίουσιν, ὅθι χρυσοῖο γενέθλην
Δαιδαλέην Ὕπανίς τε φέρει, θεῖός τε Μέ-
γαρσος.

Gandaridae habitant, ubi auri originem
Pulchram Hypanis vehit & vastus Megar-
sus.

abo *lib.* xv. licet fluvios non nominet, ſcri-
tamen tradi ab auctoribus in India ψήγματα
ου καταφέρειν τοὺς ποταμοὺς, ὥσπερ τοὺς
ρικούς. *Fluvios auri ramenta deferre, uti in*
ſpania: & Scholiaſtes Sophoclis in Anti-
ne ad *v.* 1050. ſcribit eſſe τόπον τινὰ ἐν τῇ
ία χρυσοῦ ψήγματα ἔχοντα ὃν ἀνορύττουσι
ῷα τινὰ μύρμηκες καλούμενα πτεροῖς χρώμε-
ἀφ' ὧν οἱ Ἰνδοὶ μηχαναῖς τισι λαμβάνουσι
χρυσόν. *Locum eſſe in India auri ramenta*
tinentem, quem refodiunt formicae alatae, a
bus ope machinarum aurum Indi accipiunt.
formicis illis etiam Strabo mentionem in-
loco cit. ex Megaſthene & Nearcho. Et

hinc forte Job. 22. 24. נחלים אופיר *fl*
Ophir, sc. hi auriferi Indiae, memorantur. I
rum interim videri posset, quomodo vet
& Phasin & Tagum, & Gangem & alios f
vios auriferos fuisse scribant quum experier
id hodie non confirmet. Sed praeterquam q
illas auri venas effoetas esse longo temporis in
vallo dicere quis posset, id a viris fide dignis
cepi de Tago, & arenis Hispaniae quibusdam
locis, aurum revera adhuc nonnunquam in
niri, sed non omnibus notum esse, quae
terra sit, vel quomodo aurum inde extrahi qu
nec tutum esse id scire aut profiteri.

§. XI. *Aurum circa Ouparam unde.*

XI. Quod si haec omnia contrahamus
summam, & Indiam uti patriam auri pas
celebrari, & Gangem, Hypaninque qui In
miscetur, & Megarsum Indiae fluvios aur
deferre, quod optimae notae est, quis n
videt ad loca quoque maritima, uti Ουπα
&c. potuisse id vehi, & inde mutatis me
bus a nautis Hirami & Salomonis in Pal
stinam? Non enim requiritur ut proben
in ipsa Oupara fuisse fodinas auri & arger
sed sufficit in vicinia magnam copiam fuisse. S
pe enim in regione quadam maxime in e
poriis maritimis, ubi frumentum, vinum,
rum &c. non proveniunt, tanta copia tam
inveniuntur, ut mercatura iis exerceri poss
& inde petantur ab aliis, cujus rei vel n
str

rum Belgium ſufficiens teſtis eſt. Quod ſi ura veterum ſcripta ſupereſſent; aut illi, quoum ſcripta ſuperſunt, diſtinctius & accuraus loca Indiae deſcripſiſſent, poſſemus forte ariora teſtimonia eruere. Sed, ut omnes re norunt, adeo confuſe loquuntur Strabo, linius, Mela, Ptolomaeus, & alii Geographi, urbibus & regionibus Indiae, ut conciliao eorum hodieque crucem figat Philologis. um vero negari non poſſit loca Ouparae vina, quae nunc ſub ditione Mogolis ſunt, ri & argenti fodinas habere (de quo vide ircherum in China illuſtrata *p.* 80. & alios) on puto hac parte quenquam difficilem fore, illam regionem pro Ophir accipiat.

XII. Reſtat, ut videamus an & reliqua, §. XII. *Elephantes circa Ouparam.* uae praeter aurum & argentum ex Ophir dvecta leguntur, ex Sophira noſtra peti poerint. Sacer Codex memorat שנהבים, uod per *ebur* vulgo redditur: nec repugno. *dia mittit ebur*, cecinit Virgilius; & Plius, aliique, de India ſcribentes, maximam ephantum copiam ibi fuiſſe ſatis oſtenunt. Quamvis autem & in Africa inveniatur (& hae duae regiones uti patriae ebos paſſim memorantur, quare & Graecos de ebur petere ſolitos ſcribit Pauſanias *lib.* *c.* 12.) *maximos tamen fert India*, teſte linio *lib.* VIII. *c.* XI. & *cap.* IX. *Indicum*

Afri pavent: nam & major Indicis magni-do est. Sunt & validiores Elephanti Indic uti Polybius *lib.* 5. scribit Afros Elephant καταπεπληγμένους τὸ μέγεθος καὶ τὴν δύναμ *perculsos magnitudine & robore Indicorum* & Diodorus Siculus loco cit. Unde, li ex Africa potuerit, maluit tamen ebur ex I dia petere Sapientissimus Regum Salom Quodque in illa etiam Indiae regione, q Οὔπαρα olim fuit, & nos Ophir collocamu plurimi hodieque Elephanti inveniantur testa tur omnes e nostris, qui oculati testes fueru & in illis oris diu habitarunt. Quare ulteri ri probatione res ea non indiget. Veru ἐν παρόδῳ non erit hic incongruum inquire in nomen Elephantis Indicum, *Barro*, un *barrus* pro Elephante, *barritus* pro sono eju & ni fallor, *ebur* (quod licet dentes ejus n tet, eodem, aut certe non multum diver ab ipsa bellua nomine dicitur, uti Grae ἔλεφας utrumque, & elephas & ebur) qua doquidem Cl. Bocharto assentiri vix possum id a בעיר *Beir*, *Jumento* vel בער *Baa* homine *stulto* & *bruto* (quod etymon minim convenit elephantibus, quorum ingenium cel bratur) arcessente. Ut enim alia praeterean tutissime etymon nominis inde ducitur und res ipsae ortae sunt. Hinc ex India vocem r petit Isidorus *orig. lib.* XII. *c. apud Indos v*

e Barro vocatur , unde & vox ejus barritus dicitur. Ego autem, quum animadverterem linguam Indicam & Persicam saepe confundi a scriptoribus antiquis, in illam suspicionem incidi, an non forte & hoc nomen *Barro* ex sermone Persico posset deduci. Persis بارو *Barou* notat *castellum, propugnaculum, turrim, murum.* Quod nomen optime Elephantibus convenit, qui in bello turribus erant instructi (de quo multa vide collecta veterum testimonia in Eximio opere, Hierozoicon dico, Bocharti *lib.* II.*c.* 27.) & non tantum procul castellorum & turrium faciunt speciem, & offerentes moenium speciem, uti loquitur Curtius, sed quasi viva propugnacula & turres sunt, unde & in ludo Scachico nomen turris & Elephanti indifferenter isti belluae a Persis & nobis ipsis tribuitur. Basilius *turrim animatam* πύργον ἔμψυχον vocat, Indi ipsi *Nag montem*, uti & Aethiopes *nage*, Syri ܬܠܐ ܕܒܣܪܐ *collem carnis*, Plinius *l.* 8 *c.* 1. *molem*, & *gradientibus collibus* eos comparat. Sed haec in transitu.

XIII. Praeter ebur, ex Ophir petierunt קופים, *Simias.* Quas in India circa illa loca, ubi nos Ophir fuisse credimus, magna copia inveniri notissimum est ex veterum & recentiorum testimoniis. Cum illis & תכיים leguntur

§. XIII. *Simiae & Psittaci circa Ouperam.*

tur fuisse advecti, quos multi *pavones* putant: ego *Psittacos*. Eo enim nos dicit ipsa vox *Psittaci*, quae in India orta est, ubi ipsa avis invenitur. Admodum enim probabile est nomina animalium ex lingua illius regionis ducta esse, e qua ipsa animalia originem traxerunt. Psittaci autem ex India orti sunt: Quis dubitet? Ovidius:

Psittacus Eois ales mihi missus ab Indis.

Ita Aelianus *de Anim. lib.* XIII. *c.* 18. Arrianus de *Exped. Alexandri.* Et alii, quorum testimonia non opus est hic referre. Et ipsum nomen ex vero ذدك *Tedac* deflexum est in Τέδακος, Τίδδακος, Σίτ]ακος & hinc ψίττακ&. Plinius *lib.* x. *c.* 42. psittacum ab Indis nominari *Sittacen* scribit. Et verum nomen ذدك, si ذ pronuncietur uti Anglis *th*, est *Setac*, quod addita terminatione fit *Setaces* vel *Sittaces*. Sed cum T a TS non nisi puncto differat (ت & ث) hinc factum reor Σίττακον legisse quosdam pro Τίτ]ακον. Eodem modo cum uno puncto (ب) legit hanc vocem Ctesias بدك *Bedac*, qui Βίτ]ακον scribit: Arrianus autem & Aelianus Σίτ]ακον, & hinc ψίτ]ακ&, Psittacus? quibusdam & Σίτ]ας illa avis vocatur, teste Hesychio, demta ultima litera

tera. At ſive jam a חך, geminata prima, vel addita ſimilis ſoni litera, fecerint alii ذكى, ſive ex *Tedac*, rejecta ob ſoni ſimilitudinem alterutra priorum literarum, natum ſit חך, certe eadem mihi vox videtur. Quod ſi quis *pavones* malit transferre, per me licet. Nam & pavones, teſte Aeliano *lib.* v. Indicae aves ſunt, quas Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἐν Ἰνδοῖς ἰδὼν ἐξεπλάγη *Alexander Macedo in India videns ſtupuit*, *cap.* XXI. & ταὼς nomen Indicum ſive Perſicum eſt, طووس. Quicquid ſit, & pavones & Pſittaci maxima copia in regione, in qua Ophir noſtra collocatur, inveniuntur.

XIV. Sed & ligna quaedam ex Ophir advecta ſunt, dicta עצי אלמגים 1 *Reg.* 10: 11. (quae & in Libano creſcebant 2 *Chron.* 2: 8. ſi eadem ſint cum אלגמים) de quibus vix certo dici qualia fuerint, ideoque nec firmari ex iis nec labefactari poteſt noſtra ſententia. Naſci autem in India ligna pretioſiſſima certum eſt.

§. XIV. *Ligna & lapides pretioſi circa Ouparam.*

—— *Sola India nigrum*
Fert ebenum ——

canit Virgilius *Georg.* 2. nec aliae ſpecies deſunt, quae ad nos inde his temporibus adferuntur. Quod vero ad lapides pretioſos attinet, quos ex Ophir delatos narrant ſacrae literae,

M 5 1 *Reg.*

1 *Reg.* 10: 11. quis nescit mare illud, quod inter Taprobanen & continentem Indiae est & vicina nostrae Sophir loca, ipsumque Gangem eos abunde suppeditare? Quare patere arbitror, nostram opinionem, quae Ophir circa Ὄυπαρον collocat, satisfacere primae conditioni, qua requirebatur, ut illa, quae ex Ophir Salomo afferri curavit, ostenderemus in hac regione inveniri. Quibus omnibus & hoc addatur, veteres scriptores, quum Indiam intra Gangem describunt (nam ulterioris vix aliquam notitiam habuerunt, ut ipse Arrianus *lib.* VIII. fatetur qui & Megasthenem & Nearchum, quos uti probatissimos scriptores sequitur, non magnam Indiae partem peragrasse scribit, imo paucos esse scriptores, qui τὰ μέχρι ποταμοῦ Γάγγεω, regiones circa Gangem, descripserint) illa fere ut palmaria narrare, quae de Ophir sacrae literae. Memorare enim solent copiam auri & argenti, elephantos, psittacos, simias, & lapides pretiosos. Dionysii descriptionem Indiae supra exhibui & Diodori Siculi. Adde hanc Curtii, eadem plane de India referentis quae sacer scriptor de Ophir, *lib.* VIII. *c.* 9. *Aves ad imitandum humanae vocis sonum dociles sunt* (en תכיים, *Psittacos*) *Animalia inusitata caeteris gentibus nisi invecta. Eadem terra & Rhinocerotas alit, non generat. Elephantorum ma-*

major est vis quam quos in Africa domitant & viribus magnitudo respondet (Ecce שנהבים, ebur) *Aurum* (זהב) *flumina vehunt, quae leni modicoque lapsu segnes aquas ducunt. Gemmas margaritasque* (en אבן יקרה *lapidem pretiosum* 1 *Reg.* 10:11.) *mare litoribus infundit...... Regia auratas columnas habet : totas eas vitis auro caelata percurrit : aviumque, quarum visu maxime gaudent argenteae effigies* (כסף) *opera distinguunt.* Lege praeterea quem statim citavi, Arrianum *lib.* VIII. de *Exped. Alexandri*, aliosque ubi de India agunt: sic ut vel omissis aliis rationibus hinc nasci debeat supicio non alibi quam in aliqua regione Indiae intra Gangem Ophir esse quaerendam.

§. XV. Situs Ouparae satisfacit tertio postulato.

XV. Tertium postulatum (nam de secundo nihil opus est dicere) erat, ne in terra nimis remota Ophir collocaretur, ad quam illo tempore vix tuto perveniri poterat. Et huic satisfacit situs nostrae Oupparae ad quam litora legendo pervenire potuerunt. Erat quoque illa regio non remota ab hominum cognitione aut plane invia: multoque probabilius est eo pertigisse classem Salomonis, quam usque ad Chersonesum Indiae extra Gangem, aut Sumatram insulam, vel Javam. Quod si enim eo usque toties ultro citroque ivisset Classis Salomonica, & Tyria, an credibile est Reges aut Tyri aut Judaeae nunquam postea

eo

eo classem misisse? Quod si miserint, istae orae & insulae magis notae forent scriptoribus Graecis & Romanis, qui adhuc tempore Tiberii conqueruntur, quum de India scribunt, tenebras sibi offundi, paucissimos ibi fuisse, incerta fere esse omnia, & multa ejusmodi. Et fatendum est plane eos caecutiisse in iis quae ultra Gangem inveniuntur. Rari enim ad Gangem usque pervenerunt ex iis mercatoribus qui ex Arabico sinu solverunt, scribit Strabo *init. lib.* XV. Unde colligere licet naves illas quae mercaturae faciendae gratia iter instituebant, in Indiam circa loca nostrae Ouparae vicina substitisse, nec processisse ulterius quod sine dubio fecissent, siquidem Tyrii ad auream Chersonesum olim pertigissent, & inde tantam auri vim detulissent: quod ignorare non poterant, si verum fuisset, quum fama tam celebris navigationis longe lateque debuerit diffundi. Videtur ergo nostrae Upparae situs magis convenire cum ratione illorum temporum, quibus regiones ultra Gangem ignotas fuisse admodum est probabile.

§. XV. *Satisfacit & quarto.*

XV. Quartum postulabamus, ne Ophir in regione nimis vicina Palaestinae locaretur, sed ea, quae triennii circiter spatium requireret ad eundum & redeundum. Hoc non videtur convenire nostrae Ouparae, ad quam multo minori temporis spatio iter potest institui. Sed multa hic observari possunt, quae hoc

hoc iter retardant, quale eſt imperitia rei nauticae eo tempore, quo litora legebant, interdiu fere tantum navigabant, ad tempeſtates declinandas, quibus ſufferendis ea navigia paria non erant ut noſtra, ad portus confugiebant, ſaepe ad Eteſias, ἐτήσια πνεύματα (ἃ δὴ τοῦ θέρεος τὴν ὥρην πᾶσαν κατέχει ἐκ τοῦ πελάγεος ἐπιπνέοντα ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ταύτῃ ἄπορον τὸν πλοῦν ποιέοντα, *quae per totam aeſtatem ex mari in terram flant, & navigationem impediunt*, ut de hoc Indico mari ſcribit Arrianus *lib.* VIII. *de Exp. Alex.*) attendere debebant. Erant & alia, quae in mari Indico navigantibus moram objiciebant. *In mari* (ita loquitur Plinius de illo, quod Alexander transvectus eſt, circa Indi oſtia *lib.* IX. 3.) *belluae circa ſolſtitia maxime viſuntur: tunc illic ruunt turbines, tunc dejectae montium jugis procellae ab imo vertunt maria, pulſataſque ex profundo belluas cum fluctibus volvunt, & alias tanta thynnorum multitudine, ut magni Alexandri claſſis haud alio modo quam hoſtium acie obvia contrarium agmen adverſa fronte direxerit: aliter ſparſis non erat evadere.* Adde quod aliqua mora requireretur ad permutandas merces, reparandas naves, & in Sacris literis ſaepe partem anni pro integro poni. Quae omnia ſimul juncta abunde, ut puto, evincent, illud iter fere triennium poſtulaſſe.

V. DIS-

V.

DISSERTATIO

DE

DIIS CABIRIS.

V.

DISSERTATIO
DE
DIIS CABIRIS.

§. I. *Occasio hujus Dissertationis.*

PRodiit nuper Eruditissimi Viri, *Tobiae Guthberleti*, dissertatio de Diis Cabiris, quam cum avide perlegissem, & de nonnullis, quae ad hoc argumentum spectant, per teras agerem cum Amplissimo Viro, *Gisberto upero*, in quo an eruditionem eximiam an umanitatem singularem magis mirari debeas, mbiguum est; quem nunc cura rei bellicae, psi patriae nostrae nomine mandata, a cultu Iusarum ad Martis studium avocavit, transnisit mihi legendum de iisdem illis Diis tratatum Doctissimi Icti Veneti, *Joannis Anonii Astorii*, conscriptum ad Celeberrimum irum, quem Roma eloquentiae Professoum, Eminentissimus Cardinalis *Josephus Re-*

natus d'Imperiali Bibliothecae praefectum h
bet, communem amicum noſtrum, *Juſti*
Fontaninum. Non potui tamen acquieſce
in illorum Virorum etymologiis, quibus ſign
ficationem vocis *Cabirorum* eruere conati ſu
Sed mihi ſe ſponte quaſi nonnullae novae o
tulerunt, quas lectori exponam, ut qu
velit eligat.

§. II. *Cabiri dicti* חבירים *ſocii.*

II. Cogitanti itaque mihi de nomine De
rum Cabirorum, quos ſingulari ratione cult
fuiſſe in inſula Samothracia veterum monume
ta teſtantur, ante omnia inquirendum eſſe dux
quot & qui illi Dii fuerint, ut exploratu
mihi eſſet, an ſignificatio nominis, qua
darem, vere illis convenire poſſet. Quamv
autem hic in partes eant tum veteres tum r
centiores, (e quibus inſigne illud Scriptoru
par modo laudatum, Aſtorium dico & Gut
berletum, plurima collegit, quo lectore
remittimus) duas tamen magis receptas ſe
tentias deprehendi, quarum una ſolos Jov
filios, Caſtorem & Pollucem, Graeco Di
ſcororum, Διοσκόρων (ita ſcribendum mon
Phrynichus, non Διοσκȣ́ρων) nomine celebrat
Cabiros dictos fuiſſe cenſet, & ſe cum mu
torum Scriptorum bonae notae teſtimoni
tum fide antiquarum Inſcriptionum tuetu
quibus hi duo fere & non alii Cabiri app
lantur. Altera quatuor Cabiros ſtatuit, mo
aucto

uctoritate Mnaseae, cujus verba nobis conservavit Eruditissimus Scholiastes Apollonii Rhodii ad *lib.* I. *Argon. v.* 917. Μυοῦνται δὲ ἐν Σαμοθράκῃ τοῖς Καβείροις, ὧν Μνασέας φησὶ τὰ ὀνόματα, Τέσσαρες δ' εἰσὶ τὸν ἀριθμόν. Ἀξίερος, ἀξιόκερσα, ἀξιόκερσος. Ἀξίερος μὲν ἐστιν ἡ Δημήτηρ. Ἀξιόκερσα δὲ, ἡ Περσεφόνη. Ἀξιόκερσος δὲ ὁ Ἅδης. Ὁ δὲ προστιθέμενος τέταρτος Κάσμιλος, ὁ Ἑρμῆς ἐστιν ὡς ἱστορεῖ Διονυσόδωρος. *Initiantur autem in Samothrace Cabirorum sacris, quorum nomina Mnaseas recenset. Quatuor numero sunt. Axieros, Axiocersa, Axiocersos. Axieros quidem est Tellus sive Ceres. Axiocersa Proserpina. Axiocersus Pluto. Qui autem adjungitur quartus, Casmilus, is Mercurius est, uti tradit Dionysodorus.* Ineditum Bibliothecae nostrae publicae Etymologicon Magnum, ex hoc loco Scholiorum Apollonii sua hausisse videtur, quae habet de Cabiris, sed quartum eundem nomine cum tertio facit, omisso Cadmilo. Καβειροι, scribit, ὄνομα θεῶν· καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν τέσσαρα τὸν ἀριθμόν. Ἀξίερος ἀξιόκερσα, ἀξιόκερσος, ἀξιόκερσος. Locum integrum non descripsit. Hinc ut numerum quaternarium inveniat, bis eundem nominavit. Ut & illis, qui duos, & his qui quatuor, Cabiros admittunt, satisfiat, puto convenire etymon ex voce Hebraea (nam & Herodotus *lib.* II.

 notavit,

notavit, *ἱερὸν λόγον*, *sacrum sermonem*, Diodorus Siculus *lib.* v. *παλαιὰν ἰδίαν δ*[…] *λεκτον*, *veterem & propriam linguam* in S[…] cris Samothracicis esse usitatam) חבר Καβ[…] *conjunxit*, *sociavit*, unde חבירים Καβειρ[…] *Socii*, *juncti*, litera Hebraea ח per Κ red[…] ta, ut in *κάβηλος* a חבל, *φασεκ* a פס[…] *παταικοι* a פתוחים & multis aliis. Sic […] meo judicio Dii Cabiri, idem sonet, qu[…] *Dii Socii*, vel *Conjuncti*.

§. III. *Quare Castor & Pollux socii sive Cabiri appellentur.*

III. Quam apte hoc etymon conven[…] Castori & Polluci, vel me tacente, un[…] quisque facile videt. Quid enim sibi aliud vu[…] quod a Veteribus *Gemini*, *Δίδυμοι*, *Fratr*[…] *Socialia Sidera*, & multis similibus nominib[…] appellentur, quae idem notant quod […]בירים *Juncti*, *Socii*. Magi ipsi illos *Δεύας* di[…] runt, auctore Hesychio, id est, *Duos*, *G*[…] *minos*, nam دو *Dou* Persis id notat. Et q[…] nescit, hos Deos nequaquam *Σωτῆρας* & f[…] stos fuisse, nisi *Junctos*? Si enim unus si[…] alio conspiceretur, salutaris non erat.

§. IV. *Num illi soli Cabiri dicti fuerint.*

IV. Concedet forsan aliquis, hoc etym[…] Geminis sc. Castori & Polluci satis bene co[…] venire, verum negabit id commode quatu[…] illis a Mnasea recensitis tribui posse. Qu[…] mihi difficultatem non pareret, siquidem […] lam sententiam, quae solos Geminos fu[…]

Ca[…]

abiros tuetur, amplecti constituissem. Sed, verum fatear, existimo Samothraces non llis Dioscoris nomen Cabirorum tribuisse, d & quatuor illis, ex Scholiasta Apollonii ox adductis. Quo me movet, ut alia anseam, quod Ceres etiam a Pausania Καβειρία appelletur, cujus, ut & Proserpinae, mplum Thebis esse scribit *lib.* IX. *c.* 25. & njungit Cabiros cum Cerere, se taciturum cens quomodo αὐτοῖς καὶ τῇ μητρὶ sacra fiant. uo etiam pertinere videtur illud Ovidii de e amandi *lib.* 2.

Quis Cereris ritus audet vulgare profanis,
Magnaque Threicia Sacra reperta Samo?

uamvis enim ex conjunctione Cereris cum biris non possit ostendi eam in numero birorum fuisse, non magis quam Jovem & ollinem, quibus junctim cum Cabiris vota isse Pelasgos tradit Dionysius Halicarnassaeus *iq. Rom. l.* 1. *c.* 3. quia tamen a Pausa- expresse *Cabira* dicitur, hinc ab Ovidio oque eam uti Cabiram innui existimo.. uamobrem & mihi ratio danda est, cur reli- quatuor Cabiri *Socii* dicti sint.

V. Socii appellantur Ceres, sive Terra Ma-, Proserpina, Pluto & Mercurius, non tenus Dii sunt, aut magni & Potentes, enim plures essent, sed quia hi quatuor t θεοὶ Χθόνιοι, i. e. *Dii inferi*, qui in mor- tuorum

§. V. Ceres, Proserpina, Pluto & Mercurius etiam Cabiri dicti, sive Socii,

vel Dii inferorum קבירין *& quare.*

tuorum cura communes operas jungunt, Collegium aliquod separatum constitu Unde & aliquando conjeci illos Deos ירים *Kebirim*, *sepultorum* dictos, quod his qui quatuor optime convenit, sed Castori & luci non item. Antequam vero missam ciam conjecturam illam, qua Cabiros c *inferorum* sive *sepultorum* קבירין Deos di esse suspicatus sum, hoc ad illam firman addo: non videri dubium hanc etymolog omnibus aliis praeferendam, si constet prie illos quatuor quos Mnaseas recensuit, biros fuisse, & non nisi diu postea Casto & Pollucem Cabiros dictos esse. Nam aptissime hoc etymon exprimit id, quod tuor his numinibus proprium est, quod χθόνιοι, sive inferi sint, & nulla alia dari potest cur hi quatuor, & non alii, con gantur, nisi quod ad eos cura mortuorum tineat. Non fuisse autem Castorem & lucem veros & antiquos Cabiros Samothr cos patet ex illorum aetate, quae recen est, & ex eo quod ipsi Diis Cabiris in Sa thrace sacra fecerint. Ergo ipsi non fue Samothracici illi Cabiri. Quod si quis ety Cabirorum tale, quod commune esse p quatuor illis Diis Inferis, & duobus I scoris habere vult, meo Judicio aptius inveniet quam חברים, *Socii*, *Juncti*.

V. I

VI. Disquiramus nunc de singulis, qua ratione cura mortuorum ad eos pertinuerit. Prima Ceres est, Δημήτηρ, Terra mater, quae omnes mortuos excipit & in sinu suo recondit, quare *Athenienses appellarunt mortuos Cereales*, τοὺς νεκροὺς Ἀθηναῖοι Δημητρείους ὠνόμαζον, uti testatur Plutarchus in *lib. de facie in orbe Lunae*: & Tellus Dea χθονία dicitur ab Æschylo *in Persis*, loco mox citando, & Templum Cereris χθονίας memorat Pausanias in Corinthiacis, addens χθονία δὲ οὖν ἥ θεός τε αὕτη καλεῖται καὶ χθόνια ἑορτὴν κατὰ ἔτος ἄγουσι ὥρα θέρους, *Chthonia ipsa Dea appellatur, & festum annuum aestate in honorem ejus celebrant, dictum Chthonia.* Meminit & Cereris χθονίας Apollonius in Argon. *l.* IV. *v.* 986.

—— οἱ δὲ ἑ Δηοῦς
Κλείουσι χθονίης καλαμήτομον ἔμμεναι ἅρπην.
—— *illi vero Cereris*
Chthoniae dicunt esse messoriam falcem.

§. VI. *Quatuor illi Dii sunt* χθόνιοι *sive inferi: quod probatur.*

Sequitur filia ejus Proserpina, regina Erebi & Stygia Juno,

—— *& damnatura nocentes*
Et requiem latura piis ——

ut Claudianus canit, cum marito, qui tertius est, Plutone, qui & ipse θεὸς χθόνιος dictus Eurip. in Alcestide *vers.* 237. qui ambo inferni tenent imperium, & quibus cum mortuis rem esse perpetuo nemo dubitat. Junguntur hi tres apud

Virgilium, Ceres, Proſerpina & Pluto, quibus Aeneas ut Diis inferis ſacra facit, *Aeneid. lib.* VI. *v.* 249.

—— ipſe atri velleris agnam
Aeneas matri Eumenidum, magnaeque ſorori,
Enſe ferit, ſterilemque tibi Proſerpina *vaccam.*
Tum Stygio regi nocturnas inchoat aras.

His tribus adjicitur Mercurius, Deorum famulus. Et ita jungitur ut προσθέμενος, *adjectus*, Cabirus tamen & ipſe, quippe qui viam facit ſepultis ad inferos. Quo facit elegans lapis antiquus, exhibens aedificium, cujus portam aperit caduceatus Mercurius, & ne quis dubitet, quae ea ſit, inſcriptio praefixa habet, ΚΑΤΑΧΘΟΝΙΟΙΣ ΘΕΟΙΣ, *Diis Inferis.* Ideo appellatur a Claudiano, *de raptu Proſerp.*

—— commune profundis
Et ſuperis numen, qui fas per limen utrumque
Solus habet, geminoque facit commercia mundo.

Mercurius ducere & reducere ſolet animas, ſcribit Petronius in *Satyrico*, & Homerus

—— ψυχὰς κατάγει δ' ἀΐδός δε.

Quare & Mercurius Plutoni & Telluri (eodem modo uti alias nomine Cabirorum) adjungitur ab Aeſchylo *in Perſis*, ubi Chorus animam Darii evocat *pag.* 155. ed. Steph.

Ἀλλὰ

Ἀλλὰ χθόνιοι δαίμονες ἁγνοὶ
Γῆ τε καὶ Ἑρμῆ βασιλεῦ τ' ἐνέρων
Πέμψατ' ἔνερθεν ψυχὰν ἐς φάος.
Sed o Dii infernales puri
Tellus, Mercuri, & Rex inferorum,
Remittite animam in lucem.

Scholiaſtes ibi notat hos tres καταχθονίους θεοὺς eſſe πομποὺς τῶν φθιμένων, *qui mortuos emittunt*, τοὺς θεοὺς τοὺς κάτω, τοὺς πέμποντας ἄνω τοὺς νεκρούς. Eodem ſenſu Sophocli in *Oed. Colon.* *v.* 1617.

Ἑρμῆς ὁ Πομπός, ἥ τε νερτέρα θεός.

Ubi & Mercurius & Proſerpina junguntur. Cicero etiam *lib.* III. de natura Deorum unum Mercurium recenſet, *qui ſub terris habetur.* Et Plutarchus in *libro de facie in orbe Lunae* Mercurium appellat *Proſerpinae* συνοικὸν, *contubernalem.* Horatius Orci *Satellitem.* Ex quibus clariſſime liquet, cur hi quatuor, quemadmodum χθόνιοι & καταχθόνιοι θεοὶ, myſtico etiam nomine Cabirorum, quaſi infernalium, conjungantur, & cur hos Samothraces praecipue hoc nomine appellaverint. Atque ita videbar mihi aſſecutus rationem, ob quam illi tres *Cabiri* appellarentur a Samothracibus, & quomodo haeſitanter Mercurius iis adjectus ſit, & ab aliis omittatur.

§. VII. *Quare sacra horum Cabirorum nocturna.*

VII. Dari quoque poteſt ex hac explicatione ratio cur nocte haec Sacra Cabirorum fuerint peracta. De Dioſcoris enim certum eſt, non niſi noctu illa profuiſſe navigantibus, & quod ad quatuor illos alios attinet, ſunt hi, modo recenſiti, Numina tenebrarum. Mors ipſa quid niſi nox eſt? Et atra nocte nos tegit *Tellus*. Quin ipſa Tellus, ſive Ceres *μέλαινα nigra* dicta, quod ob luctum Proſerpinae in loco ſubterraneo, quem Pythia Δηοῦς κρυπτήριον ἄντρον diſerte appellat, diu latuerit, teſte Pauſania *lib.* VIII. *cap.* 42. *Proſerpina*, *Noctis hera* audit Valerio Flacco *l.* 7. & ἀφανὴς θεὸς Sophocli in Oed. Colon. *v.* 1627. *Pluto ἄναξ ἐννυχίων*, i.e. τῶν ἐν νύκτι ἀεὶ καὶ σκότῳ διατελεόντων, τεθνηκότων. *Rex illorum qui in tenebris degunt*, i.e. *mortuorum.* Plutonem ita alloquitur ex perſona Lacheſis Claudianus de rapt. Proſ.

—— o maxime noctis
Arbiter, umbrarumque potens ——

Et ita Pallas.

Nocte tua contentus abi, quid viva ſepultis
Admiſces?

Quamvis in campis Elyſiis Sole non careant, uti Proſerpinam Pluto conſolaturus ait:

Amiſſum ne crede diem, ſunt altera nobis
Sidera. Sunt orbes alii: lumenque videbis
Purius, Elyſiumque magis mirabere Solem.

Et

Et Virgilius *Æneid.* VI. *v.* 638.

Devenere locos laetos & amoena vireta
Fortunatorum nemorum, sedesque beatas.
Largior hic campos aether & lumine vestit
Purpureo, solemque suum, sua sidera, norunt.

Mercurius quoque, ne quid desit quod nocturna horum Cabirorum sacra esse suadeat, dicitur

Νυκτὸς ὀπωπητὴρ —

In *Hymn. ad Merc.* qui vulgo Homero adscribitur, & ad noctem aeternam viam facit & somniis praeest, uti notum.

§. VIII. *Confertur vulgata etymologia Cabirorum cum alia,* גבירים *quae eos quasi Deos Potes dictos putat.*

VIII. Quod si nec hae conjecturae Tibi probentur, mallem, prae communi a כביר *Cabir, magnus*, ducta, aliam etymologiam quae nec ipsa veri specie destituitur & Καβείρους dictos censet quasi *potentes* גבירים, a גבר *potens fuit*, unde גבורה *potentia*, גבור, *fortis*, *Gigas*, quod & de Deo usurpatum invenies, גבירה *Regina*, &c. Quae derivata ideo appono ut liquido appareat vera notio radicis, quae est potentem esse. גביר exprimitur recte per Κάβειρος, ג per K, uti גמל Κάμηλος & multa talia, & Scheva per α, uti שלמה, שמואל, Σαμουήλ, Σαλομών. Quid vetat itaque, quo minus Κάβειρος, exprimat גביר *potentem*, nomine formato ex part. Pehil, & *Dominum*, (Κύριον) uti transtulerunt οἱ ό, & τὸν κράτος ἔχοντα, אדון וראש, *Dominum*, &

& Caput, uti Kimchi *in lib. radicum*, quod idem ſonat ac בעל *Baal*, *Belus* antiquiſſimum Deorum nomen, & *Marnas*, Gazenſium Deus مرن quod *Maran* exprimitur in notiſſima voce Μαραναθα. Quo & hoc facit, quod Cabiri Samothracum a Varrone non *Magni* tantum ſed & *Potes* appellentur. Haec ejus verba ſunt *lib.* IV. *de Ling. L. Hi quos augurum libri ſcriptos habent ſic DIVI POTES, & ſunt pro illis qui in Samothrace* ΘΕΟΙ ΔΥΝΑΤΟΙ. *Caſſius Hemina dixit* (apud *Macrob.* III. 4.) *Samothracas Deos, eoſdemque Romanorum penates proprie dici* θεὺς μεγάλυς, θεὺς χρηςὺς, θεὺς δυνατὺς. Quo Macrobius refert illud Virgilii de Junone,

—— *Dominamque potentem.*

Unde & Curetes Orpheo in hymnis ἐνδύνατοι. Praeferrem itaque, ſi optio daretur, hanc etymologiam a גבירים *potentibus* ductam, communi opinioni quae a כבירים *magnis* eos derivat. Nec deſunt aliae rationes, uti quod כבר, radix vocis כביר, proprie notet *multum eſſe*, *multiplicari*, & derivata, כביר & alia, multitudinem potius quam magnitudinem indicent. Id patebit conferenti loca Sacri Codicis. Quod ne a me fingi credas, uti hypotheſi meae ſerviam, en tibi ex Lexico Santis Pagnini Judicium Merceri ex Hebraeis petitum, אביר *proprie*

prie ad robur corporis pertinet, הדר *ad qualitatem & habitum,* אדיר *ad quantitatem,* כביר *vero, quod &* כאביר, *proprie ad multitudinem & copiam.* Ita & Cl. Gouſſetus in nuperrime edito Lexico ratiocinatur, ex collatione variorum locorum Sacri Codicis inter ſe concludens. *Cum videam ipſum verbum* הכביר *inſervire multiplicationi indicandae & derivatum* כביר *ſonare multitudinem in aliquot claris exemplis, ut Job.* 15: 10. *de annis ſenum & Job.* 31: 25. *de opibus divitum. Imo Eſ.* 16: 14. *negationem ejus adhiberi ad exponendum* מזער *de populo ad paucitatem redacto, item Eſ.* 10: 13. *de magno numero habitatorum & Eſ.* 17: 12. & 28. 2. *de aquis abundantibus, ideo & ad multitudinem abundantiamque reduco alia loca, quae id patiuntur commode. Job.* 8: 2. *Job.* 34: 17. 36. 5: 34. 24. Aliud derivatum כברה, *cribrum*, quod farinam multiplicare videatur in aere, hanc notionem etiam firmat. Sic & Raſchi ad *Job.* 8. 2. כביר proprie ait eſſe לשון רוב *notionem multitudinis*: licet non ignorem alios conjungere notionem magnitudinis, (ex uſu Linguae Arabicae eam, ut videtur, addentes) ſed in S. S. nil occurrit quod nos eo devenire cogat. כבר enim omnia Lexica per *multiplicare* reddunt. Et כביר ubique per *multum* tranferri poteſt. Vide de eo Cl. Bootium in *Anim. Sacr. l.* 3. *c.* 2.

c. 2. ubi oſtendit vocem כביר nunquam ſignificare *fortem*, ſed *copioſum.* Fateor apud Arabes كبير καβεὶρ ſignificare *magnum*, ſed ad Arabicum ſermonem confugere non opus eſt, ubi Hebraeus vocem ipſam גביר Καβεὶρ habet ſenſu ad minimum aeque commodo, ac fundit vox Arabica. Cur rivos petimus, quum fons nobis pateat? Cur a filia poſcimus, quod mater ipſa nobis ſubminiſtrat? Ego certe nullam hic neceſſitatem video: atque ita occaſio reprehenſionis praeciditur hominibus quibuſdam μισάραψι, qui aegre ferunt voces Hebraeas, Phoeniciaſve ex Arabica (quam nudius tertius natam credunt, ego filiam Hebraeae matre ſua locupletiorem hoc tempore exiſtimo) explicari. Hic utique nil me cogit. Dixerit Varro Cabiros eſſe Deos Magnos, dixit etiam *potes* & Δυνατὲς. Nec ullus veterum, quod ſciam, ſcripſit, Cabiros inde ita dictos eſſe, quod eſſent magni. Ego etiam illos Deos magnos eſſe dico, nego tamen Cabiros ideo dictos a כבירים quaſi *magnos*: quod nomen multis aliis Diis, qui Magni appellantur, commune fuiſſet, & non datum aut Dioſcoris, aut Cereri, Proſerpinae, Plutoni, & famulo Deorum Mercurio, excluſis reliquis.

VI. DIS-

VI.

DISSERTATIO

DE

VETERI LINGUA INDICA.

VI.

DISSERTATIO

DE

VETERI LINGUA INDICA.

I. Btulerunt ſe mihi in lectione ſcriptorum veterum & Lexicographorum λείψανα quaedam veteris linguae Indicae, quibus licet ab aliis plura addi poſſe non dubitem, qui in monumentis antiquorum magis verſati ſunt, ea tamen, quae ipſe adnotavi, cum conjecturis meis, lectorum oculis ſubjiciam. In quibus pleraque ex lingua Perſica luculenter illuſtrari poſſe deprehendi, quod me in illa opinione firmat, minus cognitam veteribus Indiam fuiſſe, & ut legentium audientiumque animos magis per

§. 1. Vetus lingua Indica cum Perſica confuſa.

cellerent, multa Indis tribuisse quae nonnisi
Persis tribui debebant: quod maxime clarum
est in iis vocabulis Indicis quae ex Ctesia pro-
feremus, & adeo manifesto Persica sunt, ut
negari non possit. En illarum vocum seriem,
ordine Alphabetico digestam.

ANANCES.

Anances. Avis Indica, sturno similis. *Hesychius*
Ἀνάγκης, ὄρνεόν τι Ἰνδικὸν ὅμοιον ψάρῳ. Puto
scribendum, Ἀναύκης, & ex literarum γ & υ
affinitate factum τὸ ἀνάγκης. انوق *Anouc*
enim nomen avis est apud Persas, quae cor-
vo similis dicitur & inter aves rapaces solet re
censeri. Vide quae in Lexico Arabico Go
lius habet ad hanc vocem. Corvos autem &
sturnos ejusdem esse generis aves veteres He
braei in Talmude & alibi jam observarunt
quorum testimonia collegit vir consummata
eruditionis S. Bochartus in Hieroz. *p.* 2. *l.* 2
c. 23. unde per Gematriam עורב למינו *cor*
vum juxta speciem suam, eundem numerum
efficere, sc. 414, cum זרזיר *sturno*, Baal
Hatturim notavit. Quare eandem hanc a
vem *Anouc*, quae corvo similis est, innue
re voluisse Hesychium reor, quum Ἀναύκη
describit avem sturno similem. Nam siv
ea

ram fturno five corvo fimilem dixerit, res eodem redit. At unde انوق *Anouc* dictus eft? ab adunco roftro, ni fallor, fiquidem ادنق *Onac* in lingua Malaïca quidvis *aduncum* notat, & fono quoque cum *uncus* convenit. In Perfico aut Arabico fermone nihil nvenio, quod magis probem.

BALLADE.

II. *Utilis*. Ita Ctefias fcribit in Indicis. Voces autem, quas ille pro Indicis habet, revera Perficae funt, uti ftatim a nobis jam obfervatum fuit. Fuit, illo auctore, βαλλάδη nomen fontis, cujus aquae fcabiei medentur, atque ideo fons ifte βαλλάδη dictus eft, quod convenit cum Graeco ὀφέλιμη, *utilis*, κρήνη, πηγή. Forte vox illa βαλλὰδ, nam η terminatio tantum faeminina eft, non eft alia quam بلاد *Balâd*, quae Perfis rem *laudatam* notat: quod enim utile eft meretur laudari. Atque ita Ctefiae interpretatio non multum recedet ab ea, quam hodie Perfae dare poffent. §. II. *Ballade.*

BARRO.

III. *Elephas* Indis ita dicitur, tefte Ifidoro. Verum de hac voce jam egimus fupra, p. 183. §. III. *Barro.*

BERBERI.

§. IV. *Berberi.* IV. Ita Indi appellant concham in qua margarita nascitur. Athenaeus ex Androsthene quaedam ostrea inveniri circa regiones Indiae scribit, at unum genus singulare esse ὃ καλοῦσι ἐκεῖνοι Βέρβερι, ἐξ οὗ ἡ μαργαρίτης λίθος. Indica, ut notum, saepe cum Persicis confuderunt veteres, & quum solum natale margaritarum Persia magis quam India censeri debet, suspicatus sum vocem Berberi, non esse aliam quam Persicam مروريد *Merwarid*, M & V in B mutato, quod saepissime fieri notum. Fateor, *Merwarid* ipsam unionem in concha latentem, non concham, proprie notat, at non ita sollicite videntur hoc primi illi distinxisse, qui Persas rogabant, quomodo talis concha appellatur, & responsum tulerunt, *Merwarid*: recte quidem, uti continens pro contento usurpari solet.

BYSSUS.

§. V. *Byssus.* V. Genus lini Indici quod ita appellatur, teste Polluce *l. 7. Onomast.* Ἡ Βύσσος λίνου τι εἶδος παρ' Ἰνδοῖς. Philostratus byssum ait esse linum, quod Indi ex arboribus legunt. Est Persicum & Arabicum بز *Baz*, *linum*

(quod

(quod forte ab Hebraeo בר ductum est) uti & Interpretes Alexandrini transferunt אפוד בר per στολὴν βυσσίνην, 1 *Chron.* 15: 27. unde Chaldaeum בוץ. Lineis vestibus potissimum Indi utebantur, unde & nomen *Sindonis*, nam *Sind* regio Indiae est, hodieque adhuc ita dicta.

C A L E.

VI. Sermone Indico idem est, quod *Salve.* Plutarchus in *Alexandro.* Ἐκαλεῖτο δὲ Σφίνης. Ἐπεὶ δὲ κατ' Ἰνδικὴν γλῶτταν τῷ Καλὲ προσαγορεύων ἀντὶ τοῦ χαίρειν τοὺς ἐντυγχάνοντας ἠσπάζετο, Καλανὸς ὑπὸ τῶν ἑλλήνων ὠνομάσθη. *Appellabatur is Sphines, sed quod Indica lingua utens Cale pro Salve ad obvios diceret, Calanus dictus est.* §. VI. *Cale.*

C A L Y S T R I I.

VII. Ita Indis appellari eos, qui caput canino simile habeant, Ctesias refert in Indicis. §. VII. *Calystrii.* Καλοῦνται, inquit, ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν Καλύστριοι, ὅπερ ἐστὶν Ἑλληνιστὶ Κυνοκέφαλοι. Quum vero ex aliis vocibus, quas pro Indicis nobis obtrudit is auctor, videamus multas earum Persicas esse, de hac quoque nos idem suspicari nullus mirabitur. Videtur vox Persica scribi potuisse كله شكاري *Calla Schikari*,

 id

id est, *caput caninum*, unde contracte Κα-
λίσκαροι scripsit Ctesias, & per incuriam li-
brariorum, quorum in nominibus barbaris ne-
gligentia notissima & errores vulgatissimi sunt
Καλύστριοι factum est. Sic quidem conjicere
quis posset, at nil affirmo: nam شكاري
non simpliciter *Canem*, sed *venaticum* notat,
شكردن *venari* ducta voce? Vel an forte
illorum hominum capita cum canum venati-
corum capitibus convenerunt? كله propri
de vertice capitis dicitur.

C A N C A L O N.

§. VIII. *Cancalon.* VIII. Κάγκαλον, παρ' Ἰνδοῖς ξύλε δάκρυα
καὶ θυμιάμα, Hesychius. Persis كنكر
Κάγκαρον est herba quaedam spinosa, unde re-
sina mastiches instar paratur, quae كنكرزد
dicitur. Nulla est necessaria mutatio quam li-
quidae ρ in λ, quae usitatissima est.

C A R C A S O N.

§. IX. *Carcason.* IX. Nomen Indicum animalis. *Aelian*
Histor. lib. 16. c. 20. Λέγεται δὲ καὶ ζῶον ἐν τε
τοις εἶναι μονόκερων καὶ ἀπ' ἀυτῶν ὀνομάζεσθαι
καρκάζωνον. *Dicitur & inter eos animal es*
unicorne, & ab iis (Indis) appellari carcaso
non. Ita legit Bochartus pro καρτάζωνον. I
der

dem deprehendit in *Hierozoic. lib.* III. *c.* 26. esse vocem حرشن *Charsan*, quod nomen asini Indici est, quem vide.

CARPION.

X. Nomen arboris Indicum, id est, ut opinor, *Persicum*, auctore Ctesia, qui Persica plurima pro Indicis habet. Arbor est procera instar cedri, folia habens latiora palmae foliis, fructum nullum ferens, ex qua olei guttae distillant, quarum odor ad intervallum quinque stadiorum percipitur. Quaenam ea sit affirmare non audeo. Nec enim Ctesias in omnibus meretur fidem. Ipse Arrianus Ctesiae testimonium laudans *lib.* 5. de Expeditione Alexandri, addit εἰ δὴ τῷ ἱκανὸς ἢ Κτησίας ἐς τεκμηριῶσαι, & Plutarchus in Artaxerxe, *pag.* 1014. crebro ei accidere ait quod a veritate ad vana & fabulosa πρὸς τὸ μυθῶδες καὶ δραματικὸν excurrat, & 1012. quod colluviem absurdarum fabularum suis libris infarserit. Suspicor tamen cinnamomum, cujus odor notissimus est & celeberrimus, innui. Nam ea arbor قرفه *Kirpha* (a quo κάρπιον non multum recedit) appellatur a Persis. Ipsi Ceylonenses mediterranei, qui lingua Singalaea utuntur *Koredhu* vocant, quod in Kirfa & Karpion abiisse mihi persuadeo. Elegans est §. X. *Carpion.*

convenientia inter vocem Κάρφεα, quae *Cortices* notat, & hanc vocem Kirfa vel κάρπον. Κάρφεα autem Cinnamomum appellat Herodotus *lib.* III. scribens ταῦτα τὰ κάρφεα ἃ ἡμεῖς Κιννάμωμον καλέομεν. Ita fere & nos Cinnamomum *Caneel* dicimus a forma canalis, qua cortices isti nobis mittuntur. (quamvis Eruditiss. Bogdanus in not. ad Simeonem Sethi *de virtute alim. pag.* 163, nos Casiam veterum Cinnamomum hodie appellare contendat.) Ipsa vox cinnamomi ex קנה Canna, & amomum conflata est: & credibile est vocem *Kurdu* vel Kirfa in Carpion a Graecis flexam esse, ut cum κάρφεα conveniret & magis Graeca videretur uti Pardes in παράδεισος, Jerusalem in Ἱεροσόλυμα, &c.

CITRIUM.

§. XI. *Citrium.* XII. Nomen mali Indici. Hesychius. Κιτρίον, τὸ Ἰνδικὸν μῆλον. At non Indicum sed Medicum erat illud quod Citreum dicitur sive Persicum. *Citreum & ipsum Persicum malum est*, scribit Macrobius Saturn. *lib.* III. probatque ex Oppio in lib. de Sylvestr. arboribus. Ideo Cl. Salmasius in Exerc. Plin. *pag.* 666. in Hesychii textu substituit pro Ἰνδικὸν, τὸ Μηδικόν. Quod quidem magis convenit cum rei veritate, sed scripsisse tamen Hesychium Ἰνδικὸν puto, quia saepe Persica pro In-

Indicis habet, uti videre eſt in *Μαὶ*, &c. Vide omnino quae ibi de malis Citreis collegit vir illuſtris. At unde nomen *Citrei*? Forte ex Perſico زرد *Zerd*, flavus, color *citrinus*. Hinc pomum ſive malum *Zerd*, erit malum flavum, qui color eſt citrei. Ex *Zerd*, tranſpoſitis R & D factum eſt *ceder* & ſic *citreum*. Hodieque malum Armeniacum vilius زردالو *Zerdalou* ab eadem voce appellant. Obſtat tamen huic etymologiae, quod vox *Citreum* a Perſis ad Graecos primum & dein ab iis ad Latinos manarit, & quod Graeci per *κ*, *κίτριον* ſcribant, quod non videtur ex زرد *Zerd* factum, quia alius ſonus eſt ز Z, ſibilum nempe, alius K Graeci. Et licet nos hodie Citreum pronunciemus cum ſibilo, veteres tamen Latini id pronunciarunt uti Κίτρεον. Sed puto veteres illam vocem *Zerd*, confudiſſe cum voce, *κίτριον*, uti rem ipſam confuderunt, (quod conſtat) & quia easdem eſſe arbores crediderunt, nomen Perſicum زرد *Zerd* flexerunt ita ut conveniret cum *κίτριον*. Nam *κίτριον* & Citrus Africana alia arbor eſt & longe diverſa ab Citro Perſica. Vide Scaligerum in notis ad Feſtum voc. *Citroſa*, Salmaſium *l. c.* Dicunt

etiam Citreum Arabes مترك *Mitcon*, quod adeo accedit ad malum *Medicum*, ut hoc ex illo vel illud ex hoc natum credam. Nomen malorum *Aurantiorum* similiter ex Persico نارنج *Narans*, quod *malum* Aurantium Persice notat, ductum est. Hinc Itali dicunt *Nerancio*, Hispani, *naranjas*, Graeci hodierni νεράντζιον, propius nomen Persicum exprimentes. Quidam Latini *inarantia*, *inaurantia*, & ut magis ad *aurum* accederet, quum viderent ea aurei coloris esse, *aurantia* & *aurea mala* dicere coeperunt. Quum potius nominis etymon ex illius regionis sermone, unde res ipsae deductae sunt, peti deberet. Parem errant errorem, qui mala limonia, citreorum speciem, a Gr. λειμὼν *pratum* ducunt. Est enim nomen eorum Persis & Malaeis hodieque usitatum ليمون *Limon*.

CONDY.

§. XII. *Condy.* XII. Genus vasis, seu paterae, qua vinum libabant Persae. Menander in Adulatore vas esse Asiaticum scribit. Moschopulus περὶ σχεδῶν generatim ait esse εἶδος ποτηρί *pag.* 63. Hesychius. Κόνδυ ποτήριον Βαρβαρικὸν, Κύμβιον. Nicomachus vero citatus Athenaeo *lib.* XI. *cap.* 8. ait Κόνδυ esse Περσικό

Me

Meminit etiam poculi *Condy* Hieronymus in *quaest. Hebr. in Genes. pag.* 168. Vox کندو *Condou* hodie *saccum frumentarium* notat. Nec affines voces aliquid habent, quod tali paterae, qualem Condy nobis describunt veteres, significandae adaptari commode queat. Fortasse est *Indicum*; Indos enim & Persas saepe confundebant veteres. کندي *Kindi-kindi* notat cantharum, quem Galli un gorgolet appellant, in sermone Malaeorum, qui ita fictilia illa Siamitica pocula nominant, nam repetitionem omittebant Graeci: quod liquet in voce *Myrranes*, & *Samma* pro *Mirmirân* & *Samama*. Nisi quis eam vocem corruptam velit credere ex قدح *Cadah*, quod *poculum majus e quo vinum bibitur*, notat, inserto *Nun*, *Candah*. Sane alia nomina non desunt, quae Graecorum corruptione magis a vera sua origine abeunt, quam Condy a Cadah.

DEUNUS.

XIII. Δεῦνον Indi Regem dicunt, teste Juba, unde Cl. Maussacus in Dissert. Critica suffixa Harpocrationi *p.* 321. compositum censet Δευνυσον, i. e. Διόνυσον, quasi *Regem Nyssae*, quod & Phavorino observatum video, qui similiter, κατὰ γὰρ τὴν Ἰνδῶν φωνὴν δεῦνος ὁ βα- §. XIII. *Deunus.*

βασιλεύς. A quo non multum recedit *Dubenus*, quo nomine *apud antiquos dicebatur qui nunc Dominus*, auctore Festo, quamvis id mutet Scaliger in *Dubienus*, *apud antiquos dicebatur qui & nunc dubius*. Sed Glossar. habet Dubius Δεσπότης, ubi vid. leg. Dubinus vel Dubenus. nus. Vox Indica sive Malaica ذون Δευν *Dominus* videtur esse eadem, & ex Persico دوادا potens deducta.

DICAEROS.

.XIV. *Dicaeros.* XIV. Nomen avis Indicum, *quae ovi perdicis magnitudinem non excedit, & stercus suum defodit ne inveniatur, quod si inventum, ad mensuram sesami bibatur, mane somno corripitur qui bibit, & vergente sole ad occasum exspirat.* Ctesias *de reb. Ind. pag.* 27. qui δίκαιρον idem quod Graecis δίκαιον significare scribit. Eadem fere ex Ctesia tradit Aelianus *de anim. lib.* 4. *c.* 41. Fateor mihi hujus nominis avem ignotam esse. Et quis nescit Ctesiam fabulatorem? En ipsa Ctesiae verba uti Photius ea tradit καὶ ὄρνεόν φησιν ἐπικαλούμενον δίκαιρον, ὅπερ Ἑλληνιστὶ δίκαιον σημαίνει. Τὸ μέγεθος, ὅσον πέρδικος ᾠόν τοῦτο τὸν ἀπόπατον κατορύσσει, ἵνα μὴ εὑρεθῇ. Εὑρισκόμενον δὲ ἂν ποθῇ αὐτοῦ ὅσον σησάμου, ἕωθεν ὕπνος ἐπιλαμβάνει καὶ καθεύδει, μηδὲν αἰσθανόμενος· καὶ δύνοντος τοῦ Ἡλίου τελευτᾷ. Persis notum est ani-

animal quoddam, دبلمك (unde διλμάκ@ Graeci facere poterant, quod tamen longissime a δικαιρ@ recedit) quod in Lexico Castelli & Golii describitur, & meretur conferri. Nihil hic certi habeo. Forte enim revera Indicum nomen est: nam licet multa Persica pro Indicis habeat Ctesias, inde argui nequit nulla ex iis, quae ipse pro Indicis habet, Indica fuisse.

DORSANES.

XV. Nomen Herculis apud Indos. Δορσάνης ὁ Ἡρακλῆς παρ' Ἰνδοῖς. Phavorinus. Indis hodie *Rostam* est Hercules. §. XV. *Dorsanes.*

GANDAROS.

XVI. Γάνδαρ@, ὁ Ταυροκεράτης παρ' Ἰνδοῖς. Hesychius. Nihil verius quam exiguam Indorum & sermonis Indici notitiam veteres Graecos & Romanos habuisse, & Persica vocabula multa Indica appellasse, quod hic ipse libellus noster satis ostendit. Hodie Persis کندآور *Candavar* hominem fortem & in pugna exercitatum notat, uti & vox affinis کندواره *Condvara*, luctatorem peritum, robustum & validum hominem. Non dubito quin ex illa voce τὸ Γάνδαρ@ natum sit. Cl. Salmasius in Exerc. Plin. *pag.* 698. conjicit legendum Ταυροκέρατ@. §. XXI. *Gandaros.*

GAUSALITES.

XVII. Avis Indica. Γαυσαλίτης, ὄρνεον παρ' §. XVII. *Gausalites.*

παρ' Ἰνδοῖς. Confer, Lector, cum hac voce كاسجلة *Casjala*, quo nomine picam Persae appellant. Forte ex hac voce Graeci Γαυσαλίτην fecerunt. At quum accuratior hujus avis descriptio data non sit, incertum est, quod conjicio. Observa quoque hic ج per Σ reddi, uti & in voce Γανσάμηλα, apud Plutarchum, pro quo & Γαυγάμηλα, ubi per Γ redditur & Χιαρσαμβαρ خيارجنبر. Nos vulgo eam literam per *Sj* exprimus. Galli per *G*, quod ita sonant, ut nos *Sj*. Unde هجرة *Hegra* & *Hegira* scriptum vulgo, a nobis scribi debet *Hisra*. Quia autem difficilis erat ejus pronuntiatio, ideo tanta est apud Graecos & Latinos in ea scribenda varietas. Aliquando Graeci τὸ ج per Z exprimunt in جدوار ζεδοαρ, عجم Ἀζαμια. Habent eandem literam Persae & Malaei, sed tribus punctis inferne notatam چ, quae adhuc difficilior pronunciatu est, & fere *Tsj* sonat, quam & nos varie proferimus in illis vocibus, quas a Malaeis accepimus, ut in چيت *Tsjit*, quod nos *Citsen* vel *Sitsen* per C vel S pronunciamus, id est, lina coloribus distincta, in voce چا

Tsjaa

Tsjaa uti *Th*; dicimus enim *Thée* herbam quae Sinensibus & Malaeis ita appellatur. Sic a چِهار *Tsjehar*, τέτταρα, ut conjicio.

HYPARCHOS.

XVIII. *Ferens omnia bona*, ὕπαρχος φέρων πάντα τὰ ἀγαθά. Ctesias in Indicis. vid. supra *p*. 46. §. XVIII. *Hyparchos.*

MAI.

XIX. *Magnum* Persice. Μαὶ. Μέγα. Ἰνδοί. Hesych. Certe μαὶ revera Persicum est, مه *Mah* magnum. Malaeis مها *Maha* est *valde*, *magno opere* ut مها بِسر *valde sublimiis.* §. XIX. *Mai.*

MARTICHORA.

XX. Ita animal quoddam, homines vorans, Indis dici Ctesias memoriae prodidit: μαρτιχόρα, δὲ inquit, Ἑλληνιστὶ ἀνθρωποφάγον· ὅτι πλεῖστα ἐσθίει ἀναιρῶν ἀνθρώπους, ἐσθίει δὲ καὶ τὰ ἄλλα ζῶα. Hodieque (quae mirabilis est linguae Persicae constantia) ἀνθρωποφάγος مردخورا *Mardichora* appellatur a مرد *homo* & خوردن *edere.* Stupeo revera tam expresse hanc vocem, absque ulla mutatione, quam intervallum tot annorum, quot fluxe- §. XX. *Martichora.*

fluxerunt inter saeculum Ctesiae & hoc nostrum inducere potuit, legi & intelligi. Et hinc dilucide apparet, voces (si non omnes, saltem aliquas) quas Indicas scripsit Ctesias, Persicas esse. Ceterum meminit & hujus animalis (sed ex Ctesia) Pausanias in Boeoticis sed X expulso *Martioram* legit. Θηρίον δὲ ἐν τῷ Κτησίου λόγῳ τῷ ἐς Ἰνδοὺς, Μαρτιόρα ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν ὑπὸ δὲ Ἑλλήνων σφίσιν ἀνδροφάγον λελέχθαι, &c. Aristoteles quoque *l.* II. *Hist. Animal. c.* I. ubi μαντιχώραν sed male pro μαρτιχώραν legitur, quam scriptionem & Plinius sequitur *l.* 8. *c.* 21. Aelianus *lib.* 4. *de anim. c.* 21. recte Μαρτιχώρας, uti & Philostratus in vita Apollonii.

MORIEIS.

§. XXI. *Morieis.* XXI. Μωριεῖς, οἱ τῶν Ἰνδῶν βασιλεῖς. *Morieis*, Reges Indiae. Hesychius. Videtur id nomen pluribus Indiae Regibus in aliqua regione imperantibus commune fuisse, uti *Porus* quod *Filium* notat (unde nomen quorundam Persiae Regum *Sapor* شاپور שבור, *Regis Filius* videtur derivata) & praeterea *Regem* uti a Cl. Golio in Lexico Persico observatum est, & *Taxiles*, de quo Curtius *l.* VIII. *c.* 12. *Taxilem appellavere populi sequente nomine imperium, in quemcunque transiret.* Sc. uti Caesar, apud Romanos, *Pharao*, apud Aegyptios,

gyptios, de quo Suidas. Οὕτως ἐκαλοῦντο πάντες οἱ βασιλεῖς Αἰγύπτου, ἀπὸ τοῦ πρώτου Φαραώ. „ Ita appellabantur omnes reges Aegypti, a pri„ mo Pharao. Huc pertinet, ni fallor, nomen Regis Indici *Moeris*, uti ſcribitur Curtio *lib.* IX. 8. qui Pathaliae imperabat.

PATALA.

XXII. Hoc nomine appellabant Indi inſulam, quam flumen Indus in duos ramos ſciſſum efficit, paulo ante quam in mare ſe effundit. Arrianus *de Exp. Alexandr. lib.* 5. Δίστομός ἐστιν ὁ Ἰνδὸς, καὶ αἱ ἐκβολαὶ αὐτοῦ ἀμφότεραι τεναγώδεις, καθάπερ αἱ πέντε τοῦ Ἴστρου. Καὶ δέλτα ποιεῖ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Ἰνδῶν γῇ, τῷ Αἰγυπτίῳ δέλτα παραπλήσιον· Καὶ τοῦτο Πάταλα καλεῖται τῇ Ἰνδῶν φωνῇ. *Duo Indi oſtia ſunt eaque paluſtria, uti quinque oſtia Iſtri. Et figuram literae Delta ipſe quoque efficit in regione Indorum, ſimilem Delta Aegyptio, quod Indico ſermone Patala dicitur.* Apud eundem *lib.* VI. χώρα Παττάλων, regio Pattalorum memoratur, quae eadem eſt, nam ſe monuiſſe antea ſcribit illam Delta eſſe, quod Indus efficit, & id majus eſſe Delta Aegyptiaco: & paulo poſt accuratius, Περὶ δὲ τοῖς Παττάλοις σχίζεται τοῦ Ἰνδοῦ τὸ ὕδωρ ἐς δύο ποταμοὺς μεγάλους. *Apud Pattala Indus dividitur in duos ingentes fluvios*: ubi intelligit

§. XXII. *Patala.*

urbem, nam mox πρὸς τῇ πόλει τοῖς Παττάλοις ἵναπερ ἐσχίζετο ὁ ποταμὸς ὁ Ἰνδὸς, ad urbem Pattala, ubi dividitur Indus amnis. Sed & paulo ante dixerat τὴν νῆσον τὰ Πάτταλα. *Insulam Pattala*; unde videmus Pattala & insulae & urbis in ea sitae ad illam partem ubi Indus primum in duo scinditur nomen existere. Strabo *lib.* xv. τὴν χώραν *Pattalenorum regionem* vocat, & ab Indo in duos ramos scisso effici similiter scribit, at negat aequalem esse Aegyptio Delta, urbem vero Πάτταλα nomen dedisse toti insulae tradit, quod haud difficulter credo & cum etymologia nostra vocis Pattala optime convenit. Cum unico T scribit hanc vocem Dionysius in περιηγ. ubi de Indo.

> Δίσσα δ' οἱ στόματ' ἐστὶ, μέσην δ' ἐπιδέδρομε νῆσον,
> Νῆσον τὴν καλέουσιν ἐπιχθόνιοι Παταληνήν.

Quos versus ita transfert Rufus Festus Avienus,

> *Ora dehinc Indo duo sunt, mediumque per agrum,*
> *Insula se vasto fundit tergo Patalene.*

Ita & Plinius *Patale lib.* VI. *cap.* 20. & 21. Ptolomaeus Πάταλα. Curtius *lib.* IX. *c.* 8. Pathalia. Stephanus de urb. Πάταλα, πόλις Ἰνδική. Λέγεται καὶ Παταλη. *Patala, urbs Indica:*

dica: *dicitur* & *Patale* ubi Holstenius legit ϗ Παταληνή. Cl. Vossius *in notis ad Melam lib. 3. c. 7.* putat legendum Πατάνη, quum Patana aut Patan insulam notet, quod vocabulum passim in appellationibus Indicis occurrit. Sed falsum est *Patan* insulam notare: notat portum, urbem maritimam, quod Persis بندر *Bander*; & ut hi dicunt, Bander congo, bander abassi &c. sic Indi *Naganapatam*, portum ubi copia serpentum, *Masulipatam*, ubi piscium abundantia est &c. Hodie Indis فولو *Poulou* insula est, & فتل *Patala contignatio*. Neutra vox huc, ut reor, pertinet, sed بتال *Batala* (cujus derivata & Malaeis in usu sunt, uti بتول *Betul*, rectus) *separavit*, sejunxit, in secunda conjugatione *Battala*, ubi eadem notio. Hinc derivata البتيلة *Betila*, surculus palmae a trunco separatus, & مبتلة *Mobatala*, quod instar insulae ab aliis separatum est aedificium. Hinc puto urbs, quia in insula sita & flumine Indo *separata* a continenti Βαττάλα vel Παττάλα (nam illa confundi notissimum) dicta est, vel quia Indus ipse juxta illam *sejungebatur* aut dividebatur in duos ramos.

S A M M A.

§. XXIII. *Samma.* XXIII. Instrumenti Musici nomen apud Indos. Hesychius. Σάμμα, ὄργανον μουσικὸν παρὰ Ἰνδοῖς. Persica plerumque pro Indicis habuisse Hesychium alibi observamus. Quare & hoc Σάμμα nil aliud esse quam شمامه Σαμαμα Persarum putamus, id est, *fistulam inaequalibus calamis compactam.* Medium alpha excidit. Forte & hoc in compositionem venit vocis Σαμβύκης, instrumenti Musici, quod ex inaequalibus longitudine & crassitie nervis efficitur. بوق *Buc* quoque, in genere instrumentum Musicum notat. Vide in Condy & Myrrhanes, uti repetitione earundem literarum omissa ex Samama, Samma fieri potuerit.

S I D.

§. XXIV. *Sid.* XXIV. *Ctesias tradit Siden vocari stagnum in Indis, in quo nihil innatet, omnia merguntur.* Sunt verba Plinii *lib.* 31. *c.* 2. Meminit plurium talium paludum ex Ctesia Antigonus in ἱστορ· παραδοξ. *Hist.* 165. περὶ δὲ λιμνῶν Κτησίαν μὲν ἱστορεῖν λέγεται τῶν ἐν Ἰνδοῖς λιμνῶν, τὴν μὲν τὰ εἰς ἀέρτην ἀφιέμενα καταδέχεσθαι. Judica Lector an non *Sid* vel *Sides* si-

Per-

Perſicum سيد *Sid*, *Lupus*. Nomen tali ſtagno convenientiſſimum, quod omnia lupi inſtar intra ſe rapit & demergit. In Arriani Codicibus legitur Σίλας.

SIPACHORA.

XXV. Ita Indos (quo nomine Perſas ſaepe comprehendit) appellare ait Ctefias arborem quandam, & hoc idem quod *dulce* ſignificare. Τῷ δενδρέῳ, inquit, τούτῳ ὄνομα ἐστὶν Ἰνδιστὶ σιπαχόρας. Ἑλληνιστὶ σημαίνει γλυκὺ ἡδύ. Videtur ea vox ex صفا *Sapha*, gratum, delectabile, & خوردن *Chourden*, *edere*, derivari, ut notet id quod gratum cibum praebet, id eſt ſuave aut dulce eſt. Confer vocem Martichora, ad cujus formam haec flexa videtur. Alii legunt σιπταχώρας apud Cteſiam, ſed lectio σιπαχώρας ad Perſicam etymologiam propius accedit. Plinius *lib*. 37. *c*. 2. ita ex Cteſia de hac arbore ſcribit. *Cteſias dicit Indis flumen eſſe Hypobarum*, (*lege* Hyparchum, ὕπαρχον) *quo vocabulo ſignificitur omnia vaſa ferre bona: fluere a Septentrione in exortivum Oceanum juxta montem Sylveſtrem arboribus electrum ferentibus: arbores eas aphytacoras* (*lege* Siptachoras,) *vocari, qua appellatione ſignificetur praedulcis ſuavitas.* §. XXV. *Sipachora.*

SITTACES.

§. XXVI. *Sittaces.* XVI. Ita Indi Psittacum appellant. Vide de eo supra, *pag.* 184.

SOROADIUS.

§. XXVII. *Soroadius.* XXVII. Id *οἰνοποιὸν vini confectorem* Indis notat, uti testatur Chares Mitylenaeus apud Athenaeum *lib.* 1. *cap.* 24. Δειπν. Quumque tot Persicas voces pro Indicis habitas fuisse a plerisque veterum observaverim, veniam me impetraturum spero, si & hanc vocem huic Catalogo inseram. Initiales enim literae سر *Sor* vinum notant Persis. At quum reliquae non spirent terminationem Persicam sed Graecam, in eam inquirere vix operae pretium est. Certissime enim posterior vocabuli pars corrupta est, facile supplenda aliqua terminatione, qua voci addita, datorem, factorem vel praefectum Persae indicant, quod vel tyrones in lingua Persica norunt. Clariss. Gesnerus in libro, cui nomen dedit *Mithridatis*, & in quo multa λείψανα veteris linguae Persicae, Indicae, Phrygicae, Scythicae, Gallicae aliarumque studiose collegit, quique Tiguri editus est in 8. anno C. 1555. arbitratur

tur nomen hujus Daemonis legendum Σοροάπειος, non Σοροάδειος, atque ita a شراب *Scharab*, quod *vinum* ſpeciatim & *potum* in genere aliquando notat, & *liquorem* aliunde *expreſſum*, (unde *Sirypum* & *Siroop* noſtrum) duci poteſt.

T A O S.

XXVIII. Ita Piſces *Pavones* nominant Indi, teſte Photio in Bibliotheca. Novi ſane ταὼς Graecum quoque eſſe, at vere tamen illum aſſeruiſſe, Indos (id eſt, Perſas, quos cum Indis commiſcuiſſe veteres Graecos monuimus) ſua lingua eos piſces ταὼς appellare exiſtimo. Nam طاوس *Taos*, *pavo*, Perſice eſt. Non dubito, quin *Pavones* (de avibus jam loquor) ex Oriente Graeciae ſint illati: hinc Graecum ταὼς & Chaldaeum טוס, ex Perſico طاوس *Taos* deduco. Nam licet in inſula Samo plures jam olim pavones extiterint, unde & Pavo in Samiorum nummis frequens, & Junonis comes, ex barbaris tamen regionibus advectum eſſe Aelianus non diffitetur *lib. v. de anim. c.* 21. his verbis λέγεται δὲ ἐκ βαρβάρων εἰς ἕλληνας κομισθῆναι. Paulo poſt in India has aves ab A- §.XXVIII. *Taos.*

 lexan-

lexandro Macedone insolitam formam stupente (oportet in Graecia non fuisse) visas refert. At postquam luxus haec animalia gulae paravit, quod Hortensius Orator primus teste Varrone fecisse dicitur, ex Samo maxime delicatos pavones petitos esse docemur in Gellii *Noct. Att. lib. 7. c.* 16.

Forte etiam vocibus Indicis accenseri debet

BRECHMASIN.

Plinius *lib.* XII: 7. *Fiunt semina cassa & inania, quod vocant Brechmasin, sic Indorum lingua significante abortum.* Sed quum ibi codices habeant, *Brisma*, & *Brioma*, Ill. Salmasius legit *Brasma*, quae vox Graeca est: & male eam vocem a Plinio pro Indica habitam scribit in *Exerc. Plin.* 724. legitque, pro *abortum*, *atrophum*, ἄτροφον.

FINIS.

IN-

INDEX LEMMATUM IN DISSERTATIONE DE PARADISO.

IN

DISSERTATIONE II.

DE MARI RUBRO.

IN

DISSERTATIONE III.

DE MONTE GARIZIM.

IN DISSERTATIONE IV. DE OPHIR.

IN

DISSERTATIONE V.

DE DIIS CABIRIS.

IN

DISSERTATIONE VI.

DE VETERI LINGUA INDICA.

INDEX

LOCORUM S. CODICIS

quae aut citantur aut illustrantur.

GENESIS.

EXOD.

NU-

NUMER.

INDEX
RERUM.

A.

—— &

C.

H.

I.

Mare

— pri-

Sitta-

T.

Ty-

ERRATA nonnulla graviora, quae inter legendum deprehendimus, haec sunt. Pag. 39. lin. 12. lege *ὀρίζοντα*. p. 40. lin. 4. lege *Persae solent*) pag. 67. lin. antepenult. Viden? p. 68. lin. 6. *quod vincerent defuerit.* p. 72. l. 21. l. *vel ipso illo.* p. 73. l. 17. dele, *sic &c.* p. 75. lin. 21. dele, *&c.* p. 90. l. ult. *non existimo.* p. 96. l. 1. *dicet.* p. 97. lin. 5. *ἴσοι.* p. 107. l. 11. *quae viros.* p. 126. lin. 5. 81. §. 3. p. 131. l. 6. *Lachis.* ib. lin. 8. *observatus.* p. 133. lin. 4. *Eusebius quoque.* p. 136. lin. 15. *ex Jud.* 9. p. 150. l. 15. dele *eo.* p. 151. l. 11. *solent.* p. 202. l. 4. *illos.* p. 223. 13. *sublimis.*

FINIS.